

1591/921.

PREMIUL DE ROMAN AL
SOC. „CARTEA ROMĂNEASCĂ”

EMANOIL BUCUȚA

FUGA LUI ȘEFRI

ROMAN

EDITURA
„CARTEA ROMĂNEASCĂ”

ULTIMELE VOLUME DE ROMANE APĂRUTE
ÎN EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

Adam I. Rătăcire. Ed. II-a.

Aldea-Sandu C. Două neamuri. Ed. IV-a.

Ignotus. Pictor și Ostaș. Premiul „Cartea Românească“.

Rebreanu L. Pădurea spânzuraților (a 21-a mie).

„ Ion. Ed. V-a în 2 volume.

Sadoveanu M. Venea o moară pe Siret. Ed. II.

Teodoreanu Ionel. Hotarul nestatornic Ed. II-a.

(*La Medeleni, Vol. I*)

„ „ Drumuri Ed. I-a. (*La Medeleni, Vol. II*)

Inscr. A. 18.884

PREMIUL DE ROMAN AL
SOC. „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

Cote 41662

EMANOIL BUCUȚA

FUGA LUI ȘEFKİ

ROMAN

43441

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

FLUGA LUI ȘEFKİ

Șefki umblase toată dimineața prin bazar.

Venise devreme, cu căruța de pește dela Ostrov. Când să iasă din ceairul plin de apă, stărostele, unul din stăpâni, care-l așteptă în răspântia dinspre cimitirul ovreesc, sărise din trapul cailor pe capră și-i luase hățurile. De pe moșila urcată pieptiș, peste colțuri de piatră din vechiul zid de afară al cetății, se arătase deodată tot furnicarul târgului. Cât cuprindea ochiul, între șanțul cu șarampoi năvălit de Dunăre și șoseaua Kumbairului, și dela Poarta Gunoiiului până la Poarta Bazarului și mai departe, erau numai cârduri de vite, care cu grâne, tarabe de marfă și lume de lume. În mulțimea aceea se cufundaseră și ei, încetinind. Și abia opriseră că i-au și înconjurat cumpărătorii.

Șefki ajutase puțin pe stăpân, pregătise o găleată de apă și o mână de orz la cai, se mai certase cu unii mușterii prea grăbiți și apoi ră-

tăcise pe ici, colo așteptând. Partea lui de treabă mai eră acum să încarce târna și să dea o raită până la geamia mică. Adică tocmai ce i se părea mai greu. Și pe măsură ce se gândea bucată cu bucată la ce avea de făcut, făcea și ce se gândea, nerăbdător și înfiorat. Luase târna dela leucă, o spălase și o încărcă.

De hogea poate scăpă. Avea să se strecoare pe lângă uluci, ferindu-se de parii cari le țineau drepte sub streășina lor de olane, crescută cu iarbă și gârbovită. Și se strecură și se ferea, cu târna pe umărul stâng, dinspre mijlocul uliței. Eră să împingă cu piciorul ușa abia prinsă în clantă, să treacă ușor pe lespezile săliței și să-și deșerte neauzit peștele în chiupul de pământ din bucătărie. Și împingeă ușa, își simțea talpa rece de piatra săliței și mai căută cu mâna câte un pește rămas în împletiturile răchitei. Gândul, care venea întâiu, puternic, el îl speria; fapta eră numai ca umbra față de lucru.

Dar la întoarcere, Umurli avea să-i ație calea. Uite-o, în mijlocul uliței, cu ochii ei de migdală deasupra feregelei de mătase!

Tot așa eră și acum un an, când porniseră amândoi alături. Bătrânul îi petrecuse până la poartă, de unde se uită înduioșat după ei. Mai târziu, după ce făcuse ce făcuse, doar nu se bătea că nu-și întorsese atunci capul să-l mai vadă odată. Să fi știut ce avea să se întâmple?

Dincolo, în cealaltă lature a răspântiei ceșmelelor, hogea tocmai își stingeă ciubucul po-

leit, cu inamea de chihlibar. Școala începea. Erau cei din urmă, pentrucă ședeau chiar peste drum. Umurli aveă în mână o crăcuță de liliac înflorit. Mirosul ei singur, sau împreună cu cel revărsat din grădinile dimprejur, îl amețea. Iși simțea obrazul subțiat și două ciocănașe de sânge cum băteau între ochi, în aripile nasului. Și atunci, fără să știe de ce, s'a smuș de lângă tovarășa lui și a rupt-o la fugă, pe sub capia cu umbe adânci și poartă ghintuită cu piroane, peste șanțul cu apă, întâiu spre Dii și apoi dealungul zidului cetății, spre Dunăre.

Ceilalți crezuseră că de sila învățaturii, îl căutaseră, ca să-l îmbuneze și să-l aducă îndărăt. Mahalaua se răscolise toată și trimisese cuvânt până la cel din urmă turc; rămânea pela porți și nu se îndură să intre. Unchi-u-său, care-l creștea dela moartea părinților și-l iubea cât și pe fata lui, își călcase pe inimă și, după două zile de zadarnică scotocire, dăduse de știre și pristavului. Deoparte adulmecau în dreapta și în stânga oamenii poliției, iar de cealaltă, el, bătuse o săptămână stuful, cu pușca lui lungă pe la toate ascunzătorile pe unde pândise cu Șefki alături, vânatul. Stătuse la sfat și cu prietenul lor, hoguea. Intins pe jos, cu lacrimi în barbă, îi ascultase, gândindu-se la ajutoarele lui Alah, cântecul serii din ceanacul alb al geamiei. Dar se osteniseră și trăseseră nădejde fără folos.

Târziu, fugitul se ivise prin port, pe la descăr-catul vreunui caic. Veneau băeții la bătrân în-

tr'un suflet, ca să-i dea de veste. Când alergau toți, cu subțirea Umurli între ei, nu mai erà. Iar peste câteva luni aflau că se băgase cirac la niște pescari, în sus, spre Cutova.

Bătrânul a sărit numaidecât într'o lotcă. Umurli a vrut să vie și ea. Au urcat pe sub mal un ceas, pe lângă ceamuri cu sare sau numai pe lângă sălcii. Au încercat într'un loc, au încercat într'altul. Otacul ceaușului erà tocmai în fund. I-au găsit pe oamenii de aceeaș lege, a Profetului, la ceasul rugăciunii, cu fața spre Răsărit. S'au așezat și ei acolo, odihniți și luminați de un gând nou. Când s'au ridicat, toți patru deodată, își zâmbeau ca niște vechi cunoscuți. Șefki erà pe apă, la vinteară. Căzuse într'o noapte la focul lor, sperios ca o pasăre de întuneric. În cap erà numai scafeți, pe obraz, pe mâini și pe picioare, numai zgâriituri. Spusese că n'are pe nimeni și că vrea să se facă pescar. Și nu se căiau că-l primiseră. De ținut cu sila, nici vorbă. Ar fi fost de altminteri și greu, pe un băiat de paisprezece, cincisprezece ani și de capul lui, ca el. Oricând puteau să-l ia acasă.

Și pe când stăteau așa de vorbă la ușa cortului, o altă lotcă a ieșit de după un cot și grăbea din lopeți pe Dunăre la vale. Șefki vâslea îndărăt la cârmă, numai în cămașă desfăcută la gât și cu șalvarii subțiri suflecați până peste genunchi. Umurli s'a apropiat încet de mal și a rămas acolo dreaptă, cu rochiile negre fâlfâite din când în când de răcoare. La mâna ei, care

țineă strânsă feregeaua sub bărbie, licărea ne-
liniștit piatra inelului lăsat de mamă-sa, ca in-
tăia stea verzue a amurgului.

Vâslașul a zărit-o atunci și a incremenit cu
lemnul în sus. Se uită cu ochi rotunzi, ca la o
vedenie. Dar valul începeă să fure și să depăr-
teze lotca, cu toate opintirile celor doi pescari
dela lopeți. Șivoiul scăpă de după Golea pădu-
rosul și trăgeă spre Miazănoapte. Ei au strigat
ceva neînțeles băiatului dela cârmă. Iar el, des-
meticit, a trântit vâsla în lotcă și s'a aruncat
în apă.

Umurli n'a țipat. Poate a făcut cinci, șase pași
înainte, devremece stătea acum în Dunăre până
la genunchi. Apa intrase în imineii ei mici și i
se umflă în rochia închisă jos. Se uită după ca-
pul acela furtunos, care alunecă spre ostrovul
cu sălcii dimpotrivă. Vedeă brațele aprige lu-
crând pripit, ca de spaima urmăririi, îl vedeă
săltându-se pe grind și cum pțerea în crângu-
rile Golei.

Au trebuit să se întoarcă tot singuri, pe inop-
tate, cu un felinar aprins la baș. Umurli tresă-
rea câteodată pe lavița ei. I se părea atunci că,
în cercul roșu de unde, a intrat năprasnic îno-
tătorul de adineauri. Rămânea pierdută, până se
scutură ca de un fior și își strângeă mai bine
feregeaua pe sub ochii învăpăiați deodată, peste
gura plină de un răs mut.

Alli, tată-său, o priveă nemișcat. O priveă cu
stăruință nedumerită. Degetele îi depăneau re-

pede câte două, trei boabe de mătănii în acelaș timp, și apoi i se opreau uitate asupra al-teia. Se împiedecase de ceva, de o urmă zăpă-cită, și o ținea cu mirare. Urma îl ducea și îl aducea mereu la chipul acela negru și tăcut di-naintea lui, care întrerupea cu creștetul și umă-rul linia felinarelor din port și acoperea, în clă-tinările valului, când o fâșie, când alta, de stele.

După aceea l-au lăsat în pace. Il mai zăreau uneori prin oraș sau pe mal, dar băiatul se fe-reă pe după oameni sau plecà repede. Unchiu-său se făcea acum că nu-l vede. O îndoială, să-dită de-atunci seara în el, dela întoarcerea pe apă, îl împiedecà să se mai miște. Lăsa lucru-rile să se așeze singure. Mai încoace îl ghiceau de departe, în fiecare Vineri, zi de bazar, când îi aducea hogii peștele. Umurli răsărea atunci ca astăzi, și-l așteptà să iasă.

Ulița erà strâmtă. Șefki simțea aceeaș fier-bințeală iute, suindu-i-se dela inimă la cap, care-l pornise odinioară ca din praștie. Dar nu se oprea, nici nu zicea nimic. Nu s'a oprit și n'a zis nimic nici acum. Ajuns lângă fată, i-a făcut puțin vânt la o parte, cât să treacă, și în aceeaș clipă a rupt-o la fugă. Ea și-a îndreptat feregeaua scumpă de sărbătoare și a strigat fără necaz după el: „Erete nebun!” El alergà peste bolovanii ascuțiți ai caldarâmului până la intra-rea vraiște dinăuntru a porții și până la intra-rea de afară cu canaturi în chingi de fier și pi-roane cu floarea cât castanele. Alergà înghețat

printre zidurile boltite, cu firide și țurțuri de intunic, înainte peste șanțul cetății, dupăind pe podul înalt cu picioarele lui goale. Alergă tot pe unde alergase când se smulsese întâiu de Umurli.

Dar astăzi, pe măgură, vitele aduse la târg făceau lanț până jos la apă, unde coborau repezit pe o potecuță dreaptă ca să se adape și astupau trecerea. A cotit și a intrat în bazar. Avea mereu pasul de alungat din urmă. Din poteca bătută chiar pe marginea șanțului scăpau pietre în adânc. Dunărea venise mare, umflată de ploile de vară, și lovcă înaltă în zidurile mohorite ale cetății. Pe aici își strecurau Turcii în vremuri galioanele și corăbiile, de primejdia bătaii sau de ghiața iernii. Podurile se ridicau în zornăit de lanțuri, învărtite pe vârtejuri din culele capiilor, și vasele mândre cu pieptul de bronz și cu luna-nouă de aur la toate catargele, înaintau încet. Acum o fierbere de clăbuci și de cercuri de undă însemnau fuga, sus pe creastă, a lui Șefki.

El a trecut întâiu prin târgul de vite. Samari vorbăreți în strae negre puneau mâna aspră a Olteanului, lipit în zeghea lui albă de vaca adusă la vânzare, în mâna unui cumpărător ieșit din mulțime și i-o scuturau tot mai sălbatic, strigând mereu prețul, până amețeau într'atâta pe omul zgâlțâit că plecă fără voce cu vita de curm la vameșul târgului. Șefki a dat busna printre câțiva rupându-le strânsoarea. Câte o bu-

cată de pământ sau vreo joardă se ridicau, fără să-l ajungă. Și-a făcut loc pe după căruțele cu grâu și făină de porumb ale Gânzovenilor. Pădurence, cu mijlocul strâns în bete cu paftale strigau bănațenește după el: „Uite-l, mă, uite-l, mă!” și se întorceau la carele lor cu lemne sau cu pere coborîte anevoe din ajun de pe văi globoase fără drumuri sau de pe dosuri cu stejar unde nu intrase securea. Stanotârnence și femeii de pe la Gumârtați sau Vârfu în zăvelci scurte, crețe și vârgate și în conduri noi, cu concii înalt prins ca o cunună pe frunte și gătit cu spelci de sîdef și bani de aur, își apărau marama lăsată pe spate până la poale. Bulgari pietroși, de pe la Smârdan și Vidbol, bănuindu-l că a furat ceva, încercau să-i tae calea. Florăresele îl loveau rîzînd cu câte o floare.

El alergă sfârlează, cu vorba aceea în urechi și ca un fîlfăit de aripă pe umeri: „Erete nebun! Erete nebun! Erete nebun!” Nu știa unde, ca într'un văzduh fără piedici, beat de iuțeală, și beat și de altceva.

Doi băeți, deoseamă cu el, îl urmăreau dela o parte, de lângă Poarta Bazarului, cum se apropiă. Până atunci se uitaseră cu luare aminte la zidul din față, dar strigătele și frămîntarea neașteptată a târgului, îi făcuseră să se întoarcă.

— „Ce să fie cu Șefki?” zise cel mai răsărit, dupăce-și ascuți puțin ochii lui albaștri într'acolo.

— „Parcă-i un lup incolțit. Nu înțeleg de ce nu ieși pe la Kumbair. Pân'acu eră în Ostrov”.

— „Ești un prost, Vanci. Urcași tu vreodată în fugă mägura de nisip? Și cu o haită întreagă, de călcăie? Dar trebuie să facem ceva să-l scăpăm”.

— Zi, Floreo, și să facem”.

Șefki acum parcă amețise. Cotea fără trebuință. Când gonea pe cărarea din margine și când se amestecă printre căruțe sau se abătea pe dinaintea tarabelor și dugăilor, printre olari și fierari, de stârnea lumea. Florea și Vanci se făcuseră mici, jos. Celălalt venea drept spre ei. I se auzia bătaia tălpilor, ca o duduitoră subpământeană din poveștile lor cu Turci împresurați de oști și cu găuri de legătură pe dedesubt, pentru carele cu orez și gloanțe. Mai avea două salturi, unul, a ajuns! Atunci amândoi băeții s'a sculat ușor și au pornit săgeată, în acelaș pas, luându-l între ei.

— „La pod intri în Cetate, Șefki, eu mă împiedic și cad, Vanci o ia înainte, țipând, spre Dii. Nebunii au să vadă de mine sau să se ție după el. Scapi, n'ai teamă!”

Șefki eră ca și cum nu-i văzuse. Nu s'a uitat la ei. Alergă înainte.

— „Dar ce dracu-ăi fi furat, Șefki, de te zăpăciși așa?” zise și Vanci, iscoditor, întorcându-și capul rotund, cu ochii micșorați, la tăcutul tovarăș.

Furat? Cine a strigat: furat? Șefki s'a oprit
locului. desmeticit deodată. Parcă intrase într'un

laț, într'un ochiu de laț bun de cânepă, care-i încolăcise piciorul. Poate că strigase târgul pe urmele lui? Toate satele strănse pe câmp se uitaseră la el cum fuge să scape cu cine știe ce doseală? Și stătuse infipt. Altfel ar fi alergat, fără să-și dea seama nici că se mișcă sau pe ce lume se află, până în ocolul Panairului și mai departe. Când cei doi, cari fuseseră luați fără veste și mai zoriseră o bucată singuri, veniră îndărăt, celălalt își suflecă liniștit mâneca desfăcută.

— „Ce făceați voi aici?” zise el, ca să întrebe ceva și să le tae pofta să-l descoasă.

— „Șefki, tu tot apucat rămăseși. Iar ne trăseși o păcăleală. Zi tu goneai așa, numai să-ți desmorțești oscioarele, și noi?... Ne sculași dela treabă ca pe niște proști. Dar ascultă, să-ți spue Vanci de ce bolim pe-aici. Dac'ai vrea să ne ajuți! Am împărți frățeste. Eu n'am astâmpăr. Mă ducl!”

Vorbind, ajunseră iară la locul unde cei doi făceau de pândă. Și Florea se târi proptindu-se pe palme și agățându-se, când lua vânt, de câte un vrej țepos și prăfuit, până jos în marginea apei. Bălăci după o piatră, căută cu ochii lui ageri un loc în zidul semeț și bătrân de dincolo, și asvârli. Șanțul eră lat de opt, nouă stânjeni. Dunărea se vărsase iară în el și-l umpluse întreg. Făcuse șivoiu, și balta stătută se plimbă încet spre ieșirea dela capătul grădinii orașului. Numai o dungă verde ca o cingătoare de aramă

coclită rămăsese dealungul cetății, chiar deasupra undei. Celelate multe, fumurii sau roșcate, care se iveau una după alta pe vreme de secetă, luseseră acoperite.

Piatra se ciocni sus de o muche cu vreun piron de fier, că scăpără scântei și căzù sfărâmată, ciuruind în zece locuri luciul de dedesubt. Tot atunci un erete uriaș țâșni pe o deschizătură nevăzută, chiar din lespedeă lovită. Bătù de două, trei ori din aripi spre câmp și apoi își începù nepăsător roatele de pradă, ridicându-se tot mai sus în văzduhul însořit.

— „Inebuniși, Floreo?” țipă Vanci, culcându-se pe pântece pe mal și aruncând cu bulgări de țărână în băiatul de jos. „Nu știi că trebuie să-i prindem vii?”

— „Nu mai vreau să știu de nimic. Prea mă fierb păcătoșii!”

Și încă două, trei pietre zburară peste șanț și se sparseră de zid. Se cunoștea că ochitorul își ieșise din fire. Toate cădeau aiurea. Un om ivit de cealaltă parte, sus deasupra lor, pe bedèn, îi strigă să-și vadă de treabă.

— „Treabă! Parcă am altă treabă de două săptămâni încoace!” mormăi el, și începù iară să iscodească, să se aplece sau să se salte pe vreun bolovan, cu palma streașină la ochi.

— „Uite, așa ne muncim, Șefki, de Dum'nica ailaltă. Sunt într'un cuib aici în bedèn cinci pui de erete. Acum îi sperie și se traseră înăuntru. Dar mai stai puțin și-ai să-i vezi cum scot

capetele afară! Dervișul uscat de-al fi, care aprinde lumânările în cimitirul dela caple, și tot n'ai putea să te stăpânești. Noi de-atunci le puserăm gând rău. Ne sucirăm, ne învărtirăm, dar nu-i chip. Numai de n'ai vrea s'aducem scara cu care se lucră la turnul Vavilonului și s'o înfigem cu picioarele în apă și cu carnela în cer. Uite colo, ieșiră iară! Sub arșinul alb, fără nici un fir de buruiană și niciun solz de mușchiu! Mă mir cum nu le mâncară șerpilor ouăle. Hei, Floreo, urcă mai bine sus și lasă pietrele. Nu sântem doar la vânătoarea de lei din Ostrov, când pornirăm cu hangere și pistoale și ne întoarserăm cu mure. Nu uită ce ne făgădui păsărarul din Gazi-bair. Parc'ar vrea să crească șoimi de luptă pentru Țarigrad!"

Vanci mai sporovăi și altele, când cu fața la capetele negândit și luându-l martor, când aplecat peste râpă. Florea îi răspunde câte odată scurt și fără chef, ca un „lasă-mă'n pace”. Furați de neastâmpărul lor, uitau să se mire și să întrebe.

Șefki colindă cu gândul în altă parte. Întăiu tovarășii aceștia de jocuri îl supăraseră. Se des făcuse de mult de ei și nu le înțelegea stăruința. Eră hotărit să-i lase cât mai curând. Treptat însă, vorba și purtările lor îi aduceau aminte de timpul de odinioară. Pentru ei nu fusese nicio întrerupere între anii fragezi și viața lui de azi. Li vorbeau ca înainte de fuga de-acasă, și de lucruri de-atunci. Și îl prindea un fel de amețală,

în care se temeà să nu plece cu ei prin locurile vechi, să rătăcească toată ziua prin grădini, iar seara să intre, cași cum nimic nu s'ar fi întâmplat, pe porțița cu trepte de piatră de peste drum de geamia mică.

Iată chiar în prag lespedeà cu scris arab, peste care-i purtase degetul, oprit șovăilor la o ștersătură de pași, hogea la lecțiile de cetire. Linia din capăt se revărsă ca o coadă de fazan. Ce literă eră? A, da! „Aici, la marginile împărăției...” atât a mai rămas din câte va fi spus peste o ușe de palat sau într'un șold de cetate. Se vedeà copil mic, punându-și urechea deasupra, să asculte urmarea. Adormeà uneori acolo, și urmarea eră o poveste din o mie și una de nopți, pe care nimeni încă nu i-o povestise și nici Șeherezada n'o știă.

Bătrânul... Ce face bătrânul singur? Trece prin curte cu hamurile pe umăr. Le agață în cuiu la ușa grajdului și-și plimbă ochi împrejur. Nu mai e ajutorul care-i trăgeà căruța de sub șatră. Ostează și pune mâna pe oiște. Acum e pe capră. Dar a uitat să deschidă poarta. Odată i-o deschideà altcinevă. Se simte stângaciu și stingher. Casa e goală. Vorba sună pustiu. Nu pleacă și astăzi să-l caute? Bătrânul aveà să-l ia în brațe și să-l sărute. El aveà să cadă în genunchi și să-i cuprindă picioarele, nu a iertare, ci a iubire și a părere de rău că atâtea săptămâni și atâtea luni își puțuse călcă pe inimă să nu-l vadă. Celălalt aveà să strige atunci

către ferestrele deschise, un nume. Cum putea să scape? În ce ascunzătoare să se vâre? Și avea să audă peste capul cu fruntea în țărână glasul ființei care se apropiase nesimțită: „Eretele nebun s'a întors!”

— Nu s'a întors eretele nebun, nu se mai poate întoarce! Uite-l, că a zburat iară, eretele nebun. Și a zburat de frica ta. Ochii lui de fulger nu sunt în stare să privească în ochii tăi copilăroși. Vorba ta nevinovată îl ridică și-l gonește ca o vijelie. Râsul tău îi ia mințile. Brațele tale de soră pe umerii lui, îl înăbușă. Unde ești, nu poate să mai stea eretele nebun!

Și la fel, în pas cu ce spuneau băeții, se închegau alături chipuri și întâmplări din trecut. Cuvântul lor eră o chee de porți uitate. Abia deschisă una, spre curțile de-acasă sau spre gândurile lui cele mai ascunse, și cântă din tâțâni alta. Până și eretele acela din zid îi părea numai o intrupare de-o clipă a strigătului care-l urmărea din ulița de-ădineauri. Veneă, îl ațintea cu ochii cărămizii și se risipea iară. Alt cuvânt îl dădea la oparte. Iar el trebuia să se ție mereu după cel din urmă. Vânătoarea de lei din Ostrov?

Erau mult mai mici și mult mai fericiți, și el și ea, când cu vânătoarea de lei din Ostrov! Venise pe-atunci în bazar un circ. Ei făceau ce făceau, și se furișau pe-acolo. O maimuță legată în lanț stătea pe o prăjină afară. Unii îi dădeau alune sau nuci. Ea ronțăia repede miezul și as-

vârleă cu cojile în oameni. Alții o împungeau cu bățul. Maimușa țipă. Un băiat desculț, în tricou, ieșea dintr'o baracă de pânză, o lua pe umăr și o băgă înăuntru. Și un răget infricoșat îi puneă de fiecare dată pe fugă. Leul nu putea să sufere maimușa și, cum o vedeă, se izbea de gratii și urlă. Toți gură-cască din bazar îi cunoșteau meteahna. I-o cunoșteau și el și prietena lui. Dar, de stăpânit picioarele, când îi auziau izbucnirea așteptată, tot nu și le puteau stăpâni.

Cât a poposit ciroul în Dii, nu mai aveau nici un haz jocurile obișnuite. Dupăce într'o bună zi a plecat, și mai puțin. Până când într'o seară Umurli a zis: „Trebue să ne facem un circ. Măine plecăm în Ostrov, la vânătoare de lei”.

El a purtat vorba între toți copiii din mahala. Fiecare avea să vie înarmat până în dinți. Căpetenie și călăuză eră să le fie Umurli, fată de vânător. Și a doua zi de dimineață o ceată nesfârșită se strânsese lângă zid. Erau băeți și erau fete, deopotrivă cu ei sau mai răsăriți. Unii veneau desculți, alții încălțaseră cisme de baliă, cu tureacă până în șold, și peste. Câte unul nu-și uitase nici traista de merinde, pentru alergături și bătae lungă. O felită din vecini târa un lanț, cu care aveă să aducă numai ea și nu altcineva leul acasă. Incolo, un arsenal întreg de arme. Pistoale lungi cu țevă de bronz și mâner căptușit cu sedef, pumnale subțiri arabe cu limbă în trei muchi, hangere înflorate, buzdugane cu măciucă ghimpoasă, suliti scurte, toghii de

fildeș, câte un satâr sau maiu de bucătărie. De pe pereții cu lucruri dela bătrâni pe chilimuri, de prin lăzi cu țesături și scule, din pod sau din beciuri, micii vânători scotociseră tot ce putea să fie o unealtă de omor. Acum se măsurau din ochi și adăslau în tăcere semnalul de plecare. Când s'a arătat Umurli, un freanăt a intrat prin întregă această tabără. Fără să se fi invoit dinainte, toți i-au adus salutul armelor: un zângănit care a auit fioros pe sub zidul cetății. Ea s'a așezat în frunte și au pornit.

Până la Poarta Geamiei împărătești, sfărâmată pe vremuri de tunurile românești puse în spatele Kumbairului, și așa rămasă, au mers bine. Câte un voinic se uită după ei din curțile cazărmei, cum stârneau praful pe drumul îngust de subt beden. Dar nu i-a întâlnit nimeni care să-i întoarcă. De-acolo s'au risipit prin ceairul plin de fân, până au dat de Părăsita. Umurli a căutat un fel de vad în susul apei și au trecut unul câte unul. Numai fata cu lanțul s'a înămolit și a început să țipe. De frică a scăpat lanțul și nu l-a mai găsit. A fost întâia pierdere, piaza-rea și poate pricina că au venit seara îndărăt fără ce-i pusese la drum atât norod și atâtea arme. Cu ce ar mai fi putut să ducă leul acasă?

Umblau strânși unul lângă altul. Cu ochii lor mici scotoceau tufișurile. Când flucera ascuțit în câte o salcie, se opreau pierduți. Așteptau să se legene verde de crăci smogul basmelor, colu-

bra cu colan portocaliu, cu solzii în soare ca un brâu bătut în pietre scumpe. Apoi, după ce le trecea, porneau iară. Păpurișul fâșiă neîntrerupt, plin de pasul vietăților și al vântului. Smicelele crescute stebles, stebles, îi plesneau peste obraz. Se poticneau în crăpăturile pământului abia ieșit de sub apă.

El s'a hotărît atunci să se jertfească pentru ceilalți. Avea să caute singur culcușul leului. S'a lăsat și a pornit târiș prin buruieni. Câteodată credea că i-a intrat o pasăre în sân și se zbate inebunită. Se uită prin crăpătura cămășii, se căută cu mâna, dar nu eră nimic. Numai inima i se lovea de coaste. Și o lua iară înaintea dea-bușele. Dela un timp s'a încurcat în niște rugi de mure. Strângea ochii ca să nu-l înțepe vrejii. Când îi deschidea găsea chiar în dreptul gurii câte o mură mare coaptă. O culegea cu buzele și-și vedeă de drum. Până îl oprea o altă mură, picată neagră și așteptându-l în lumină. Dar într'un rând când a deschis așa ochii, a deschis și gura, numai că țipătul dinăuntru n'a ajuns afară. La doi pași, în poiană, leul Ostrovului, cu coamă zbârlită și mustăcios, bea apă dintr'o gărlifă. De-aici, de unde împietrise el fără suflare, îi auzea plescăitul puternic al limbii.

Nu mai știe cum s'a strecurat până la ceilalți, ca să le dea de veste. Unii voiau să dea bir cu fugiții. Alții nu se gândeau nici să se miște, ca să nu facă zgomot și să trezească fiara.

Atunci ca un răs larg de gură de lemn a umplut dumbrava. Și ca și cum ar fi trecut o coasă peste genunchii lor, toți s'au prăbușit în iarbă. Iar pe deasupra a fâlfâit jos de tot un zbor grăbit de coțofană.

Umurli a chicotit cea dintâi. Pentru că tot erau acum pe jos, i-a poruncit lui să meargă în cap, iar celorlalți să se ție după el, încet și lipiți de pământ. Mulți din vânători însă nu mai aveau pofta de vânat de odinioară. Poate că încă de-acolo câteva din armele bătrânești, cu care se făleau casele lor, au scăpat prin burueni. Apoi mersul târiș nu e treabă ușoară, mai ales când nu prea știi din care desiş are să-și clănțane colții la tine dihania deșertului. Când au ajuns în rugi, nu toți erau Șefki, să lase murele și să se ție de leu. De aceea la luminișul de lângă apa cu primejdii abia dacă au mai sosit câțiva. Dar erau cei mai dârji ai cetei și cu cele mai lăioase arme.

Leul nu se mișcase. Sorbea mereu, nesăturat, din gărlită. Ei s'au adunat întâiu în linie. Câteva picioare se loveau fără voe îndărăt, așa cum pândeau ei pe pânțece, dar nu ca ale pisicii când e gata să sară la pradă. Se căsneau să și le astâmpere, le țineau cu mâna, numai că fără ispravă. Și deodată au năvălit cu Umurli în frunte. Dintr'un salt și răcnind de moarte, erau acolo. Au rămas însă cu armele ridicate în văzduh. Leul bea și mai departe, fără să se uite la ei. Leul era un trunchiu de salcie scorburos

și năpădit de iarbă. Gârlița lovea în niște pietricele sub el și cânta la vale.

Atunci i-a chemat un glas depărtat. Hăulea fără să-i pese, prin pădurea lenevită de dogoare și de abur. Cei rămași descoperiseră cuiburi de mure. Au lăsat și ei armele pe unde s'a nimerit și s'au vârit printre frunzele țepoase. Rugii făceau un perete pe marginea unui fel de prival și s'au dus dealungul lui, ceasuri. Mulți și-au împletit coșuri și le-au umplut. Umurli aducea un mănunchiu de crăcuțe, din care mușcă râzând pe drum și-i întindea de fiecare dată și lui.

Toți erau negri ca niște pui de arap, pe degete, pe buze, pe obraz. Armele n'au mai ieșit din Ostrov. Câțiva și-au lăsat în el și ghetele sau vreun brâu și ilic. Se întorceau pe seară osteniți, dar mândri. Și, dacă vreun copil din ceice nu îndrăsniseră să vie, îi întrebă despre vânătoarea din Ostrov, își arătau hainele sfâșiate și mâinile lipicioase, fără să mai spue un cuvânt. Iar mahalaua tremurâ toată și tăcea și ea.

Șefki era cu mintea la vremea de-atunci. Alte colțuri din viața aceea, soare, stol de lăstuni, răzoare de maci aprinși, Dunărea cu vapoarele se deslușeau pe rând și se inecau unul în altul. Și din toate, Umurli se desfăcea la urmă mai apropiată și mai neînțeleasă. Peste creștetul ei se rotea rar un crete cu aripi largi cafenii. Il privea. L-a privit până când un fior arzător ca o spintecătură iute de cuțit l-a fript.

O hotărîre urcase singură, din adâncurile lui. Trebuie! Vrea! Numaidecât! După firea lui vijelioasă, care nu chibzuiă, ci hotără.

Putea să stea multe zile așa, nemișcat ca un aer de vară peste șesuri, împodobindu-și nemișcarea cu o apă a morților ici, cu o apă a morților dincolo, până când toate plesneau într'un fulger și cerul se învălmășa cu pământul. Erau adesea porniri fără urmare, de copil, care, cunoscute, ar fi stârnit zâmbet. Zâmbet avea de ce să stârnească și aceasta, mirat și duios. În ea se aflau la un loc semințe de gingășie și semințe de haz, dar se aflau și semințe de moarte. Pe care avea să le crească soarta?

— „Câți bani vă dă păsărarul, Vanci, pe puii din zid?”

— „Douăzeci de parale pe unul. Iar dacă-i ducem pe toți, un zlot de fiecare”.

— „Dacă v'aș plăti eu câte un zlot și douăzeci de parale de puiu, mi i-ați da mie?”

Vanci făcu niște ochi mari, se uită o vreme drept la el și apoi se aplecă peste șanț, ca pe gura unui puț:

— „Floreo, n'auzi? Urcă sus! Iutel! Să vezi ce zice Șefki. Șefki ne dă pe puii eretului opt zloți și zece parale”.

Șefki voiă cu adevărat puii de crete. Ii trebuiau încă astăzi, înainte să plece pe o săptămână încheiată la apă. Până seara Umurli eră să-i aibă. Aveau să fie pentru leul scotocit acum câțiva ani a glumă prin Ostrov și aveau să fie

și pentru porecla de azi dimineată. Ar fi vrut să-i vadă scoțându-și deodată toate cele cinci capete zbârlite, cu ochii sălbatici, din basmă, pe masa de sub fereastră! Mai aveau puț'n până să zboare. Unchiu-său se pricepea să-i crească, Umurli să-i învețe.

Vanci n'avea astâmpăr.

— „Ascultă, Șefki dragă, aici e vorba de ne-gustorie. Să nu-ți fi pus iară în cap vreo drăcie! În treaba asta sunt băgate parale!”

— „Parale, neparale, eu știu că vă cumpăr puii cu câștig. Incolo...”

— „Dar ce-ți veni ție, bre, așa deodată? Până adineauri nici nu-ți păsă, nu de pui de erete, dar nici de ereți. Și acum scoți o comoară, ca să-ți deșertăm cuibul în buzunar! Hogea să te înțeleagă!”

Florea se cățăraseră în răstimp iară pe mal, cu zdrelituri și moloz pe mâini. Peste ochii lui sprâncenele tinere încercau să se incrunte și nu puteau decât să tremure. Pielea întinsă bine a frunții i le trăgea îndărăt.

— „Ce, Șefki, îți căzù în vintir peștele care înghiți polul de aur? Puii sunt ai mei. Eu îi văzui întâiu. Măcar pe unul tot gândeam, pentru cât mă necăjiră, să-l asvârl cu picioarele legate în apă și să-l înec, bătându-l de departe cu pietre. Dar ți-i dau toți. N'aruncă nimeni o avere pe gărlă!”

— „Mă mir cum nu'ntinzi și palma să-ți lu-

mere banii în ea", râse Vanci. „Ai putea să-i vinzi și-un loc de colivie pe bedèn!"

— „Tu știi că ești un prost, Vanci. Tu să taci, și-acu să ne așezăm ici să dibăcim cum să-i prindem. Când ii vrei, Șefki?"

— „Azi înainte de apusul soarelui".

— „Dar la ce-ți trebuie ție, pescărașe suflat cu aur, împintenații dracului? La niscai fermece, ori nadă de prins nisetru?"

— „Vanci, dacă nu-ți pui căluș gurii, sări, băete, deaberbeleacu în șanț. Tu n'ai nimic în cap, Șefki? Vezi cum stau de spânzurați în văzduh!"

Șefki căută spre arșinul alb. Ceilalți doi se uitau și ei. Stăteau turcește, neclintiți. Indărățul lor târgul fierbea și mai departe. Dinainte, în jurul genunchilor, se cuibărea subțire o mogaâldeață de umbră. Creștea încet. Soarele trecuse de amiază și coborâ în spate spre măgurile Topolovățului.

Și cum priveau așa, deodată eretele căzù rotund din cer și le tăe câmpul vederii. Iși deschise aripile numai când se opri pe zid. Parcă-l aruncase cineva de-o sfoară și acum plutea la capătul ei, strunit la o smucitură. Și cinci căpșoare roșcate făsniră pe deschizătura nevăzută. Tipau, se ciuguleau între ele și rupeau ceva cu ciocurile din ghiarele mării zburătoare. Fulgi albi se legănau dedesubt și se agățau de ierburi sau ajungeau până la apă și călătoreau abia simțit, ca niște bășicuțe de spumă, la vale. Apoi tipetele se făcură tot mai slabe, fulgii căzură

tot mai rar, și, cu un singur fâlfâit, eretele plecă, tras parcă de aceeaș sfoară. Puii se strânseră iară unul câte unul în ascunzătorea lor.

Băeții se sculaseră în picioare, cu capetele întinse înainte, cu răsufflările tăiate, ținându-se fără să-și dea seama de mâini. Șefki singur șezuse și mai departe pe locul lui și privise cu luare aminte și la venire și la plecare. Se gândea. Când zidul rămase la fel de tăcut și pustiu, Florea și Vanci ostară cu brațele căzute. Șefki tresări și le zise:

— „Duceți-vă și vă întoarceți pe la patru, sus pe beden, deasupra cuibului. Până atunci se mai sparge bazarul și mă gândesc și eu cum să facem”.

Și porni repede spre Poarta Stambulului.

Locul pe-aici se limpezeă. Ingrămădeala schimbului și a tocmelii, întâlnirea satelor din jurul Vidinului, dela Bregova depărtată, din râpile Timocului, până la Deleina de sub streășina de deal păduroasă, se făceau mai jos. Din acea închisă tabără de care ieșea Șefki. Pe margini, deadreapta, începeau ulițele orașului. Deastânga, zidul coteă scurt și se sfârșea deasupra Dunărei printre nenumărate ghiulele albe de marmură de arhipelag, rămase dela vechile tunuri.

El trecea cu răgaz, pe lângă tarabele cu șatră ale negustorilor. Căută ceva din ochi și nu găseă. Il imbiă cuțitarul, cu bricegele și oțelă-

ria lui. Nici nu se uită. Il apucă de mânecă zaraful cu dulăpioare de sticlă pline de giuvaere numai scânteri, pe când jos, pe rogojina ei, o turcoaică acoperită se opreă din înșirarea unor mărgăritare și-și ridică ochii mari la el. Șefki se ducea mai departe.

Tocmai la capătul șirului a stat. Prăvălia de aici eră două stinghii de brad nedate la rândeă, peste un fel de cărucior cu patru roți dintr'o bucată, fără spițe și obezi. De cele două stinghii spânzurau două cercuri cu agățători și, de fiecare agățătoare, sculuri de sfoară și colaci de funii. Frânghierul i-a scos tot ce-a vrut. A cotrobăit și prin cutia căruciorului. Șefki desfăcea, întindea opintindu-se, măsură, despletea ițe. Nu eră mulțumit. Care eră prea slabă, care prea scurtă. Și a rămas o clipă pe gânduri, necăjit, în răspântie.

Veneă o adiere dela apă, umedă și cu miros de catran și pește. Nările lui ascuțite o adulmeceau fără voe. In fundul unei uliți se zăreau sălciile din ostrov, fremătând. Iar peste ele, un catarg, fără închipuire de înalt, se legănă. Și de fiecare dată legănă și un întreg năvod de funii negre. Șefki și-a uitat de sine cu ochii la el.

De câte ori se cățăraseră pe scările subțiri până la felinarul afumat și cu geamuri plesnite subț impletitura lui de sârmă sau până la pânza cu semilună de sub vârf! Funii și catarg, pânza cu luna mică albă pe câmp roșu, și el, Șefki, se clătinau atunci în fuga valului sau în suflarea

vântului. Și parcă lumea toată, cetatea cu creștet de ziduri, geamiile aurii, ostroavele și râul, munții și cerul se surpau într'un cutremur. Cuprins de o amețeală dulce trebuia să închidă ochii și să se lipească bine de coarda noduroasă și zbârnâitoare. Și numaidecât, răsând de slăbi-ciunea-i fără rost, alergă aproape fără să se ție până pe punte și se încrosneă cu lăzi sau împingea la lespezi de sare vânăta.

Acolo fusese întâia lui casă între străini. Când trăgea puntea se simțea la adăpost. Nu se mai temeă de ochii la pândă. Sau când plecă pela Lom și mai la vale! In copăstia aceea încăpătoare dormise de atâtea ori, cu o stea în ferestruica dela cap și cu clipocitul apei inop-tate și nevăzute, pretutindeni. Pe această șaică visase el să ajungă la Stambul. Iar astăzi, după atâtea luni de părăsire, catargul cu flamura lui și singurul ochiu roșu sub stof încâlcit de funii, îl chemă. Se plecă și se ridică, turburător. Se vedeă numai el deasupra pământului și n'avea odihnă. Eră acolo, săltat peste lume, numai pen-tru Șefki. Il așteptă.

Dacă l-ar fi ascultat? Dacă s'ar fi rupt încă odată de toate? Să se fi lăsat cu unda, cântând la pișc peste apa adormită, spre țara de chihli-bar a inarilor Sultani, despre cari știa să spue hoguea? Dar șaică plecă mereu, in drumurile ei scurte, și n'ajungea niciodată. Sta uneori săptămâni, așteptând o încărcătură. Scârțâitul maca-ralelor n'o deșteptă. Mersul clătinat al hamali-

lor dela un vapor de-alături, odată la deal încovoiați de povară, și apoi pe a doua blană, în jos, cu sacul gol pe cap, nu plimbă decât umbre fără putere, pe puntea ei pustie.

Şefki s'a abătut într'o uliță din dosul magaziiilor. Avea acum un gând și trebuia să și-l implinească.

În dreptul unei cafenele scunde cu obloane verzi, s'a oprit. A ochit pe geamuri, cât a putut mai nebăgat în seamă, și a intrat. Nimeni nu s'a uitat la el. Un grânar vorbea cu un barcagiu la o masă. Lângă tejghea își sorbea singur cafeaua, cu spatele la uşe, cafegiul. Era în lenea după amezei. Şefki s'a așezat așa ca să vadă toată ulița și a așteptat. Un băiat i-a pus dinainte o bucată mare de salep și ibricelul de sirop de zahăr ars. A băut două cafele. A ronțait câțiva pesmeți. Dar omul, pentru care se hotărise să-și ia prânzul lui puțin aici, altfel decât îi cunoștea obiceiul, nu se arătă. Cine știe pe unde își făcea veacul Ahmed cel slab, stăpânul șăicii!

— „Ia să-mi spui ceva, vere“, zise Şefki băiatului când văzù că rămăseseră numai ei doi. Cafegiul l-ar fi cunoscut numai decât și, la pricina care-l adusese încoă, nu i-ar fi fost de folos. „Cunoști tu pe Ahmed căpitanul?“

— „Cum nu! Și azi fu la noi. Plecă adineauri cu o căruță în Gârți, să aducă niște fasole de-an“.

Şefki știă ce vrea.

— „Dar pe vameș nu-l văzuși?“

— „E acasă cu niște domni dela Sofia“.

— „Mi se pare că am să te las numai cu muștele și să plec și eu”.

Ieși. Portul erà la doi pași. Malul sta pus-tiu. Amiaza și sărbătoarea îl goliseră. Pe niște lemne la pontonul austriac moțâia un străjer.

Ca pe vremuri, Șefki a sărit în barcă și din două bătăi de lopată s'a așezat în lungul peretelui scorojit al bătrânului vas. Ferestruica sub care dormise el făcuse două, trei fire de păian-en. Dar nu acele zăbrele puteau să-l ție astăzi. A legat barca și, săltat pe marginea ei, s'a prins de deschizătura de lemn din văzduh, și-a făcut vânt ușor și s'a strecurat pe pân-tece, fără zdruncin, în întunericul dinăuntru. Când i s'a ivit din nou capul, privirea lui aveà ceva de pândă și de iscoadă. Inșă atât pe apă cât și pe cheiu nici țipenie. Străjerul ajuns de soare, plecase.

Întâiu a aruncat o roată de frânghie cătrănită. Apoi a ieșit și el, cu tălpile înainte. A pus barca iară la pripon și a luat-o încolo fără să se uite împrejur, cu roata de frânghie pe braț. Nimeni nu i-ar fi putut ghici fapta. Părea un om al șăic-ii, și aveà să și aducă după întrebuițare, tot țuriș, frânghia, pentru care Ahméd, să-l fi prins în odaia de unelte, ar fi scos cuțitul.

Când a ajuns iară pe zid, de rândul acesta pe drumul prăfos, răcit de umbră, din Cetate, târgul se rărise. Numai pe-alocuri mai întârzià vreun pâlce de căruțe sau un ocol de vite. Câte un călăreț se rupeà din ele și porneà repede, mic și departe, cu patru noruleți de pulbere la

copite. Pe dinaintea dugăilor nu mai erau nici mărfuri, nici oameni.

Şefki s'a uitat bine dincolo jos, peste şanţ, după locul unde vorbiseră toţi trei. A călcat încet, până unde i s'a părut că stă în dreptul cuibului şi s'a aşezat pe muchia cea mai înaltă, în iarbă. Eră lângă bastionul, înaintat cu trei feţe puternice deasupra câmpiei şi sfărâmat cu praf de puşcă de Ruşi. Dărâmurile lui dintr'o latură, de zeci de ani niciun târnăcop nu le răsturnase. Ploaia singură mâncase la ele, iar pasul oilor şi al oamenilor le netezise hârtoapele. Arşinii mari şi calapodele mărunte de piatră, lucrate de meşteri cu dalta, fuseseră smulse cu grijă din tencuiala lor sgrunţoasă şi cărate la clădiri în oraş. Peretele se întindea jumătate rupt de foc şi jumătate jupuit de podoabă şi buburoşat. Numai răsufătorile priveau ca nişte ochi nemişcaţi, de întuneric. Dar dincoace, pieptul de cetate se păstrase măreţ şi nestrîcat. De la ciubucul de sus din margine până în fund în apă, nicio lipsă. Tunurile parcă stăteau ca de mult să tragă. Ostaşii parcă erau la locul lor de pază în cule. Podurile parcă spânzurau în cer a primejdie. Şi toate rămăseseră aşa, incremenite de veacuri într'o vrajă. Iar Şefki, deslegat cu un descântec, deschisese o poartă crescută cu rugină şi muşchiu în uşorii ei de fier, şi pătrunsesese.

Şedeă acum cu mâinile sub cap rezemat de sfoară şi cu un picior indoit şi proptit furcă în

pământ, pe când celălalt atârnă deasupra prăpastiei. Pe drumuri bătute prin mlaștină, până adânc în munții vineți, cuceritorii țării așezaseră mii și mii de robi, unul de altul, unul de altul. Din mână în mână și din vârtej și scripet în vârtej și scripet coborau ca vii lespezile, tăiate și lustruite în stâncării, către acest vad al neamurilor și vatră de războiu, în fiecare veac făcută pulbere și în fiecare veac plămădită din nou. Curgea sudoarea și curgea și sângele, se abătea biciul, se schimbau striviții, dar lucrul nu află intrerupere nici ziua pe lumină, nici noaptea la facle. Aici meșterii măsurau, împărțeau, sche-luiau, meșteșugeau. Și cetatea se ridică din apă, venea de după sălcii, se încovoia prin luncă și se înfigea pe indoite și întreite șiruri de zid în calea Dunărei. O simțea duduind ca atunci de mulțimea pașilor și de creșterea tânără, cat după cat. Un fior lung trecea din ea în el; și se legăna ca într'o ridicare pe brațe.

La adăpostul ei crescuseră casă după casă, geamie după geamie, șaptezeci și opt câte fuseseră, și lângă una din geamii, aici aproape, în gura porții celei mai frumoase, patru pereși roșiori, ca îmbrăcați în foițe de floare de cireș, o grădină cu puț și un coteț de porumbei. Acolo adusesese moșul lui pe fata de boeroaică furată dintr'un conac de lângă Craiova, în năvala cea mare a Cârjaliilor. Cum se va fi frământat și se va fi scuturat de sughițuri de plâns în mătásurile ei! Cum își va fi sărutat prin valurile de

păr negru, despletit și căzut împrejur ca o maramă de borangic cernită, iconița de aur dela gât! Iar moșul o privea, ienicer tânăr, cu ochii lui albaștri mișcați, și nu-i zicea nimic. Numai noaptea avea grijă să dea drumul câinilor și să iasă cu pușca pela ferestre și dealungul zidurilor de chirpici. Din acea iubire crudă și înlăcrimată îi ieșise neamul. Pe tată-său nu și-l mai aducea aminte. Dar și-aducea aminte de unchiu și de Umurli.

Stătea așa, și zile după zile, ani după ani, cu întâmplările lor mici, îi treceau pe dinainte, printre genele apropiate, într'un joc de păsări de lumină sau de flori de argint și de albastru este gol. Până când glasuri ștregărești au izbucnit lângă el:

„Uite-l pe Șefki pe spate,
Nici in Dii, nici in Cetate!”

Florea și Vanci răsăriseră ca din pământ și-i cântau răsând. El îi privea cu ochii turburi. Parcă nu-i cunoștea. Nu se mișcă.

— „Ce e cu frânghia asta, Șefki? Mi se pare că iar ne bătuși și că-ți câștigaram paralele!”
Pescărașul s'a săltat pe mâini până sus pe colac. Cei doi băeți se așezaseră alături. Nu mai vorbeau. Il sorbeau din ochi minunați și uneori cu sclipiri de necaz. Pricepuseră numaidecât so-
coleala. Pe ei atât îi muncise cuibul și atât îl văzuseră tot de jos in sus că tocmai ce eră mai ușor de gândit, nu gândiseră. Și eră o jucărie să te lași până la pui pe funie, să-i scoți din

gaura lor, să-i bagi în sân și să te urci iară pe beden. Strașnic băiat Șefki ăsta! Cu el treaba eră ca și isprăvită.

Dar și de făcut, cum le-ar mai fi plăcut să i-o facă odată! Chiar azi il crestau la răboj. Prea eră isteț și prea se potriveau toate cum le voiă el. Dacă-i merge tot așa, lesne se învață omul disprețuitor, mândru și de capul lui. Uite la Șefki, cum șade și nici nu se uită la ei, la Șefki care și-a croit un rost fără să vrea să ție seamă nici de rude, nici de vechii prieteni, la Șefki care deseară pleacă pe apă cu puii, plătiți cu bani în palmă, și-și face mendrele cu săptămânile în pustietățile lui. Tare le-ar mai fi părut bine să-l aibă la mână și să mai iasă și pe placul lor. Ca să se afle și în stuf că chiar așa de proști nu sunt nici băeții din Cefate.

Știa, Șefki, de pildă, ce făcuseră ei, nu mai demult decât de-adineauri, dela despărțire? Il puteau miră, cel puțin, să nu mai stea așa de nepăsător și de străin, cași cum n'ar fi avut oameni pe lângă el, ci trestii și năvoade.

Se prinseră uitându-se unul la altul, a înțelegere, și schimbând un semn slab din coada ochiului. Timp de povestit eră. Dedesubt, în câmpul de târg de afară, tot mai trecea câte un om cu calul de căpăstru, pe muchia zidului. Câte un paznic se învârtea și el cu biciușca printre care. Eră cuminte să mai aștepte. Puii nu li-i putea lua nimeni. Ședeau acum toți trei pe beden, ca pe cerga întinsă pe dricul unei că-

rute și de sub care, oricând ar fi băgat mâna, puteau să-i scoată.

Vanci aveă sânul plin de cireși. Le dădea și celorlalți, mâncau și asvârleau sâmburii în șanț. Florea povesteă.

Când îi lăsase Șefki se duseseră să se scalde la Dunăre. Umblaseră tot pe zidul cel mic până între sălcii și la culele de piatră ale caraulelor. Jos apa vine galbenă, intră în unghiu la cotitură și, când scapă, repezită deacurmezișul și voiului din larg, se învârtește vâjâind în pâlnii și în melci de spumă. Pe-acolo barca trebuie să se proptească aprig în lopeți, ca să treacă. Băeții se aruncă de sus cu brațele înainte, se scufundă într'un snop de stropi și ies iară, departe, furați de val și pufnind. Din două împingeri de umăr se apropie de o dărămătură din zid și se apucă de colțanele lunecoase și înalte. Se saltă afară, se cațără pe cărare, ajung deasupra și iară se aruncă, iară ies, iară aleargă strălucitori pe metereze și iară bândâbâc! în Dunăre. Un ceas, două, trei, și de două, trei ori pe zi la fel.

Dinspre Ostrov se îndreaptă incoa și o ia apoi pe sub Cetate, spre Poarta Temniței, o perdeă de pari lungi infiți în fund, cu floarea la fața apei, așezați ca să slăbească bătaia râului. Acum sunt acoperiți, dar inoțătorii îi știu și se feresc. E locul la Șarampoi, care intră o bucată bună și în uscat, cu șanțul cel mare, și unde și astăzi femei și fete din Kumbair lovesc de zor cu maiul rufele.

— „Când dăm la tufișurile cu ghimpi, nimeni. E prea de vreme. Numai Kadri al lui Abdul se descinge încet de brâu. Se descinge și fumează. Nouă ne ardeă sufletul după o țigare. Stăm pe loc și ne uităm la el. Kadri ne vede, pufăe și zâmbește a râde. Râdem și noi la el, mânzește. Țigara i se ridică și i se lasă, ca o coadă de codobatură, dinadins, în dinții mari galbeni, de peste care își luă buzele. Nu zice nimic. Știe ce vrem și râde.

„Noi ne așezăm pe iarbă, aproape, și nu putem să ne deslipim ochii de pe el. Ni se uscară gîngiile și înghițim greu. Sugem în sec. El se mai întoarce odată la noi, ne aruncă fumul în obraz și în aceeaș clipă se scutură de țoale, pune țigarea pe un bolovan și sare în Dunăre. Auzim plescăitul apei și pe urmă nu mai auzim iară nimic. Țigarea stă singură în soare și fumează puțin. Apoi auzim iară zgomot de înot, duduie de pași și, uite pe Kadri lângă noi! Își șterge dreapta de iarbă, ia țigarea de unde o lăsase, trage odată mai tare, pufăe de două, trei ori, și ne suflă iară fumul în gură. Pune iară țigarea pe bolovan. Și iară se asvârle cu capul înainte în apă. Și de patru ori, cum spusei.

„Noi stam să leșinăm. Mă mir cum nu ne repezirăm la țigare fără să ne mai gândim la pumnii noduroși ai lui Kadri. Dar parcă ni se luaseră mințile de atâta poftă, de atâta batjocură și de atâta iuteală și meșteșug. Tu îl știi pe Kadri! Nu sânt, de când plecași tu, doi în Dii ca el.

„După a patra oară țigarea scăzuse. Dar pentru doi uscați ca noi plăteă cât o jurubiță întreagă de tutun. Kadri căută la ea, căută la noi și o scăpă în Dunăre. Cred că gemurăm amândoi odată. El își răscolii cu liniște la șalvari prin buzunare, scoase o pungă de piele și se apucă să-și facă, fără grabă, alta. Și-o aprinse, se lăsă la odihnă pe spate și o fumă toată, dând drumul în cer la suluri subțiri sau la inele turtite de fum. Aerul era împrejur numai o mireasmă bună. Când se sculă mai avea o bucățică pe buză, și cu ea așa, se duse până la margine, își făcù un vânt mai mare și se repezi, de rândul ăsta pe pânțele, în adânc.

„Un răcnet sugrumat sună numai decât după el. Atât fu de înfricoșat că ne smulse de jos și ne duse până lângă haine, ca să vedem ce se întâmplase. Dădesubt, la un stâncen de piciorul zidului, Kadri ședeà pe apă, jumătate îngropat, cu capul căzut înăuntru. De jur, împrejur o roată de sânge. Râul o învârteà și rupeà șuvițe, pe care le destrămă la vale. Dar, mereu alt sânge proaspăt gâlgâia pe la subțiori și peste șolduri”.

— „Săracul Kadri!” zise Șefki întorcându-se pe colac spre povestitor. „Și nu sărirăți să-l scoateți? Ce-o fi fost când o fi venit Abdulă să-i ia hainele!”

— „Fi pe pace, că nu mai găsi tutunul în ele!” vorbi Florea înainte. „Iar noi n'aveam de ce să ne udăm. Kadri se aruncase greșit prea la stânga și nimerise într'un par. Femeile alergau acum și

pând incoace. O lotcă bătea și ea repede din lopeți spre noi.

„Vanci se uită la mine. Eu mă uit la Vanci. Vanci se apleacă și caută în buzunar după punga de piele. O găsește. O deschide. Tutun în ea, să fumezi două zile. Răsucim câte o țigară și ne așezăm pe zid cu picioarele atârinate. Nu-ți inchipui ce bine e când, după o lungă răbdare, ți se umple pieptul de fum cald! Fumăm și scuipăm în Dunăre. Ne uităm cum îl desfac pe Kadri din țăruș pescarii dela gura Părăsitei. Stătea cu ochi de sticlă și gemea. Nu știu de ne mai văzu. Dar avea dreptate să nu ne dea din tutun. Prea eră bun! Nici noi nu i-am fi dat, să fi știut și că dintr'un fum i se închidea rana care-i rupse stomacul”.

Vanci ascultase până aci mestecând cireși. Dar aci se întinse în cot până sub genunchii lui Șefki și zise:

— „Și ce crezi tu că se alese din toată minunea aia de tutun galben, Șefki? Ar trebui să-i fie rușine lui Florea să mai vorbească! Ne dușerăm, dragă, pe zid la șerpi. Afumarăm la vreo douăzeci de găuri, până să prindem trei. Simt apa și fug mai înăuntru. Uite, degetele-mi sunt toate plesnite și pieptul cătrănit. Dacă nu-mi venea mie Gioia în gând, ne pierdeam ziua degeaba.

„Știi pe Gioia, Ovreica de lângă biserica în pământ a Sfintei Paraschiva? Unde trag Vinearea, de închid ulița, care din toate satele, cu

bolnavi la rugăciune, și unde se soresc babele pe prispe, la azilul din curte? Cireșii Gioei n'au pereche. Parcă-i aduse cu ea din Spania. Gioia stă singură, în fundul grădinii, cu pomii și rochia ei pembè. Ni se făcuse foame și o mână de cireși mari Pietroase nu erà de lepădat. Ne uitaram prin uluci. In curte, nimeni. Sărirăm gardul și ne strecuraram până la ușă. Casa n'are alta. Ușa din față, care se deschide înăuntru, și un geam. Băgai încet un lemn prin belciugul de sub clanță și-l înțepenii bine în margine. Gioia erà acum la cutie. Când auzi zgomot, dădù să iasă. Lemnul ținea ca un zăvor. Eu mă și repezii în pom. Gioia zgâlțâi ce zgâlțâi, și alergă la fereastră. Acolo abià se dumeri cine-i sânt mosafirii și ce poftesc. Și unde nu împinse fereastră de perete și cu mâinile pe zăbrele, despletită, începù să ne spurcă din gura ei a rea. Eu îmi căutam de treabă și aruncam tot mai iute cireșile în sân. Pe urmă schimbai pomul, că în al dintâi se răriseră. Atunci Gioia se puse să țipe. Dacă o auzeà cinevã de-afară pe scorpie, intră și ne strică treaba. Florea, care șezuse în iarbă, se sculă, se duse până în dreptul ferestrei, ascultă puțin și asvârli în odae șerpilii inodați toți trei. Odată îi tăcù pliscul Ovreicii. Poate în fundul patului să se fi oprit, cu ochii holbați pe scânduri. Șerpilor le dăduserăm noi să muște din cârpă și-o smulseserăm cu dinți și cu otravă cu tot, dar de unde să știe ea? Și chiar să fi știut! Numai grija cireșilor n'o mai aveà acum.

Bine că eram noi s'o avem! Mai ia și tu Șefki! Au un miez!... De treabă temee și Gioia asta! Dacă nu i-o scoate nimeni drugul până diseară, să știi că trec și-i deschid eu".

Șefki ascultă numai cu o ureche. De două, trei ori se aplecase să vadă dedesubt, dincolo de șanț și de zid, maidanul târgului. Se putea zice că erau singuri. Numai soarele se mai plimbă cu raze piezișe prin pulberea de aur. Dealurile către care se lăsă își puneau chenar poleit. Fiecare arac de vie sclipea, ca tozgele fără număr ale unor hăgii verzui suind în cer, către altarele Asfințitului. La dreapta, jos, mai departe, omul cu calul coborise pe o potecă zidul și-și trăgea vita îndărătnică de căpăstru. Nu înțelegeau ce vrea.

Șefki se sculă. Se sculară și cei doi băeți.

— „Ei, cine se lasă în puț?” întrebă Vanci.

— „Mă las eu", răspunse Șefki. „Sânt mai învâțat".

Se temeă acum să nu le scape puii, sau să-i vatăme.

— „Dar știi că nu făcu târg rău, Florea?" B.
zise Vanci. „Să-ți vândă puii din cuib ai eretelui și să te mai trimeată și să ți-i iei!... Scoate-mi și mie, Doamne, când oiu avea ceva de negustoriț, numai cumpărători de-ăștia în cale!"

Ajutară pe Șefki să se lege cu capătul frânghiei peste mijloc. Apoi desfăcură colacul și îl încercară, trăgând opintiți din două părți. Eră smolit și luciul ca o coadă de bivol. Trosneă

numai de uscăciune. Nici nu se cunoșteă că întind. Țineă.

Șefki scoase din brău o pungă cu inele, deșertă un buzunar al ei în deschizătură și alese repede, cu unghia, câțiva bani:

— „Uite, Floreo, cum ne fu vorba. Patru, șase, opt zloți, și încă zece parale pe deasupra. Ai cinci pui de erete sunt ai mei!”

— „Să-i stăpânești sănătos, Șefki. Ești negustor cinstit”.

— „Dacă vrei”, zise Vanci, „dăm diseară împreună pe la Gioia. Poate-mi cumperi și mie șerpii ei. Marfă bună și câștigată mai cu ostenală!”

Șefki nu-l luă în seamă. Se căută acum prin sân, prin buzunare, de câte două ori în acelaș loc. Avea gânduri. Parcă se scotoceă să nu găsească. Dar la urmă smulse din șalvari o basmă nouă de mătase albastră, călcată în patru, o apucă de un colț și o scutură să se desfacă.

— „Aici o să puneți pui împiedecați de picioare”.

— „Cum: să-i punem?” întrebă Florea. „Și tu?”

— „Uite, au să se bage în mătase spurcăciunile!” râse Vanci. „De ce nu ne spuseși mai de vreme, bre? Le făceam semn de dincolo cu basmaua și și-ar fi lăsat de bună voe gaura lor murdară”.

— „Pui îi luați chiar voi în basmă și-i duceți unde v'oiu spune. E târziu și nu mai pot să merg chiar eu. Trebuie să dau fugă întâiu cu

frânghia. După aia la caic, lângă Părăsita. Când s'o aprinde fanarul, pleacă. Mâine am zece șiruri de vînteare și câteva cârlige de căutat".

— „Și cui să ducem puii?”

Șefki lucră ceva la nodurile funiei dela pân-tece. Dar poate că nu lucră, ci îi venea numai greu să le spue băeților și uliței numele acela. I se părea că, dacă și-ar fi descleștat buzele, el ar fi izbucnit ca un vînt de primăvară, s'ar fi învârtejit nebun de vale, ar fi scăpat în Cetate, ar fi scuturat pe rînd grădinile de flori, ar fi pătruns pe ferestre și ar fi scos în drum toate fetele. Numai ea ar fi trebuit să se ascundă și să-l privească dojenitor de deasupra feregelei, pe după o perdeă abia dată la o parte. Și zise repede, cu ochii în jos, ca un lucru foarte obișnuit:

— „Să-i duceți la noi acasă”.

Apoi se lăsă numaidecât pe pămînt și începù să se târâe, cu picioarele înainte, spre marginea bedenului. Florea și Vanci se puseră amîndoi la frânghie.

Intâiu a stat la acea margine ca pe un pâlmar de prispă, ținut în coate. Dela cingătoare în jos plutea în gol. Ceilalți se uitau la el, cum își potrivea cu o mână sfoara pe ciubucul zidului. O simțeau cum începe să se întindă.

Vanci tremurà puțin. Zise cu o veselie prefăcută:

„Pescărașe, bagă de seamă să nu-ți dăm drumul când ți-o fi lumea mai dragă!”

Florea, dela spate, neputând să vorbească de încordare, îl izbi cu piciorul în moalele țârloiiului.

Vanci nu se astâmpără.

— „Văr al lui Umurli, de mult vream să-ți furăm ceva pește. Să nu te lăsăm ca o momeală de undiță în șanț și să prindem cu tine chitul lui Ionă!”

Vorbea încă, și deodată nu l-au mai văzut. Au fost așa de speriați că eră aproape să le scape. S'au impletit atunci mai strâns pe braț și s'au insipt mai bine în călcăe. Slobozeau puțin câte puțin. O palmă, altă palmă, un cot, alt cot. Ochiile le erau tot la locul unde frânghia se scufundă în puțul acela numai ghicit. Li se părea că nu mai are sfârșit, că au lăsat atât cât să ajungă și la apă și să treacă dincolo. Povara se făcea tot mai grea. Broboane de sudoare ie ieșiau din păr, îi gâdilau pe la ureche. Le urmăreau cum, scăpate pe la tâmplă, le curgeau repede pe falcă până la barbă sau le șiruiau prin sprâncene în ochi și li se strecurau pe nări în jos. Pe capul lor parcă se plimbau încet omizi reci. Nu puteau să ridice mâneca, să le șteargă. Se scuiurau numai și se stropeau unul pe altul. Dacă nu le-ar fi fost frică să nu fie luați și aruncați în șanț, unul din ei s'ar fi apropiat să se uite ce se petrece în adânc. Să strige, nu le venea în minte. Ar fi fost să între în vorbă cu nimeni și cu subpământul. Și stăteau dați pe spate, roșii, cu vinele gâtului umflate și cu ochii mari la creasta dreaptă a bedenului. Depăneau mereu funia.

Şefki alunecă spre culcuşul eretelui. La început ierbăria deasă plină de puibere şi de seminte pipărate i se scuturase în cap şi-l înecase. Fluturi mici pestriţi şi lăcuste cu aripi roşii tresăriseră din toate părţile. Piatra, pe sub muşchiul ei de piept păros, se umpluse de mişcare. Câte o şopărlă îşi ţineă ochii de nestemate la el, ca turnată în aur. Numai guşuliţa i se bătea zvâcnit. Până piercă pe neaşteptate în vreo gaură, ca să dea poate de veste stăpânului de dedesubt, incolăcit verde pe comorile lui, în măruntaele cetăţii. Frământări şerpuite ale tufărişului arătau fuga prin adăposturi şi a altor vietăţi, cu solzi sau cu blană. Din când în când apa sună departe şi infundat, de căderea melcilor sau a bucăţilor de moloz.

Cu toată sîla, Şefki s'a proptit în picioare şi coboră aşă, ţinându-se în mâini de funie, cu capul îndărăt, aproape la înălţimea genunchilor. Altminteri s'ar fi frecat ca o bocceă de zid şi ar fi ajuns la cuib fără piele. Nu-i eră mult mai greu decât în vârful catargului. Dar la orice pas putea să calce în ceva rece, moale şi numai decât să simtă în glesnă o împunsătură. Când se uită împrejur, peretele mohorit, ca un ţest uriaş cu nenumărate plăci de bagă, suia până în cer şi se desfăşură în aripi, deadreapta şi dea-stînga. Il urmăreă. Il acopereă. Se uită iară la funie cutremurat. Adâncul din care suiau aburi de putregaiu, nu-l speria. Legănatul de un fir în văzduh, îi eră ca un mers pe o potecă de mă-

gură. Numai vecinătatea aceasta, covârșitoare, a cetății, vie alături, singură cu el pentru întâia oară, îl îmbracă în fiori. Ea trăia cu toate ale sale, măreață și bătrână. În dogoarea soarelui creșteau și i se cuibăreau la sân burueni, șerpi și pui de erete. El însuși nu era decât un mic suflet al ei, născut aici și mereu în aceeași umbră. Ca șopârla de-adineauri putea să se strecoare în vreo despicătură și să nu mai iasă.

Deasupra, băeții schimbau fețe, fețe. Funia mergea spre sfârșit. Întâiu s'au dat unul lângă altul, ca să mai câștige bucata dintre ei. Dar acum a fost nevoie să facă și un pas către margine. Ce putea să însemne asta? Șanțul tot să fi avut cinci, șase stânjeni. Funia însă era mai lungă. Nici vorbă că Șefki trecuse de cuib. Lui îi ardea poate să-și înmoae talpa în baltă. Sau să se legene ca într'un scrânciob pe brațele lor. Sau cine știe ce altă ispravă să născocească și să-i facă de batjocură. Uită că n'aveau decât să se sature de istețimea lui și să-și descleşteze degetele.

Mai înaintară un pas, tremurând de încordare și de apropierea prăpastiei. Incepea să se vadă șanțul cu malul de dincolo. Turcul izbutise să-și bage calul în apă. Ce avea de gând cu el? Era o gloabă gălbinastră cu coama plină de ciulini. Ochii trebuie să-i fi fost albi. Nu vedea. Suflă slab pe nările ridicate. Ar fi vrut să tragă iară la uscat, și Turcul îl speria cu pietre. Uneori, ca înebunit de ceva neînțeles, da să rupă

curelele și să plece în larg, dar eră prea șubred. Și rămânea întinzând de frâu, cu pleoapele căzute, neputincios să mai strănute sau să se scuture, spălat de undă.

— „Acum îi intră apă în urechi și se'ntoarce cu burta'n sus!” șopti Vanci. El eră cu tot sufletul acolo. Ar fi putut să dea și drumul și nici să nu bage de seamă. Uitase aproape de Șefki.

Un cot al lui Florea îl trezi. Cineva strigase de subt ei. Indepărtat, înăbușit, străin. Prin palmele lor trecu o smucitură. Șefki ajunsese. Oțtară de ușurare. Eră și timpul. Florea se dădu îndărăt pe căpețelul de frânghie rămas și se lăsă în iarbă, înțepenit vârtos în călcăe. Vanci stătî locului.

Ținea, dar nu-și mai lua ochii dela Turc. Acesta începuse să tragă afară mârtoaga. O trăgea încet, cu pază, ca și cum ar fi fost încărcată cu porțelanuri. Ea nici nu se îndărătnicea, nici nu se grăbea. Fusese cuprinsă deodată de o mare oboseală și nepăsare. Nu-și mai deschidea pleoapele. Venea târită de căpăstru. Ajunsă la vad se poticni odată, bălăci de spaima morții și ieși. Pe Vanci se încrâncănă carnea. Dârdâia. Știa acum cine e Turcul.

Dela copite până la grumaz calul eră căptușit de sute și sute de lipitori negre. Cele de mai de mult prinse sugeau, celelalte se svârcoleau, întărătate. Turcul, cu o tinichea în mână, se apucă să le culeagă. De unde rupea una, rămânea un pâraiaș de sânge. De unde smulgea alta, șiruia

alt pârâiaș de sânge. Le lua repede cu îndemănare, să nu se umfle și să se strice, întâiu din părțile carnoase, de pe pânțele și șolduri, și apoi de pe greabăn și picioare. Câte una i se agăță de degete. Și le scutură atunci, sau le lovea de două, trei ori de marginea tinichelei, sau le răzuiă de ea, dacă nu mergea nici așa. Mâinile îi erau roșii, de sângele calului și al lui. La urmă tinicheaua se umpluse aproape, de o viermuială cu ape scăpărăloare de mătase neagră. Calul ședeă stacojiu, ca jupuit de piele, cu pleoapele tot lăsate, parcă să nu vadă. Turcul îi dădă un picior în deșert. El se înmuieă întâiu pe picioarele de dindărăt. Dar nu mai încercă să se scoale. Turcul îl mai izbi odată în piept. Acum se răsturnă pe-o parte, se scufundă și porni încet la vale, cu copitele stricate și fără potcoave, în sus. Așa sfârșeau caii bătrâni și deșelați ai sacagiului vânător de lipitori.

Vanci s'ar fi aplecat după un bolovan. Simțea că i se întoarce rânza de scârbă și de groază. Alt strigăt de jos, din piatră, al cetății, îl desmetici. Florea se sculă. Incepură să tragă. Șelki scosese puii și suiă. Ca pe un scripete se învărteă funia, hârjiindu-se de muchia rotundă a ciubucului. Acolo aveă să răsară capul cu păr aprins al tovarășului lor. Aveă să se prindă cu un braț de pământ, să arunce un genunchiu deasupra și să sară în picioare, adus în fugă de funia care-l strângea peste brâu.

Florea, ca mai mare și mai vânos, se dădea

indărăt cu toată puterea, aducând și pe pescăraș cu încă un pas sau doi din fund. Vanci îl ajută și, când se opreă la cealaltă margine a bedenului dinspre drum, ținea funia până îi trecea tovarășul în față, și făcea iară, încet și cu grijă, cei doi pași indărăt. Și așa de câteva ori. Colacul începea să se strângă singur la spatele lor.

Dar într'un rând Florea a tras de funie și funia n'a venit. S'a săltat încă odată, și încă odată n'a urnit-o din loc. Nu înțelegea. Poate obosise. Ii tremurau puțin mâinile. Gâfâia. A stat să răsuflă și i-a făcut semn lui Vanci să se apropie, ca să tragă în acelaș timp. Și nici amândoi n'au putut mai mult.

Eră o greutate acolo care le tăia puterile. O greutate și, pe lângă ea, o spaimă din senin, cum tot din senin se ivise și acea piedică. Se opinteau fără spor. Smuceau. Degeaba! Funia se oprise. Și acum îi târă după ea! Peste pânțele li se întinsese prașurul să crape, mușchii grumazului se încălecase. Ii leșină durerea. Pe când povara pusă năpraznic în cumpănă la cealalt capăt, îi ducea. Se izbeau, făcându-și vânt în lături. Nimic! Dincolo parcă atârna toată cetatea. Se uitară iară unul la altul, de rândul acesta fără urmă de ștregărie și de gând rău, cu fețele umflate de ținerea răsuflării și cu ochii roșii. Ce se întâmplase cu Șefki? Ce fiară i se infipsese în ceafă? Vanci așteptă să se ridice și să se arate peste șanț și calul rupt de lipitori, pornit adineauri pe apă. Dărdăiau și alune-

cau spre marginea râpii. Slăbiseră. Mai icniră odată, se mai opintiră odată! Palmele le plesniră. O usturătură de foc le fripse carnea vie, și funia le scăpă. Un răcnet izbucni aproape, de după zid.

Băeții se aruncară pe ochiurile frânghiei, care se desfăceau și se scurgeau înebunite. Dar fură repeziți cât colo. Căpătâiul trecu și el trosnind și răsucit ca un sfârc de biciu uriaș, peste ciubuc. Și numaidecât apa plescăi în fund ca de prăvălirea unei întregi cule dărâmate.

Florea și Vanci rămaseră o clipă încremeniți, privindu-se cu fețele stricate de groază și pline numai de albul ochilor. O clipă, și, fără un cuvânt o rupseră la fugă spre uliță. Ținură o bucată bedenul, se lăsară deaberbeleacul pe o parte afânată de pământ în Poarta Bazarului, zburară peste pod și cotiră alergând dealungul zidului de afară până înaintea cuibului. Peretele, unde trebuia să fi atârnat până adineauri Șefki, era gol. O dâră prin buruieni însemnă singură locul. Dar, pe la mijlocul șanțului, cineva inotă voinicește. Se întorcea câteodată pe-o lature, își afundă capul și îl scotea noroios, cu ierburi și scoici în păr și pe obraz. Pufnea, căută să se curețe și tăia cu desnădejde smârcul. Era Șefki.

Cei doi băeți s'ar fi coborât să-l ajute. Nu știau cum. Nu se mai pricepeau la nimic. Vanci sta cu gura deschisă și cu unghiile înfipite în brațul lui Florea. Căutau să priceapă. De-aici ciubucul se vedeă sus, pe linia cerului, cu toată

gușa lui albă. Chiar la locul unde funia îl lustruise, aveă dedesubt o spărtură. Acolo se prinsese pesemne vreun nod și nu mai putuse să treacă. Opintelile lor nu puteau decât să-i arunce, cum îi aruncaseră, cu capul înainte.

Ședeau infricoșați și priveau la lupta lui Șefki, cu cămășile răcite, lipite de piele. Băiatul venea viteaz, Alunecă pe lângă mârtoaga sacagiului împiedecată poate cu coama în vreun bolovan de pe fund, se prinse de o spărtură în mal și ieși afară șiroind, cu funia după el. Iși trecu mâna peste tot chipul și se șterse apăsător. Eră rupt, lovit, cu jupueli și cucue. Nu văzuse pe cei doi inși, bătuți de Dumnezeu deasupra, cu ochii la el. Apoi, indoit și supt tot ca de o atingere groaznică, se aplecă peste gura cămășii. Pânza eră pătată de sânge. Se păta și acum, din ce în ce, dintr'o mare rană ascunsă. Băgă mâna, descurcă la ceva înăuntru, cu sfieli și țipete mici, și azvârli un mototol cafeniu în apă. De cinci ori făcu aceeaș treabă. Puii eretelui îl sfâșiaseră cu ghiarele și i se incaseră în sân. Cu un oftat se îndreptă d'în șale și înălță ca într'o rugăciune fruntea spre soare. Sus, negri împotriva soarelui, stăteau unul în altul, Florea și Vanci.

Șefki aveă obrazul plin de lacrimi. Când îi zări, însă, se uscă, ars de o vâpae de mânie crâncenă, ridică pumnul și răcni neomeneste:

— „Aveți să mi-o plătiți voi!”

Băeții, ca și cum acel răcnet le-ar fi spart

cătușele dela glesne, porniră într'o goană smin-
tită. Alergară tot șanțul, intrară pe pod, năvă-
liră in Poarta întunecată a Gunoiului și pieriră,
fără să se mai uite îndărăt.

Casa bătrână unde ședeau Umurli cu tatăl ei și către care se îndreptaseră în neștire cei doi băeți, eră vecină cu casa părinților lui Florea. Un zid înalt de pământ le despărțea. Peste curți, dincolo, se întâlneau ulița cazarmilor cu ulița Cersiei-mici, dar zgomotul căruțelor sau al cafenelei n'ajungea până aici. Guguștiuci argintii, gulerăși negru, zburau cântându-și numele, dintr'un coș cu cerdac în alt coș cu cerdac.

Casele erau întoarse cu spatele la drum. Grații mărunte, prin care se vedeă numai dinăuntru în afară, acopereau singura fereastră din acea parte. Ea se ridică adâncă și oarbă deasupra trecătorilor, ca o firidă de pândă și de curse.

Poarla joasă, cu acoperământ de zid și cu trepte, se deschidea în fața unei poteci pietruite cu bolovani de gărlă. Locul părea și de-acolo tot pustiu. Numai poteca pietruită ducea înainte, se lărgea, parcă așteptând la colț, și apoi cotea iute.

Ascunse ca și fețele femești stăteau locuin-

țele acestea, ursuze și bănuitoare în calea străinului. Dar ca și fețele femești, care se desgolesc tainic și caută drept în ochi îndată ce nu mai au de cine se feră, ele se umpleau de lumină și de flori, abia la doi pași dela uliță.

Deoparte eră prispa, cu șalurile ei scumpe scoase la soare. Vântul care venea dela Dunăre, scârțâia puțin geamurile verzi prinse în cârlige și fugea peste garduri la câmp. Lângă puțul cu foisor o troacă de piatră dintr'o singură lespede strânsă în chingi de fier și desgropată din cetele pica stropi rari luminoși, ca un ceasornic vechiu de apă. Pe margini se opreau albine, ferindu-și aripile. Mai încolo, stupii de scândură, douăzeci în două șiruri, ședeau deasupra răzoarelor, vopsiți fiecare altfel, dela pembè și tutuniu până la verde de urzică fiartă. Incepea grădina cu cărări, cu lavițe, cu chioșcuri. În fund se zărea printre pomi zidul cu coama lui de olane și cu perdelele de hameiu.

De-acolo strigase chiar acum cineva un nume. Strigase, și strigătul trecuse prin amândouă grădinile, care erau la fel, cu aceleași lucruri și aceeaș viață, ca și cum una ar fi fost răsfrângerea într'o apă a celeilalte.

— „Florico, ești acasă, Florico?”

Glasul ieșea de undevă de pe-aproape, dar nu se vedea nimeni.

— „Acasă. Ce e Umurlî?”

Răspunsul venise întărindu-se, ca al unui om în mers. La o fereastră dela colțul casei se ivise

o față, și acum se aplecă afară și se uită, aplecând cu ea în părți și două coade lungi negre. Obrajii i s'au înroșit, poate de stat cu capul în jos, și nările subțiri îi tremură, ca într'o aduimecare de flori deschise de curând. Și-a potrivit ochii după lumină și zâmbește spre zid.

Zidul de pământ dintre curți are drept în mijloc o deschizătură scundă. E o portiță între cele două case. Prin scândurile ei putrede si-a rupt loc un vișin tânăr, care se încovoae ca să iasă și se imprăștie apoi sus pe cer. O verdeață agățătoare și înflorită acopere golurile. Pe-aici cadănele pot să se strecoare, ocolind ulița, delarudă la rudă și din prietenă în prietenă, mahalale întregi. Nalâmii nu sună pe pământul afânat și feregelele n'au de ce să mai fie puse. Înfrigurate trec și se opresc sub pomii joși, făcuți și ei parcă pentru o lume mică aiđoma gospodăriei, două, trei, mai multe, vorbind și rāzānd. Porțile cu balamaua neauzită, de curea, rămān de perete și la cel mai slab zgomot, ca un stol de guguștiuci, drumetele pier pe sub ele, într'o fālfāire de rochi colorate.

De subt acea portiță iese, indreptāndu-se, Umurli. E într'o rochie cusută turcește jos, de atlaz albastru, cu pufuri, pufuri de scamă, ca niște globulețe de păpădie. Pare o femeioară fragedă cu ochi mari, și abia se apropie de cincisprezece ani. Florica, sora lui Florea, o intāmpinā alergānd din casă, dar se oprește la trei pași și o privește mirată, cu māinile sub șorțu-

leț. Umurli stă și ea locului, sfiită și îmbujorată sub privire. I se bat pleoapele, când aude:

— „Ce frumoasă ești tu azi, Umurli!”

Se lasă întoarsă odată, de două ori, ca să fie văzută cum îi șade.

E înaltă și mlădicioasă. Imbrăcămintea largă nu poate s'o ascundă destul. Mijlocul, strâns decodată, după atâta bogăție de pânze, o descoperă subțire și feciorelnică. În toată fața ei, pe care râsul stă ca o lumină peste un colț de lume, sunt covârșitori ochii, cu privirea dreaptă până la durere.

Coadă roșie, ca muiată în șofran, îi atârnă pe spate. Florica i-o aruncă pe după umăr peste piept. O apucă de braț și i-l întinde. Pe mână, ca o boabă de cer, licăre piatra inelului. Până se cuprind amândouă cu drag și se depărtează pe cărarea din lungul zidului. La capătul ei se așează și stau de vorbă cu frunți apropiate.

— „Spune, azi îl văzuși?”

— „Il văzui, dar nici azi nu-l putui ține. Tremură, i se aprind ochii și dă husna peste om. Să nu crezi c'o face de supărare. I-e frică”.

— „Frică? De cine?”

— „Nu știu. De tata, de mine. Poate-i e frică numai de el. Azi vream să-l opresc, fie ce-o fi. Să mă agăț de haina lui, să țip. Dar când stătui în fața mea și-mi ghici gândul, se îngălbeni tot și arătă atâta spaimă, că mi se făcui mlă. Putui să mă dea ca altădată decparte și fugi. De el îi e frică, nu de alții”.

— „Crezi tu că ar avea gânduri de întoarcere?”

— „Tu nu-l mai cunoști pe Șefki, Florico. Nu-l mai cunoaște nici tata. De când se instrăină de noi e altul, iar voi vă gândiți tot la ăl vechiu Șefki singur nu vine. Și nu vine nici adus de alții”.

— „Atunci nu mai vine niciodată?... Nu te uită așa la mine! Zic ce zic, pentru că asta ziseși tu”.

— „Florico, tu știi că de tine n'ascund nimic. De ce mă ispitești? De un an și mai bine, de când Șefki nu mai e acasă, eu nu stătui de geaba. La început pusei să-l caute Florea și Vanci, și-l căutai și singură. De câteva ori alergai să-i dau de urmă, pe unde nu visasem. Ii ies acum înainte în toate Vinerile. Dar mai mult decât cu pasul mă apropiaai de el cu mintea. De atunci mă tot gândii la fel și fel de lucruri. Nu puteam să dorm noaptea. Mi se părea că așteaptă un om afară, că e Șefki, care ar intra dacă ar ieși cineva să-l cheme. Poate că și sta, sus pe beden, sau lângă zid, și păzea casa, așa cum ședeam eu în cot pe pernă și mă uitam la geamul cu stele. Și poate că nu era decât dorul lui, care nu-și găsea astâmpăr, în vreun caic legat de șarampoi sau sub un cort pescăresc, și pornea prin grădini până la noi! Mă gândeam atunci în liniște, până se făcea ziua. Nu, el n'avea să vie singur! Iar, dacă-l speriam, se ducea și nu-l mai vedeam”.

Umurli cade și acum pe gânduri. Ochiul îi se aprind de o părere de friguri. Fața senină dinaintea se întunecă, fără să se fi schimbat altminteri cu ceva, ca de o încruntare lăuntrică. Florica se uită la ea cu iubire și nu cutează s'o întrebe. Se teme să n'o sperie și să se'nchidă, așa cum se temeă Umurli să nu-l sperie și să-l facă să piară pe Șefki.

— „Voi nu-l înțelegeți, cum nu-l înțelegeam nici eu în întâile zile. El când se dumeri că nu mai e cel vechiu, fugi, și fugi de-alunci mereu, nu de tata, nici de mine, ci de Șefki cu care ne jucam noi, la care tot vă mai gândiți voi acum. Pe Șefki ăla nu poate să-l mai întâlnească nicio dată. Azi o văd limpede, și pentru că o văd limpede nici eu nu-l mai vreau. Ce eră Șefki de acum un an? Un băețăș tăcut și pornit. — „Adu-seși praful, Șefki?“ — „L'adusei, tată“ — Toarnă-l cu hârtia ici în cartuș“. — „Lasă că ți eu eu cartușul, tată...“ — „De ce e supărată Umurli, Șefki? N'auzi? Ce-i făcuși? Umurli, fată, spune tu, că mutul ăsta își pierdă limba la Dunăre. A, îți luă panglica și o impletă la coama calului? I-o fi și lui drag să-și aibă calul gătit cu ceva de-acasă, când aleargă singur pe deșelate și fără frâu prin Ostrov. Hai, împăcați-vă! De ce-o iei incolo, Șefki?“ Intr'o zi însă, în ajunul plecării, se schimbă. Și mă tot muncesc să văd: se schimbă numai atunci sau abia băgai eu de seamă în acea zi? și nu văd. Șefki, pe care îl știm cu toții, îl acopere pe

celălalt, dacă o fi fost, și trebuie să fi fost! — și nu mă lasă să pătrund la el. Eră de dimineață. Tocmai mă trezisem. Soarele bătea la voi în streășină. Mă dusei la fereastră să deschid. Și văzui de-acolo, prin perdeă, pe Șefki pe laviță, în grădină. Se uită drept la mine, dar nu puteă să mă vadă. Vruî să-l strig și nu fui în stare. Nu mai eră Șefki al nostru. Parcă îmbătrânise. Stătea nemișcat, cu creștetul alb, și alb și pe la tâmple. Suferea de ceva grozav, eră galben și cu ochii inelați de nesomn. Il priveam tot mai speriată și mă privea și el, din cearcăne vinete, ca din vis. Mi se strânsese inima și răsuflam greu. Cât rămaserăm așa, ochi în ochi, fără să ne vedem? Știu că se ridică deodată și, ca din vișinul de deasupra, îi căzură și lui de pe cap și de pe umeri, flori albe. Pesemne lovisem fără să-mi dau seama perdeaua sau se speriasse de altceva. Casa eră încă adormită. Mă îmbrăcai repede și ieșii fără zgomot, să-i vorbesc. Mă gonea ca o primejdie. El nu mai eră acolo. Mă simțise. Locul eră plin de florile de vișin scuturate. Nuvai pe scândura unde șezuse și la picioare eră curat. Cine știe cât întârziase acolo și dacă nu veghiase toată noaptea sub fereastră! În ziua aia nu mai putui să-l întâlnesc. Iar a doua zi, fără să fi apucat să-l întreb ceva, se rupse de lângă mine și se duse. Și crezi tu că ar puteă să se mai întorcă omul ăsta, dela el, în pătucul lui de copil din sălița? Ca vișinul de flori, se scutură și el atunci de copilărie. Eu sin-

gură il văzui, și la locul ăla venii, după ce-i pierdurăm, ca să-l plâng, să-l cert și să-l iert, ascunsă de tata și de voi toți, cari alergați să-l aduceți îndărăt. Și acolo mă duc și acum, când vreau să mă mângâiu, unde-și veghië el o noapte întreagă, înainte să plece, copilăria, sub geamul meu”.

Glasul lui Umurli se îngreuiase puțin și ajunsese la sunetele mai adânci din pragul lacrimilor. Vorbea cu intreruperi, căutând și întorcându-se, pe urma unor gânduri de mult avute. Dar ca și cum ar fi băgat de seamă numai atunci, tăcui. Apoi își scutură părul, își trecu mâna peste creștet, netezindu-l, și se sculă. Toți ciucurii de mătase ai rochei se cutremurară ca niște clopoței. Și Florichii i se părui că vorbele prietenei se încacă și se prelungesc într'un cântec argintiu, pe care il vede numai ochiul, pentru că urechea, preă pământeană, nu putea să-l prindă. Cântecul acela, din zurgălăi de amintire, deșteptă multe.

Erau aproape de aceeași ani, și, de când se știau, fuseseră împreună. Umurli, fără mamă de mică și cu tată mai mult călător, trăise dincoace de porțiță ca acasă, între copiii creștini ai vecinului. Răzoarele erau ale lor, al lor podul cu grinzi sau iatacul cu oglindă. Băeții făceau planuri sus, în căldura de sub acoperiș, cu întunericul înțepat numai de prefirarea luminii prin două cioburi de țiglă. Când se urcă cineva pe scară să-i cheme, sta mult cu capul întins

prin deschizătura din cornul casei. Puii de oameni rămâneau nemişcaţi în fund, văzând fără să fie văzuţi, şi numai licăritul ochilor la pândă sau vreo rază căzută într'un ciuf de păr sau pe o haină, îi dedeau în cele din urmă de gol. Prin casă fetele se înfăşurau în şaluri şi se găteau la oglindă, coseau cântând sau povesteau.

Fuga lui Şefki adusese şi aici prefaceri. Casa era mai goală. Florea se învăţase hai-hui şi se legase de Vanci, pe care înainte îl avea numai ca pe un tovarăş între alţi tovarăşi. Bulgărelul acesta ascuns, gata de răs şi de glumă groasă, una, două era de atunci la ei. Florica îl simţea urmărind-o cu ochii lui sfredelitori. Îi era urât şi se temeă de el. Îl vedeă în fiecare zi mai îndrăsneţ şi rău cu ceilalţi şi mai supus faţă de ea. Şi avea un fel prost să se strâmbe şi să-i râdă oridecâte ori veneă vorba de Şefki. Nu cumvă?... Ce netot! Ea dădea din umeri şi-i întorceă spatele. Vanci nu se supără. El aşteptă. Şi această nesupărare şi aşteptare singure, o umpleau de grijă.

Tată-său, când veneă dela lucru, dela fabrică din Bregova sau din oraşe din jos, întrebă întâiu dacă s'a întors Şefki. N'o făcea de drag, ci ca să aibă de ce să-şi dea drumul gurii. Într'o bună zi avea să-l izbească şi pe el o ruşine la fel, cu o femeie care nu vrea să ştie de gospodărie şi cu nişte copii fudui. Mamă-sa răspundeă, şi împrejurul lui Şefki, fără vreo altă vină a lui, se încingeau vorbe de nopti întregi, care

se sfârșeau de cele mai multe ori cu plecarea prin cârciumile din Gazi-bair, a bărbatului.

De Umurli parcă nu mai erà atât de aproape. Nu știà cât se schimbase Șefki, dar cât se schimbuse ea! Ingheață când o pune alături de cea veche. Mai e Umurli fata asta crescută repede, sau o soră a ei străină, căzută între ele și cu care nu se pricep să vorbească? Fața i se făcuse mai prelungă. Bărbia i se rotunjea ca de o mână care o tot mângâia. Gura își adâncise coada huzelor, în arc bine încordat. Ochii, la umbra genelor sumese, își măreau miezul negru atât că inecă toată lumina. Erau ochi de întuneric și aduceau cu ei noaptea. Pe la tâmples, ca niște călțunași catifelati, firicelele moi de păr întârziiau și se cârlionțau, cu ajutor ferit de degete.

Aveà acum grijile ei, pe care nu le mai povesteà oricui, ca altădată. Iar când vorbeà, nu mai vorbeà de una și de alta, pe deasupra, ci stăruia la un lucru, ca bătrânii. Totdeauna fusese mai ascuțită, dar dela un timp știà să intre în gândul altora și să și-l urmărească și pe al ei, dela izvorul ascuns până în încrângăturile cele mai depărtate. Arată o îndrăsneală, care nu mai cră de băetană ștengărită având nevoe de mirarea martorilor. Puneà la cale și săvârșea în taină lucruri grele. Sub fruntea ei albă purtă hotăriri cu neputință de ghicit. Numai din câte o faptă, neobișnuită mai ales la o fată turcoaică ținută de lege sub chee, dacà se puteà uneori hănuì.

Ar întreba-o ceva, deschis, dar se sfiște. Ii dogor obrazii numai când se gândește. Și tocmai această sfială pune îndepărtare între ele. Ea e tot ce-a fost și, știind, nu se îndeamnă, iar Umurli se îndoeste poate că ar li înțelege. Simt amândouă că n'ar mai isprăvi, numai să începă despre singura pricină de care le pasă, și dibue fără țragerē de inimă pe delături.

De descusut, n'o descususe niciodată. Așteptă dela una din izbucnirile acestea de Vineri, cu găfâiala, strălucirea ochilor și pofta de vorbă a lor, vreo deslușire, sau poate chiar deslegarea. Azi ii e aproape irică. Atâtea mărturisiri o compleșesc. Trebuie să se bucure? Are să fie iară Umurli a ei, cea de odinioară, fără fereli și fără zbucium? Șade în picioare pe potecă, nehotărîtă. Are să spue, n'are să spue? Sau trebuie să se ridice ea, s'o apuce de gât și să-i vorbească încet, ochi în ochi, suflet în suflet? Iși dă seama că nu e în stare. Că i-ar ieși din gură cuvinte copilărești și s'ar umili ca o fetică amestecată fără minte în treburi de oameni mari. Și de durere, alături de cealaltă tăcere, și de necaz pe neputința s'o întrerupă, își lasă capul în palme, iar brațele în coate pe genunchi.

Umurli o vede și tresare. Fusesse o mișcare așa de nenorocită că avu un presimț. Prin creștetul acela aplecat, cu cărare la mijloc și legat de pământ cu cele două coade atârinate, privi ca printr'o sticlă care se desaburește. O căldură bună îi trecu prin brațe. Se așeză alături de Flo-

rica și o îmbrățișă. O apucă întâiu peste umeri, lin, ca o soră mai mare, și o strânse apoi furtunos, ca într'o spovedanie desnădăjduită și mută:

— „Numai eu pot să-l aduc îndărăt“, îi șoptește la ureche. „Am să-l prind de mână și să-i spui că știu de ce plecă. El se crede singur cu taina lui. La început îi fu grijă de mine. Pe urmă îi fu grijă de ceilalți. Când i se părù că nimeni nu bănuie, nu mai putù să-și astâmpere inima și primì să ducă peștele la hoge și să se strecoare ca un erete cu zborul jos, printre casele noastre. Trebuie să fie aici și mâna latei și a pescarilor. Numai de n'ar ieși cinevă străin să-l hușue, dragul de el!“

Îi șoptește repede totul, ținând-o fără s'o lase să se uite la ea. Când îi dădù drumul, râdea. Florica înduioșată și gata să zică ceva, să-i țipe prietenei bucuria negândită, se opri. Cu cine să vorbească? Uite iară pe Umurli, pe vesela Umurli. Face doi pași la dreapta, doi pași la stânga și se învârtește iute bătând peste cap o închipuită daireă. Ciucurii se scămoșează și fac ape, ca niște pene și fulgi de pasăre lovită de un vânticel pieziș. De n'ar zări-o, cu ghiarele lui care se înfig în pieptul plin de bătăi smintite, fiorosul erete al văzduhurilor!

— „Ce faceți voi acolo, fetelor? Curând vă apucarăți de jucat! Măi bine veniți încoà, la Viciè cu bocceaua ei!“

Glasul se auzi, și acesta, prin amândouă gră-

dinile. Doi guguștiuci țâșniră în lumină, speriați. Parcă fiecare chemare eră însoțită aici de un zbor de aripi portocalii. Vorbise mama Florichii, care se uită la fete de câtva timp, cu mâna pe găleata dela puț. Nu se îndurase să-i dea drumul numai ca să nu le tulbure. Privirea ei le înfășură și pe una și pe alta în aceeaș undă de iubire. Eră o femeie mică, pornită pe puțină îngrășare, cu un cap luat parcă din altă parte, de pe o medalie sau de pe un perete de mormânt roman, cum se arată ciudat în câte un colț de uliță, dupăce ieșise la vreo rupere de mal, întreg și alb din pământul lui de două mii de ani. Nasul îi eră drept și subțire, ochii focoși, bărbia frumos arcuită, fruntea liniștită sub cununi grele de păr negru. O Florică mai plină, de treizeci de ani. Toate arătau mândrie și nemișcare. Numai gura nu cunoștea odihnă.

— „Abiă ne văzurăm. Imi spune Umurli ceva”.

— „Aide, că măi aveți vreme și altădată. Nu lăsați pe Viciè cu copiii. Ii scormon în lucruri și o sâcâe ca pe ea. Sânt ca stâncuța de-i ciuguli șirul de mărgăritare. Spălase femeea măi an tot felul de galbeni și pietre și le pusese pe o scândură în curte, la uscat. Soarele n'avea de lucru? Se jucă prin ele și le aprindea apele. Viciè le sorbea cu ochii de pe prispă. Și atunci o cioară mică și șchioapă cade din cer alături de bani și de salbe, face șontâc, șontâc pe lângă ele, și haț, apucă una în cioc și pe-aici ți-e drumul. Dă Viciè cu ceva după ea, dar pe cine să

nimerești? Ce măi umblă pe urmă, biatal li spusei eu că trebuie să fie cioara babei de sub geamia trășnită, care fură de prin căruțe în târg și li se lasă la oameni pe umeri. Dar parcă eră proastă baba să-i măi dea șirull Aideți până nu vine tat-tu dela Lom, că pe urmă știu că n'o să măi prindeți nici picior de Viciè pe-aici!"

Fetele se urniră cu greu. Le-ar fi fost mai drag să rămâe singure.

— „Tocmai pică și Petria dela sat. Dădù toate ogoaele cu tărăță la hram în Gânzova. Să vedeți ce veselă e de banii câștigați. Numai că se abătù prin Kirimbeg pe la mama bătârnă și se râni cu cotooagele la glesnă. Eră așa de adâncă tina că nu putea merge om pe picioare. Asan se întoarse tot de-acolo cu roata ruptă și cu un cal stricat. Tu lasă feregeaua, Umurli, pe mână, unde-o ai. Nu e nimeni strin, sau bărbat în casă. Florea nu se măi arată de azi dimineață. Umblă inhăitat cu nepricopsitu-ăla de Vanci. Să te crucești de ce drăcii s'or fi ținând iar prin bazar!"

Înăuntru eră o casă întreagă de oaspeți. Viciè sta în mijloc, așezată turcește pe podele. Zâmbea din ochii mici, ridicăți tătărăște spre tâmple, și zâmbea din toate crețurile feței galbene și stafidite. Gura nu i se vedea decât puțin, de feregeaua neagră ca și rochia și prinsă în bărbie. Roată pe lângă ea se trântisera jos pe chilim, câteva fete, între care Petria cu cei doisprezece, treisprezece ani ai ei, părea cea mai răsărită.

— „Te zdreliși rău, Petrio?” întrebă Umurli intrând.

— „Aș, baș de loc!” răsese dela locu-i fără să se ridice, fata. „Tu nu știi cum e mama? Dacă fusei până la Tana în Bregova, mai mult pe sus decât pe picicare, și dacă mă întorseai deadrep-tul, prin mirie, ea mă crede prăpădită. N'am nimic, și nu mai am nici ogoalele la care lucrași și tu. Ale cu foita verde, umplute și legate de tine, alea mi le luară copiii întâiu. Da' veniți mai iut, că fără voi nu vreă să-și desfacă nodurile la boccea vrăjitoarea asta de Viciè. Nu vreă nici s'o pupil”

Viciè zâmbea și mai departe, nemișcată, cu obrazul ca turnat în ceară. Dar degetele ei uscate desnodau cu îndemănare capetele legăturichii. Parcă atât așteptase, nu îndemnul dintr'o rână al Petriei, ci intrarea înaltă a celor două fete, în picioare și drepte între ele, ca doi plopi în soare.

Umblă din casă în casă cu lucrurile de preț, cu feregeaua neagră, cu tăpile mici goale în nalâmii de lemn și cu zâmbetul ei, negușătoarea de aur și de nestimate. Lacre vechi se deschideau pentru ea, geamii își pierdeau țesăturile persane, mâini tremurătoare se ridicau pe sub văluri până la mărgceanul sau la lirele dela gât și le descheiau. Scumpătăți fără pereche se plimbau apoi ferit printre oameni. Viciè cră săpătorul, cămila și bazarul lor tăcut. Unde se oprea ea ochii se făceau mari și degetele nesigure. Fe-

meile se aplecau înainte și așteptau cu căutătură țință și buze uscate.

Cu aceleași friguri se lipeau acum una de alta și-și făceau loc să se uite și fetele din casa Florichii. Dar Viciè își avea dichisurile ei. Dășăgărița aceasta, care se strecură acoperită pe lângă uluci, ca o zi de ploaie mărunță, eră mai isteată decât arătă. Bocceaua eră făcută într-o cârpă cenușie de cânepă. Când capeteleârpei căzură pe ciilim, bocceaua ieși la iveală tot închisă, într-o altă basmă, pestriță. După oarecare tras cu unghiile și cu dinții, basmauă pestriță se desfăcù și ea. Bocceaua nu. Eră ca într-o călătorie pe după multe perdele spre o Sfântă a Sfințelor. Intârzierile și piedicile drumului, cu meșteșug potrivite, trebuiau să sporască dorința. Bocceaua se vedeă acum, infășurată într-o bucată de borangic alb și sclipitor ca lumina. Viciè o întoarse odată, o întoarse de două, o întoarse de trei ori. Apoi se opri și îndreptă în sus fața ca o întrebare. Zâmbeă liniștit, cu ochii micșorați.

— „Dar ce-aduci tu azi acolo, Viciè, că țe co-dești atât?” îi zise răsând mama Florichii. „Il știi pe Ibrahim?”

— „Care Ibrahim, Antonova?”

— „Pe starostele argintarilor, bătârnu?”

— „Cum să nu-l știi, Antonova. Dela el învățai eu să cunosc la scule. Eram ca tine când se încă alunci, în hagiălăc la Meca. Bun om!”

— „Bun nebun, eu mi-l aduc aminte de când

eram un nod de fată, cunr veni la tata, in prăvălie la Kumbair. Nu știu ce făcù, ce vorbi, că ne strânseram toți câți eram acolo imprejurul lui. Mă inghesui și eu pintre oamenii mari, și parcă mă văd, moț in față, cu ochii la Ibraim. Ibraim întrebă: — „Știți voi ce am aici?” — „Nu știm, de unde vrei să știm?” Și ridică deasupra capului ceva ca o ruptură de cerc invelită intr'un postav negru. Scoase postavul. Oamenii se dădură mai aproape. Mă dădui și eu, dar nu văzurăm nimic. Lucrul erà acum acoperit într'un fel de teacă roșie. Il trase din teacă încet. Din ea ieși îmbrăcat într'o foiță roșie. Și când deslipi cu grijă și foița, deodată săltă și roti vâjâind peste noi, îngroziți, un hanger strălucitor. — „Hangerul lui Pasvanoglu, bre, ghiauri!” țipă râzând. Numai de el măi mi-aduc aminte să fi făcut ca tine, Viciè. Dar el aveà dece. Erà doar vorba de hangerul de aur și cu pietre al pașei, adus nu știu de unde, din Sârbia! Nouă ni-l arătă irtâiu, dupăce tremurase o săptămână cu el prin păduri și irecuse Timocul noaptea, cu puștile grănicerilor in spate. Dar tu?”

— „Lasă și tu pe Ibraim și pașalele tale, mamă, și zi-i mai bine lui Viciè să-și desfacă odată bocceaua!” se amestecă Petria, bătând cu palma in scânduri, de necaz că ascultase fără voe la povestea hagiului armurier.

Atunci Turcoaica trase borangicul încet, cu o fereală parcă îndurerată, ca o pojghiță de pe rană. Fetele își apropiaseră capetele și ședeau

așă în genunchi și în mâini, aplecate ca peste un izvor. Florica îngălbenise și nu cutezà să ridice ochii, ca să nu-i întâlnească pe-ai lui Umurli. Viciè dârdâia puțin, ca de frig. Ea aduceà în bocceà un dichis întreg de mireasă a neamului ei: rochie de catifea albastră cu flori de aur, papuci roșii, cingătoare de pietre, cercei, brățări, po-doabe de cap, basmale de mătase, cutioare fel de fel și cartea lui Alah într'un tifon moale alb.

Umurli priveà neclintită toate acele scumpătăți. Bătrâna desfăcù bindaliul, care nu erà mai lung decât pentru un trup foarte tânăr, și-l scutură odată greu, ca să se îndrepte. Apoi, ușor și nesilit, i-l întinse.

— „Ce-ar fi dacă am îmbracă pe Umurli de mireasă?” strigă Petria.

Umurli ședeà cu bindaliul pe mână, fără să înțeleagă.

— „Încearcă, privighetoarea mea tăcută, încearcă!” zise Viciè.

Fetele săriră de jos, bătând din palme și înconjurară pe Umurli, care sta și mai departe fără cuvânt, cu veșmântul gros și încărcat ca niște odăjdii. Ele o împinseră hihotind spre odaia de oaspeți, luară cu grije și legătura și pieriră dincolo. Numai mama Florichii rămase îndărăt și încercă să tragă de limbă într'o pricină destul de tainică pe bătrâna telăliță.

— „Il mai văzuși tu pe Șefki, Viciè?”

— „Pe Șetki?”

— „Da, pe el”.

— „Eu cred, Antonova, că vine totdeauna cu peștele în Dii”.

— „În Dii ca în Dii, dar vine la hoga pe ulița noastră și în fiecare Vineri Umurli îi atine drumul”.

Desăgărița surăse subțire deasupra feregelei, ca la marginea nopții, de unde glasul nu răsbate, și nu răspunse.

— „Ei, ce zici, Viciè?”

— „Umurli e o fată cuminte”.

Fetele începură să se țeasă acum prin odae, să cotrobăiască prin dulapuri, să între, să iasă. Când una din ele deschise ușa de-afară, un miros de cârpă arsă se strecură înăuntru. Sigur că făcuse negru de sprâncene pe o mûche de topor, în curte, ștregărița! De-alături se auzeau hurueli de lucruri mișcate din loc. Alte fete, nefoste între celelalte, veniră de-acolo ca înmulțite printr'un farmec. Mama Florichii le urmăreă râzând din ochi, în pregătirile lor sfărâmate și neînțelese, dar pentru ca cu tâlc, și vorbea mai departe:

— „Vecinul se făcù tot mai ursuz și trage tutun măi mult decât înainte. De câte ori mă bag pe sub porțiță la ei nu-l gășesc. Stă biata Umurli singură și gospodărește. Dacă n'ai măi fi tu să-i ții de urât câteodată, ar fi deadreptul pusnică. Nu-i păcat de așa mândrețe de copilă? Parc'o văd, când veniram aici din Kumbair: un puișor golaș pe jos, cu niște puf roșu în cap și cu piciorușele în țărână. Tatăl lui Șefki murise de

câteva luni și casa era fără nimeni și-și așteptă cumpărători. Tu ți-o măi aduci aminte, cu sobele ei vechi în perete și cu cazanele de bae? Faceă ai două sute de poli, de-i plătirăm! Aveam pe Florica în brațe și, cum dădură cu ochii unul de altul, nodurile își întinseră răsând mânuțele. E ceva, doisprezece ai de traiu aproape împreună! Umurlî imi crescû, pot zice, pe brațe și mi-e milă de ea cât de-ai mei, și poate măi mult. Mi se pare că veni vremea să măi fie pe lângă ea și altcinevă decât un bătrân între două vânători și doi guguștiuci în streășină”.

— „Antonova, Antonova, din gura ta curge numai înțelepciune”.

— „De Șefki, cel puțin, tu știi că se făcû mare măi mult în curte la mine decât la unchiu-su, care-l luă de suflet. Dar ce suflet e ăsta, spune-mi, că pierdû pe băiat și acum puțin îi pasă de el? Să-mi treacă mie pe la poartă fiasrul, iar eu să stau alături în cerșie la cafenea, cu gingirlia dinainte, să bolborosesc și să suflu în narghileă ca un bivol pe Dunăre și să las să-l pândească un copil neștiutor! Uite, îmi vine să mă reped eu, femeie, la el, să-l scot de brâu de-acolo, să-l puiu față cu alți oameni și să-i trag o sâpuneală să se ducă vestea. Crede că mă amestecam eu și până astăzi măi mult, dacă nu era moroiul de bărbatu-meu, care, de când mă văzû aprinsă, ridică mâna la mine, să-mi caut de treabă. Ala e în stare să mă scoată din Celate dacă află că-i ieșii din cuvânt”.

— „Tu nu ești dreaptă cu Ali, Antonova. Eu îl cunosc de mult; sântem și un fel de rude, copiii îmi sânt și mie dragi și știu ce inimă are el pentru ei. Dar Alah e nepătruns în socotelile lui!”

— „Te rog, Viciè, să-mi taci cu Alah al vostru! Aici nu e vorba de niciun Alah, ci doar de un om nechibzuit și lăsător, care-și pierde amândoi copiii și nu mișcă un deget să-i scape”.

— „Antonova, tu ești o femeie iute, și Dumnezeuul vostru îți dădu și darul dulce al vorbei. Dar acum n'ai dreptate, ascultă-mă pe mine. Eu știu mai multe și pot să judec altfel”.

Petria tocmai intră. Ea aducea pe braț ceva acoperit într'o pânză. În mâna cealaltă ținea de ciucure un les nou. Fără să se uite la femei trecu în treaba ei cu băgare de seamă, apăsă cu cotul clanța dela odaia fetelor și se strecură nesimțită. Pe urma ei însă se revărsă un miros lung de sulfină cu firișoare tari de pelin. Fără să vrea, mama Florichii adulmecă într'acolo, cu nările infiorate, ca după o floare nevăzută.

— „Ai fi știind tu multe, Viciè, dar măi sunt și alții cari-și au ai doi ochi la locul lor în cap. Simțiși? E un miros vechiu de lucruri care nu se măi poartă. Așa rămâne după hainele turcești și așa rămâne și după voi. Cu liniștea și cuminenția voastră, vă duceți! Răbdați orice, zâmbiți, iar, când vă porniți, sfărâmați tot și vă sfărâmați și voi, ca vijelia și ca vârtejul. Cum ajunserăți să robiți pământul. Doamne? De mă-

măligă măi trebuie să fi fost ai noştri ai de demult! Când venii cu aici, în toată partea asta, a techiei, nu eră picior de creştin. Numai câţiva Spanioli, şi voi, după ferestrele zăbrelete. Acum uită-te şi tu împrejur. Ahmed îşi vândù caii şi se duse în Anadol cu totul. În locul lui se aşezară ai lui Vanci. Cumnată-tău din câmp poartă căciuliţă turtită ca Bugarii, cisme scurte ca ei, şi, când îl întreb ce fel de Turc măi e el, îmi răspunde că Alah nu e în fes şi în papuci, mă în inimă. O fi, dar dacă nu-l măi vede nimeni, dela o vreme începe să nu-l măi vadă nici omul! Se sparse mahalaua armurierilor, pescarii se duseră, hogi noi nu se măi fac şi ai vechi mor de offică, geamiile se strică de trăsnet sau de casmaua Stăpânirii, şi, ce e odată la pământ, nu se măi ridică. În locul vostru cresc Bugarii şi ne strecurăm, pe-aici la margine, noi, Români dela sat. Iar Umurli stă singură acasă şi Şefki îşi ia lumea în cap. Poţi tu să-mi spui, ce ştii măi mult de cât atât? Oameni de sulfină ce sânteti, buni de păstrat în lăzi!"

— „Zilele când în Pesta porunceă Paşă, şi la Bel'grad, sus pe Dunăre, Turcul ţineă împărăţia, sunt poveste, Antonova. Dar Şefki are să se întoarcă, şi Umurli n'are să măi fie mult timp singură”.

— „Uite asta aş vrea s'o văd întâiu, ca s'o cred, cu nătântolu-ăla de tat-su!"

— „Vicië îţi spune încă odată că greşeşti, Antonova. Ali nu e cum zici. De douăzeci de ani îl cunoşc. Adastă şi ai să-l cunoşti şi tu!"

— „Adăstai eu, dragă Viciè, și cu alții, și nu fu nici o pricopseală. Ce măi adăstai, dacă e pe asta, cu omul meu, douăzeci de ail Abià eram ca Umurli, acasă la noi, în Kumbair. Și mă visai în ie și zăvelcă nouă, în ușă la cula din grădină. Nu făceam nimic: stam și mă uitam înainte. Parcă trebuia să vie cineva. Eră așa, o jumătate de lumină cum e în vis și cum fu măi an când se întunecă soarele în miezul zilei. Și întâiu se dădură câinii. Atunci mă infiorai toată. Știam că pe drum s'apropie, pe dincolo de șanț, cine mă scosese în zi de sărbătoare gătită și între flori. Câinii tăcură singuri. Poarta se deschise și un vânător intră, cu pușcă peste haina verde de piele-de-drac, tolbă plină și o cățeà cu urechi clăpăuge alături. Curgeà noroiul din ei, ca apa dintr'o rufă când o limpezești la șarampoii. Nu ziceà o vorbă, veneà drept și înalt la mine și mă ținea în ochii lui albaștri luminoși. Veneà... Cât o fi venit? Pe urmă nu măi știui nici de mine nici de el. Fu ca o scufundare îndărăt în somn, cu primăvară, culă, câini și vânător. Fusese un vis zăcăcit ca altele și nici nu mă măi gândeam la el. Asta eră într'o Vineri spre Sâmbătă. Duminică pe dinaintea prânzului mă dusesem împodobită de horă să scot ceva din culă. Pe prag mă întorsei, așa de geaba, să mă uit îndărăt. Și iată că totul mi se părù cunoscut din altă partel Lumina eră fără putere, ca înainte de zori sau ca atunci de se înegri soarele în miezul zilei. Pe la gard se dă-

dură potăile. Un om îmbrăcat de vânător venea prin mijlocul drumului. Și, în loc să tragă la cârciumă la alde taica, deschise porțile și intră în curte cu căteaua lui cu urechi clăpăuge pe lângă picioare și cu cismele înalte de baltă, din care curgea noroiul cum șirue o rufă când o clătești la șarampoi. Eu rămăsei de lemn. Nici în casă, mai târziu, nu putui să scot un cuvânt, ci îl priveam numai, speriată, pe oaspele asta al întâmplării și al visului. Peste câteva luni vânătorul mi-eră bărbat și ședeam amândoi în culă, dată de zestre de ba' Anghel. De acolo ne mutarăm, când ne umplură copiii, aici în Dii și cumpărarăm casa lui Șefki. Sunt acum douăzeci de ai, și vânătorul de-atunci, îmbrăcat azi în straele lui de toate zilele, mă sperie la fel și mi-e tot așa de strin. Măine vine acasă dela lucru, dela Lom, și e spaimă pentru toți. Au să afle și vecinii și iară au să-mi doarmă fetele prin beciu, cu ce-or apucă să fugă pe fereastră din așternut. Sânt învățată cu adăstatul! Sânt sătulă de el! Tu ești mai bătârnă, Viciè, dar crede-mi mie, pățila, că omul e cum e la început și geaba îl mai adășli după aia“.

O mișcare se făcu dincolo în odaie. Ușa se deschidea încet, din amândouă canaturile odată.

— „Află, Antonova“, șopti repede Viciè, „că hainele de mireasă nu-mi sânt de vânzare. Le cumpără Ali anume pentru Umurli. Are el gândurile lui, pentru care mă ostenesc și eu. Tu ajută, dacă vrei, și taci să nu stricăm“.

Anca, nevasta lui Anton, meșterul de case venit din port în port pe coastele Dalmației, de către Udine, până sub zidurile cetății Diului, și încreștinat încă odată aici în sfânta credință pravoslavnică, fără care ba' Anghel nu s'ar fi învoit pentru nimic în lume să-i dea fata, rămasese prostită cu ochii la Viciè. Turcii fuseseră mai isteți decât ea. Decât ea care știa ce se petrece până în a șaptea uliță, făcea nunți și împacă certuri, eră luată în atâtea pricini ascunse și de judecător și de preot, ca tainuitoare, și trecea de ici, colo ca o poștă sigură. Oamenii ăștia, cari păreau neghiobi de tăcuți și de buni, jucau teatru și ea se trezea că-i ajută, fără să li visat cât nu i-o țipaseră în ureche. Acum se vedeă cât de colo că urziseră ceva, cutra de Viciè, care ținea toate firele în mână, și posacul de Ali, dus de ea de nas. Dar ce anume și ce-și puseseră în gând cu Umurli?

În acest timp ușa își depărtă mereu aripile, până se opri cu ele larg în lături. Odaia de oaspeți și cealaltă odac dindărătul ei se arătară. Dar nu mai erau odăile cunoscute. Parcă trecuseră printr'un descântec, de-alături, peste curte și grădini. Se schimbaseră amândouă într'o casă turcească de mireasă.

În cea dintâi pereții fuseseră căptușiți cu totul și cu totul de lucruri de preț. Erau acolo covoare fel de fel, marama țesute cu fir, cămăși din cel mai bun fuior. Între ele sta în picioare, prinsă în ace, rochia de logodnică, roșioară, cu

alesături de mătase printre sclipiri de argint și aur. Pe jos fuseseră întinse chilimuri care urcau și pe lavița lipită de zid de jur împrejur. Douăzeci, treizeci de fete, îmbrăcate în cadâne, ședeau în cerc, în trei rânduri. Ședeau nemisicate, cu ochi și unghii făcute, unele sus pe laviță și celelalte, turcește, pe jos, în șalvari de atlas și în ilicuri de lână de toate culorile. Afară de o strămtă uliță între ele, alt loc liber nu era decât un pătrat la mijloc. În acel pătrat dogorea roșu pe o tavă un mangalaș de aramă cu jăratric de aprins țigările. Dintre degetele câtorva fete lumega subțire și drept, până în tavan.

În fața oglinzii din colț, așezată ca un idol, în hainele și podoabele ei grele, sta mireasa. Eră Umurli și nu mai eră ea. Eră o Umurli cu capul de aur, văzută de două ori în aceeaș împietrire, odată aevea și altădată, mai limpede, în răsfrângerca sticlei strimtate de o cădere în valuri, de borangicuri. Dintr'una sau două cutioare ale legăturicii lui Viciè ieșise sulimanul pregătit departe în Răsărit, de unde Arabia și-a trimis cavalerii în mantale albe și basmele. Obrazul fusese acoperit cu un strat subțire și frumos mirositor, dela rădăcina părului până către gât, între boabele mărgelilor. Pe acest acoperământ alte mâini meștere desenaseră, cu fluturi și praf poleit, flori învoalte și crăcuțe șerpuite. Ochii priveau grei și încărcăți, cu o adâncime femeiască de ajun de patimă: pojghița așternută până sub gene îi împiedecă să clipească

și să-și păstreze prospețimea fără abur a copilăriei. Ascunsă ca pe după un crâng primăvărativ dintr'o țară de minune, fața sub masca ei de aur putea să rămână, astfel, între oameni, fără fe-regea. Părul purta în creștet o tichiută de rețea, cu câte o piatră lăptoasă la fiecare nod, urechile cercei alărnători până pe umeri, gâtul, trei, patru șiruri de mărgăcan și de salbe vechi strălucitoare. Numai degetele pline de inele mișcau ape, ape în poala unde se odihneau și vârful unui imineu roșu își schimbă câteodată locul. Altminteri idolul se ținea neclintit. Cingătoarea vânăta incopciată sus, chiar sub sâni, îl strângea ca un șarpe de farmec și de îndepărtare.

Anca o privea cu fior. Și, din ce-o privea, simțea în loc de bucurie, o strângere de inimă. Ochii i se abătura fără voce după Florica. Scotociră induioșați. Nu eră.

Ar fi putul să stea și ea acolo într'un rost asemenea, numai că în alte văluri și găтели. Avea față de măritat! Parcă până atunci nici nu-i venise în minte acest gând. Fetele turcoaice se coc, ce-i drept, mai repede, dar Florica eră mai mare cu câteva luni decât Umurli și Umurli nu se deosebea în nimic de miresele Coranului, pe care ea, Anca, le văzuse de-alătea ori, de copilă. Copiii nu mai erau copii. Trebuia să se l'otărăscă odată și s'o trimeată de-aici. În alt oraș, poate dincolo peste Dunăre, în București la care visă de ani, s'ar fi mișcat într'o lume nouă și ar fi scăpat și de umilințele lui tată-

său. Și cine știe dacă norocul nu erà s'o întâlnească în acea lume nouă!

De Umurli îi erà aproape frică. Inghetuț, în care așteptă, nu erà omenesc. Așteptă și nu venea nimeni, în focurile reci ale pietrelor și cu măreția ei de ființă din cadră. Imprejur plutea, în aerul care suiă tremurător și turbure, odată cu fumul, un presimț de durere. Chipurile, văzute prin această destrămare, șovăiau. Ca și oamenii Cetății, se arătau numai crâmpes, într'un fulger al sufletului, și se închideau. Ca și Cetatea joasă și zăvorită de patru sute de ani, duceau o viață aparte, de lampă făcută mică. Umblai în poveste, printre ei. Și, după cum văzuse în vis, de mult, pe Sfânta Paraschiva plecând în odăjdii de pe zidul bisericeții din pământ și depărtându-se pe râu în jos ca pe uscat către muntele Atos, ca să n'o mai batjocorească păgânii, așa i se părea azi că acolo în scaun nu e Umurli, ci o sfântă a Turcilor sau domnița cetății, îmbrăcată în veșminte fără preț. Jocul fetelor n'o mai bucură.

Dar cine e aceeași bătrână, îndoită puțin din șale și schiopătând, de grija glesnei drepte, la fiecare pas? Cu față tânără vicleană întâmpină lângă ușorul ușii pe cele două femei. Trebuie să fie mână. Iși ține cu mâna feregeaua de un roșu obosit ca o împărăție de două mii de ani.

Îa duce pe oaspeții cei noi, tăcută și fără să se dea de gol, printre cele trei cercuri de câine, care nu se mută din loc, ci își feresc nu-

mai umărul. În odaia a doua s'a pus la vedere după datină, zestrea gospodăriei. Pe pereți sunt prinse rochile de toată ziua, băsmăluțe peștițe, rufe ca spuma, covorașe de rugăciune cu câmp limpede pentru genunchi și cu chenare de flori pe margine, ca un gard viu de grădină despărțitor de lume înaintea lui Alah. În fund stau dulapurile vopsite alb și lăzi cu legături și podoabe din ciocan, de alamă și de tablă. Tot acolo e și patul celor doi însurăței. Pe scânduri se înșiră alături sau se ridică teanc, tîngiri frecate parcă azi, căldări de aramă, sane cu căpăcelele lor, cositorite ca argintul de spoitori macedoneni, filigene, chesele, lingurițe, râșnițe de cafea, toate sculele tainice ale bucătăriei. Singură, la o parte, sândălia, scaunul care se strînge, ține coranul și cununiile sub un tifon străveziu. Mama caută să le citească părerea pe obraz și, mulțumită de ce vede, dă în lături perdeluța dela geam. Grădina își arată atunci stupina, trandafirii, bolșile de struguri, pâlcurile, crescute în rărti, de vișini, de peri, de caiși, de gutui și puțul cu scripete după o perdeă întunecată de cînșir.

— „Petrio!” vrea să zică ceva, uimită, Anca, dar prefăcuta bătrână își pune repede un deget în dreptul buzelor și se întoarce să le călăuzească la locul lor în șir. Ce grabă nebună trebuie să fi fost pe-aici adineauri, cu sărituri de capre pe fereastră, deșertare de lucruri dela vecini și din casă și pregătire de strac și de vopseji de unghii și de piele!

Bătrâna iese nesimțit și se întoarce cu o tavă cu cafele negre, aburind. Alte hoțoaice trebuie să mai fie în ogeac, lucrând ibricele și cutiile de zahăr! Aici, sus, una nu clipește. Iau cu purtări alese ceștile, scorb cu ochii micșorați de plăcere, își ired numai cât se cuvine limba pe buze și stau la sfat despre câte umplu o stradă turcească de oraș de apă. Oda'a e un singur cîrșil care se ridică în jurul tăcerii lui Umurli.

— „Văzuși stămburile lu' Ganciu, văruiică?”

— „Le văzui dar unde poți să te-afropii?” — „De când își trimise fata în școala de vioară din Viena, la fiecare cot trebuie să-i lași ceva și ei, draguța!”

— „Ști când fuserăm la nuntă în Gumătarți, pe la Uria Scuturatului?” — „Mitrana lu' Bour venea pe jos desculță și el mândru pe cal cu șa nouă, înainte”. — „Eu cântam din mijlocul horei de copii. Ale două de pe margine răspundeau:

— Chi, chi, chi, pe balebă

Și chiriu n talegă!

— Veniți fetelor,

Veniți dragelor!

— Venirăm, venirăm

Și n'avem cu cinc.

— Dați

De vă luați

Din gloată

Din toată,

Care vă place.

Ceafa ta frumoasă
 Cu coșta groasă
 Și sprânceana trasă,
 Chip de jupâneasă.
 — Dai babe oarbelor!
 Ia-o de brâu
 Și-o aruncă'n grâu,
 Ia-o de bete
 Și-o aruncă'n fetel
 — Luați-mă pe mine
 Că este mai bine,
 Dai babe oarbelor!
 Locul mi-l arai
 Și mi-l semănai,
 Dai babe oarbelor!
 O sută de alabași
 O sută de franci
 Dai babe oarbelor!
 Top! banii'n chisea. —
 Iată nunta mea!
 Chi, chi, chi pe balebă
 Și chiriu'n talegă".

— „Il întâlnești pe Iusuf în bazar?” — „Iusuf, bătaru de când lupii ai albi? Nici nu mai mănâncă, nici nu mai bea. E ca un fir de popâlnic, de-l scoți în ziua de Sfântu' Iovan. Până de-a timp nu se usucă, fără pământ, fără udătură”. — „Știi co să-i bage hârtie dela hodgea pintre zăbrele, Fatmei?” — „Să ia pe fetiț'aia dulce, moșu?” — „O ia c'o ia!"

Din chicoteli și povești s'ar mai fi bănuțit poate câte ceva, dacã s'ar fi tras cu urechea, dar încolo amãgirea e socotitã pãnã în cele mai mici amãnunte. Stãpãna casei se uitã la fete și cautã sã ghiceascã cine sunt. Ele simt și-și înalțã feregelele sau se apleacã la vecinã într'o părere de vorbã începutã. Sporovãesc în șoaptã și cu glas prefãcut. Sunt toate prietene din apropiere, cãteva turcoãice venite în hainele lor, și vreo patru spaniole, focoase și mãrețe.

— „Spune-ne, Viciè, ceva din vremea când eram amãndouã tinere“, zise cu viersul de argint Petria de sub pãnza de un roșu putred a mamei miresei, și se așezã și ea.

— „Eu eram la poartã, copil cu ochii dupã acadellele și banii aruncați de soacrã, când te sãltã pe tine mirele în careta cu oglinzi și covoare“.

— „Când fu asta? Înainte de rãsboiu' cu Rușii?“ întrebã fata fãrã sã rãdã.

— „Tocmai în anu-ãla. Crescuserã apele mari și ceairu' erã un iezer, în care-și dãdeau drumu' de pe mal zece, unsprezece broaște țestoase odatã. Le vedeai cum tae tulpureala cu picioarele lor negre jigodoase. Atunci se'necã, uitându-se dupã ele, copilu' lu' Husein, din jos de Pãrãșita“.

— „Ei batã-te, Viciè, și cum uitasem! Dar pe mireasa de azi o cunoști?“

— „Imi povesti de ea Selim-babã, când îi dãdui o parã azi la ușa geamiei. Zice cã o aduse

aseară un flăcău, leșinată, pe un cal roib făcut clăbuci. Dar de cunoscut n'o cunosc. Numai la noapte când o spăla-o pe obraz bărbatu-su și-o întreba-o de nume, de-om și ceva. Trebuie să fi venit de unde iese Cornul-de-aur din Mare".

— „Și limba ta e îmbrăcată de mireasă azi, Viciè".

— „Dacă ați avea chitara rotundă, turtită și cu gâtul lung, pe care cântam eu când eram fată, v'aș spune o poveste de nuntă din Bagdad sau versuri vechi persane de Hafiz. O așa serbare nu trebuie să treacă fără bucurii pentru toată viața".

— „Povestea, povestea!" strigă Petria bătând din palme. Uitase câți ani trebuia să pară că are.

Cadânuțele uitaseră puțin și ele de fereală și se întoarseră la Viciè. Feregelele descopereau nevinovății zburdalnice. Mireasa însăș ridică pleoapele grele și, sub atâta aur, ochii albaștri nemișcați părură două pietre rătăcite dintr'o zestre de sultană.

— „Intr'o zi un băiat se dădù jos din spatele unei cămile la porțile Bagdadului. Caravana umblase două săptămâni prin deșert. După cum i se plânse el cămilarului, nu mai putea să rabde hurducătura. Văzù locul de grădină la apă și se așeză acolo. Din bârne prinse pe râu își clădi colibă. Dădù unul din șaluri, în care își înfășurà la rugă Vinerea capul, și cumpără o casmă și o tăgârță de semințe. Apoi grădinări o lună, două, trei. În timpul ăsta se ținu

din hamalâcul dela corăbiile venite din jos, cu vinuri sau cu mătăsurî și miroase. Paznicii orașului nu-l supărară, întrebându-l de rost, și nici un colgiu nu-l călcă pentru bir. Băiatul trăia adăstând lăptucile, pe rarele râpâeli la adăpost, iar, pe uscăciune, pe lângă jghiaburile și șanțulețele de apă adusă cu roata, dela vecin. Trăia fără griji. Parcă nici n'ar fi știut că trăește sub ochii califului.

Și nu știă.

Dar califul Harun-ăl-Drept, iubitorul de basme, trecea ca de obicei, în port schimbat, prin cetate. Mulți dădeau pe lângă el și-l credeau om prost. Oameni, cari stăteau în palat, îi vorbeau și n'aveau nicio bănuială. Stăpânul își cunoștea așa supușii, le află păsurile și află și gândurile împărăției. Alături îl avea totdeauna pe Giafar, vizirul, și îmbrăcați unul ca bătrân negustor și ălălalt ca slujitor al lui, intrau prin hanuri și colindau pe uliți. La podul ăl mare, pe care se aprind seara candelile și numai trei ceasuri din noapte se trag lanțurile, temutul calif se opri. După ce se uită bîre jos pe mal, se întoarse la Giafar și-l întrebă:

— „Cine să se fi așezat aici în puținul timp cât nu mai călcarăm colțul ăsta iubit?”

— „Nu știu, Doamne”, zise Giafar după ce-și puse și el palma streășină ochilor. Oamenii mei nu-mi vorbiră nimic”.

Ei coborîră și ținură râul în jos. Deastînga bărci cu pânza albă în vînt îi întreceau, iar dea-

dreapta, cămile cu pas legănat rămăneau îndărăt. Vreun cămilar sau barcagiu lenevit de soare cântă. Nu le lua nimeni aminte. Singur califul, ca un bun tată, aveă ochi pentru toate și din când în când scăpă câte un cuvânt și slugii lui credincioase. Când ajunseră în dreptul colibeii, băiatul se vedea în spatele ei, pe povârnișul dinspre apă, lucrând aplecat în răzoare.

— „Bună vremea, tinere”, strigă Harun deladrum, cu glasul trăgănat al negustorilor.

Grădinărașul răspunse ceva, fără să se ridice sau să se uite. Harun se întoarse întrebător la Giafar. Vorbele erau într'o limbă necunoscută. Vizirul aveă o față destul de speriată.

— „Nu e ființă în Bagdad, stăpâne al credincioșilor, care să priceapă, afară de mine, ce zice băiatul. — Bună să-ți fie inima, drumete, așa zise”.

— „Vorbește-i tu atunci, Giafar, și chiamă-mi-l mai aproape, să vedem de unde e și ce veni să facă în orașul chiparoșilor”.

Giafar ieși el înainte și grăi, în aceeaș limbă ciudată, ce-i poruncise Harun. Băiatul ridică deodată capul. Parcă nu-i venea să-și creadă urechilor. Și numaidecât se aplecă, luă pământ de jos și începù să arunce în ai doi drumeți. Aruncă și ocără. Califul se depărtă repede cu sfetnicul după el, care-și deschisese hăina ca să-l apere.

— „Dar poate că nu sânt nici la jumătatea povesteii și voi vă aveți treburile voastre. Ce vă

pasă vouă de băiatul, pe care nimeni nu-l pricepea în Bagdad, pierdut de casă și de prietena lui! Uite tac, și iertați pe o babă care desfăcù baerul gurii la așa nuntă luminată”.

— „Nu fii nici răsă, nici ploconită, Viciè. Nu fii ca povestitorii dela târguri cari-și întărâtă ascultătorii cu ce șiretenii nu gândești. Noi sântem femei, fiecare cu treaba ei, și nu ne arde de basme și minciuni, dar devremece începuși, fârșește. Nunta mai adastă. Iar pentru oste-neală, ia să-ți mai toarne maica o cafeluță fierbinte”, zise Petria, și cadânele răsufară ușurate. Umurli nu-și luă privirea dela bătrână.

Dupăce sorbi cafeaua plimbându-și ochii isteți peste adunare, Viciè se cuibări mai bine pe colțul ei de chilim și urmă:

— „In aceeaș seară băiatul eră adus între săbii goale înaintea califului. Califul stătea încruntat, numai cu Giafar, în odaia de judecată. Fereastra eră deschisă deasupra grădinilor și doi chiparoși își trimeteau vârfuli peste marginea ei în cer. Băiatul se luminea la față. El se închină smerit, întâiu înaintea pomilor ăloră întunecați, și abiă după aia înaintea califului. Harun îl privea cu ochii lui negri scăpărători. Avea turbanul cu diamante și șalvarii de mătase verde. Nici profetul în strălucirea lui nu putuse să fie mai scump înveșmântat. Cine ar fi ghicit în el pe negustorul de astăzi, plin de pulberea și de dogoarea drumului? Băiatul rămăsese drept și adastă fără frică. Obrazul îi eră arămit de soare

și de vânt, dar capul înalt și ochii albaștri căutând totdeauna senin, îl deosebeau de mulțime. Imbrăcămintea lui era străină, largă și albă ca a oamenilor pustiei.

— „Doi supuși ai mei se plânseră că ridicăși fără pricină mâna asupra-le. Cum de te sumețiși la asemenea faptă, băiat fără minte, nu se știe de unde pripășit pe aste locuri?”

Giafar tâlmăci cuvintele temute și băiatul tresări. Ochii lui se lipiră de vizir, parcă fără să-l înțeleagă. Dar nu tresări de spaima întrebării și nici n'ar fi fost nevoie să i se spue a doua oară, și rar, acelaș lucru. Limba aia, adusă de el din altă parte și sunându-i aici, ca acasă, din gura înțeleptului sfetnic, ea îl încuțită. Când răspunse îi veni rândul vizirului să se cutremure.

— „Strălucite stăpâne, eu știu că în tine, marele calif al credincioșilor, și în vizir, aruncași cu pământ, și nu în vreun negustor și argatul lui. De ce vă mai ascundeți?”

— „Pentru vina asta are să ți se taie capul când are să ajungă în fereastră luceafărul. Până atunci ai să spui cum de crezi tu, om necunoscut de țară, că deosebiși pe calif în niște drumeti de teapa ta, și ce făcuși până să te oprești la noi”.

— „Facă-se voia ta, Doamne. Cer numai să fiu lăsat să vorbeșc până la urmă. Limba mea rostită de un străin îmi sperie gândurile cum ar speria pe niște păsări care zboară peste o apă,

alelalte păsări de umbră de dedesubt. Iși pierde firea și fug tot mai repede sau izbesc și cu ciocul în apă, de prisos, pentru că nimeni nu poate să fugă de el singur. Să mi se tâlmăcească la urmă spusele”.

Harun, iubitorul de basme, se învoi. Mai fusese înșelat odată, în alt fel, cu intreruperile și urmările ălor o mie și una de nopți, și-i plăcea de-atunci să audă o întâmplare fără intreruperi și urmări. Iar băiatul se arătă de bun neam, ager la minte și începea să-i placă. Făcù semn gcalaiilor să iasă și csânditului să vorbească.

— „E o fântână, departe în părțile arăbești, pe drumul orașelor sfinte. O săptămână de mers de jur împrejur nu calci decât nisip. Ea stă sub finici în miezul pustiei, la o răspântie de cincizeci de drumuri. Acolo își asvârli sulița arhanghelul într'o seară, când profetul poposise istovit cu caravana și se pregătea să moară. Din locul mușcat de fier țâșniră valuri de apă rece și până astăzi izvorul curge ca atunci. În cântecul lui auzi vorbele de uimire și de laudă ale întâiului care bău din el cu buze sfinte. Din răspântia de cincizeci de drumuri e unul mai lung și mai ascuns decât toate alelalte. La capătul lui e țara mea, unde tata fu rege și cu trebuia să-i iau odată locul.

Noi stăm acolo necercetați de nimeni. La lupte cu alte seminții nu pornim și nici pela târgurile lor nu umblăm. Un mag ne luă odată graiul și ne dădù altul, neștiut decât de el. Și

ca și cum n'ar fi fost deajuns, în jurul nostru trase un cerc de vrajă, pe care nici fiarele nu pot să-l treacă. Sântem un popor închis care se stinge încet. Numai scara, când se adună bătrânii la focuri și povestesc despre zilele vechi, mai știm ce-am fost. Tinerii se aruncă pe cai și alcargă nebuni în deșert, până se ridică luna. Pe urmă intră zdrobiți în corturi și visează lucruri care n'au să mai fie.

Se născuse atunci în casa părinților mei o fată și magul voia să vie să și-o ia peste doisprezece ani. Eră din neamul nostru și, cu cât se apropiă sorocul, imi cădea mai dragă. Ne duceam la hogii ai mari la carte, ne jucam în jurul havuzelor, ieșeam călări, împreună, și mi se părea că ziua scrisă cu roșu în poarta palatului e o glumă. Dar când ea sosi, fata, cu toată paza, pieri. Un cal inaripat se lasă într'un abur roșu în grădina unde stăteam cu zidurile pline de arcași. Când se ridică, odată cu aburul care mă încase, prietena mea nu mai eră.

Ars pe mâini și amețit de izbirea smeului cu care mă luptasem, gemeam în iarbă. Și aș li gemut și plâns până la moarte, dacă nu m'aș fi simțit ciocănit tot mai tare în creștet. Lângă mine eră privighetoarea pe care ne plăcea s'o ascultăm de pe bancă.

— „Linștește-te!”

— „Bine”, îi spusei, așa de uluit că nici nu mă mai mirai de năzdrăvănie. „Iubită cântăreață și cântăreată a iubirii, dar fără ea tu știi

că nu pot să trăiesc. Mi-eră până acum o rudă de sânge și tovarășă de joc. De azi mi-e altceva și cu mult mai mult".

— „Știu și ascultă!” răspunse. „Intră în chioșcul de colo. Am să-ți spui lucruri tainice și aici au să năvălească foarte curând paznicii”.

Mă strecurai sub perdelele de verdeață, unde privighetoarea zburase înaintea mea și adăsta pe o vergea de cireș.

— „Bagă de seamă și te hotărăște repede. Puterile mele nu țin mult. La miezul nopții am să fiu iară o pasăre ca toate păsările, fără graiu și fără aducere aminte.

Sânt o fată ca prietena ta. Magul mă luă, mă crescù și, de necaz că nu-l vrui, mă schimbă cum vezi. Numai când îl întâlnesc îmi mai viu în fire până la sfârșitul acelei zile. Pe urmă zbor iară și cânt ca alelalte semene, fără să știu de mine, prin crânguri și peste ape. Acum fii cu urechea în patru, și, dacă ai inimă, fă cum zic. Are să fie spre binele tuturor.

De alții mă temui să le spuiu taina mea. M'ar fi răs ori mă puneau în colivie, unde de-a doua zi eram să fiu mai proastă decât ale mai proaste păsări. Dar tu suferi și iubești. Și, odată cu prietena, ai să-ți scapi și poporul, de-acolo dinspre Soare-răsare pe unde ai să te duci și păstoresc bunii haci ai pământului și ai credințelor. De tine nu mă tem.

Magul fu prins mai de mult în farmecele lui de un om istet din orașul chiparoșilor. Dârdâia

fără putere într'un colț și, ca să scape, îi povesti de țara voastră și de graiul neștiut dincolo de cerc, afară de el. Omul dela Soare-răsare putea să-i ceară orice lucru, dar unul singur, după care magul era slobod. El îi ceru să-l învețe acel graiu, cu care nu era nici mai învățat nici mai bun, pentru că până unde se vorbea nu putea să străbată, iar magul după aia, îi scăpă. Duhul rău se bizuise pe deșertăciunea și a ălor mai de seamă oameni, cari nu pot să audă în liniște că ar mai fi ceva necunoscut de ei și-i așază lațul la picioare. Ca pedeapsă, însă, că se lăsă prins, magul e silit de puterile mai mari decât el, din care folosește numai o mică parte, să ducă întâia pradă și s'o slugărească neatinsă prin apropierea biruitorului. E vorba, vezi bine, de întâia pradă legată în vreun fel de biruința ăstuia asupra lui. Dacă în câțiva ani omul isteț n'o descopere, ea rămâne magului și greșala îi e iertată. Dacă omul isteț o descopere, magul o pierde și mai cade și într'o robie de o sută sau o mie de ani.

Uite cum știu că prietena ta trebuie să se îndrepte acum prin văzduh spre orașul chiparoșilor, unde trăește singurul om, care vă vorbește graiul. Ca s'o găsești e nevoie să-l descoperi. El e un om puternic și sletnic al unuia neînchipuit mai puternic. De multe ori le cântă sub ferestre până să pot să intru pe furiș, cu dușmanul vostru și al meu, aici peste cerc. Dar eram numai o pasăre care-l căutam pen-

tru ale câteva ceasuri de trezie, și nu le mai știu numele. Somnul m'așteaptă, ca și pe tine, dacă n'ai să fii destul de tare.

Umblă după un oraș cu chiparoși și după un om care să te priceapă. Dacă l-ai întâlni vreodată, cu altul alături, umil și între umiliți, nu te păcăli. Să știi că se ascunde sub haine prefăcute. E un obicei al lor și mulțumită lui ai să-i afli. Cum ai putea să le ajungi altfel până în palat? Fă ceva și silește-i să te ducă la judecată. Sunt amândoi ai mai cu cap dintre muritri și nu se poate, după ce au să te asculte, acolo sub ochiul profetului, și nu ca pe un pribeag pe drumuri, să nu te ierte și ajute.

Și uite acum și ce ai de făcut, ca să poți să pleci. Ființă vie nu e vrednică să sară peste cercul care zăvorăște țara. Numai vântul, seara, când locul se răcește la fântâna cu răspântia de cincizeci de drumuri, prinde să sufle într'acolo. Eu am să-mi scutur o sămânță neagră de sub aripă. Am ciugulit-o din palma magului și eră pentru mine, dar, dacă ai tu noroc, nu-mi mai trebuie. Inghite-o și ai să te faci o frunză. Frunza am s'o apuc în cioc și să zbor cu ea până aproape de miezul nopții, către hotar. Acolo am s'o scap și vântul are s'o ia și s'o ducă de partea ailaltă, unde mie nu mi-e îngăduit să ajung. Fântâna are s'o soarbă și când s'o udă în apele ei, tu ai să-ți capeți iar fap-tura de om. Dar grăbește! Timpul e scurt și, după ce m'oiu inegură din nou, toate au să fie de prisos".

Ascultai de pasăre și a douazi, după ce mă plimbasesem cu vântul prin pustie și pășisem tocmai ce mi se spusese, eram luat de un cămilar poposit la fântână, pe drumuri de Miazănoapte. De trei ani rătăcesc și dibuiu din oraș în oraș. Astăzi vă găsii, cum știți, și uite, luceafărul se ridică în fereastră între chiparoși”.

Harun văzuse și el steaua și chemă oamenii cu sabia. Osânda fusese dată, iar cât despre poveste, putea s'o audă tâlmăcită de vizir și mai târziu. Zadarnic vru credinciosul lui să-l împiedice. Băiatul se închină încă odată înaintea chiparoșilor și se pregăti să iasă cu gealații.

Atunci un zgomot de multe glasuri și mulți pași se auzi pe drum. Douăzeci de cămile încărcate cu o casă de regină și cu femeile ei sub pologuri de mătase, opriseră la porți. Califul uimit dădu voce să vie logofătului ăstuia alaiu împreună cu stăpâna lui.

Intră întâiu magul, galben și cu ochii în friguri. Se închină înaintea lui Giafar. Puterea lui era sfărâmată și începea robia de o mie de ani, care avea să se mute din Bagdad în Spania și, după căderea și a Spaniei, să stea la dreapta marilor sultani. Iar, după el, fata, măreață, acoperită sub feregea scumpă vărgată verde și alb. Din fata dinainte ieșise o fecioară, cărnoasă și caldă.

Vizirul dumiri în scurt pe Harun despre întâmplare. Băiatul fu iertat. Magul avea să plece a doua zi, cu o mică oaste și cu multe daruri, către fântâna dela răspântia celor cincizeci de

drumuri, ca să descătușeze țara din pustie de vrăji și să aducă privighetocarea schimbată în copilă înapoi. Ea eră una din fetele, mulți ani plânsă, a califului.

Iar după aste orândueli, califul trimese să aducă pe cadiu și patru martori. Băiatul nu se gândise, fata se rușină și nu știă, dar se gândise și știă stăpânul credincioșilor. Și toată noaptea, la cea mai strălucită curte din Bagdad și din tot Răsăritul, în umbra chiparoșilor, fu nuntă și veselie, ca la voi fetelor”.

Viciè tăcù și rămase zâmbitoare cu ochii în ochii lui Umurli. Ochii acesteia se făcuseră mari, adânci și întunecați. Toată masca de aur se schimbase sub lumina lor. Mireasa ascultă și mai departe răsunsetul povestirii care numai pentru ceilalți se oprise. „A fost odată în Bagdad!” Ce cunoscut i se părea băiatul cu limba neînțeleasă de nimeni! Și fata, care stătea rușinoasă, înaintea cadiului și a martorilor! Nu se luase cunvâ binișor pe urmele ei, mătușa Viciè, isteța cu lacăt la gură și păslă la pași, și o încercă? Basmul ăsta, și mare lucru dacă nu și tot jocul de-aici, bindaliul de catifea și cusături de aur, podoabele care o apăsau, păreau potrivite cu un anumit gând. Și răscolea din ochi pe bătrână, căutând s'o pătrundă. Pătrunzi însă fața liniștită, mânia, pătrunzi cuvântul care se preface, răsul; cum să pătrunzi zâmbetul? Viciè zâmbea.

Cadânușele se întorseseră cu un oftat din ce-

tatea minunatului Harun și începuseră iară vorba. Petria își băgă picioarele în nalâmi și ieși în sala pardosită cu plăci de piatră, care dădea în pridvorul cel mare dela față, pe unde se strecurase în tăcere toată această adunare. Pe acolo trebuia să intre și mirele.

Cercurile se strică. Unele din mosafire se șterseră ca pe după perdele. Mireasa rămase și mai răzleață și tainică. Bărbatul se apropia.

Intâiu se arată mama. Își aruncă o uitătură rotundă în odae și făcù dincolo un semn. Un tânăr sprinten tremură în sticla ușei, întârzie puțin a șovăială și la un nou îndemn trecù vitejește pragul. Cu mâna mică își acopereă obrazul. Dar fără folos, pentrucă toți cunoscură dela început în el pe Șefki. Avea șalvării lui de mă-tase albastră, ilicul cu găitan, și avea cel mai frumos les din Dii, cu canaful de ibrișim bătându-i urechea, așa cum i-l adusese unchiu-său, când fusese în hagiâlăc până lângă Poarta Lăcrimilor.

Idolul strălucea iară cu cele două chipuri ale lui, unul tăiat în oglindă și celălalt luător deodată aminte la pasul mirelui, ca la mersul cuiva care ar trece pe funie o prăpastie. Mama se pitulase între lucruri și părea o îmbrăcăminte de zestre prinsă printre altele în perete. O fâșie piezișă de Soare-apune pătrunse pe geam. Ea se sfărâmă de creștetul plin de pietre și peste fluturii de aur ai împodobitei, luând ochii și scoțând-o și mai mult din lume. Mirele i se așeză

alături. Se sfiă s'o privească. La urmă o întrebă după obicei, cum o chiamă. El abiă acum o cunoșteă și-i vorbeă întâiu. Și, cu toate că întrebarea fu mai mult o șoaptă, din gura lui Șefki, mereu căutând să-și ferească fața, răsună glasul dulce al Florichii.

Anca se uită și nu-și credeă ochilor. Voise să întrebe cevă, căută la toți copiii aceia dimprejur, crunți sub hainele lor de împrumut. Șefki? Dar așa toate se lămureau, atâtea fără înțeles, și puteau să fie împăcate! Șefki! Și acelaș nume i se duceă și i se întorceă prin minte, ca într'un danț de baiaderă.

Atunci joc de nuntă și gânduri ale Anchii fură intrerupte pe neașteptate. Un după't de pași se auzi în tindă, zgomot de uși trântite, și Florea urmat de Vanci răsări la intrare. Erau galbeni încă de frica irasă și gâfâiau de alergătură. Liniștea din odaia gătită, cu fete tăcute ferindu-se prin unghere. îi potoli deodată. Florea trecu fără sfiolă, cu ghetetele lui prăfuite peste covoare și se aplecă la mangalaș după o țigare. Vanci nu se mai sătura, plimbând pretutindeni ochi lacomi și răi.

Anca își veni în fire cea dintâi și le tăc calca:

— „De unde-mi scăparați, flăcăilor, că dați așa busna? Se ține cinevă după voi? Eu credeam că altfel se intră într'o casă de oameni!”.

— „Il vezi pe Șefki, Floreo? Și noi cari gândeam că-l înceram în șanțul cetății”, rânji Vanci înaintând spre Florica.

— Ce-i cu Șefki?" strigă Umurli trezită din nemișcare și veni tremurând până în fața lui.

— „Ce să fie? Văd că ți-l făcuși însfârșit bărbat. Să-ți trăiască!”

— „Ai să-mi spui tu ce-i cu Șefki? Glumele lasă-le pentru prietenii tăi”, izbucni încă odată fata. Glasul îi eră sugrumat și mișcările fără cumpăt; numai obrazul rămăsese, în nepotrivire cu starea de suflet, sub aceeaș mască de aur nepăsătoare.

— „Liniștește-te, Umurli!” se amestecă Florea. „Mare lucru nu e, cu toate că ar fi fost mai bine să nu fie nimic. Ți-am fi spus și singuri, că pe la voi trecurăm, dar nu găsirăm pe nima”.

— „Nu e mare lucru, zici tu?” făcù tovarășul lui. „Umurli, ascultă Umurli! Dacă nu-i dădeam eu drumul lui Șefki — uite, cu mâinile astea îl ținui de funie pe bedèn! — acum ți-aduceam peșcheș de nuntă puii eretelui din zid. Așă, îi rupseră numai pieptul cu ghiarele, bietului Șefki, care pe deasupra mai bău și apă cu lipitori din șarampoi”.

— „Floreo, te rog, spune-mi tu ce se întâmplă lui Șefki”, se întoarse către acesta Umurli, inebunită de flecăreala sălbatică a lui Vanci, care nu vorbise pentru ea, ci pentru Florica.

— „Ce poznă măi făcurăți, spânzuraților?” zise și Anca. „Pune țigarea la o parte că nu-i de nasu-ți, și fă bine și te spovedește. Nu vreau să chinuie cinevâ în casa mea pe Umurli”.

-- „Ce vreți să vă mai spuiu, Umurli și tu

mamă? Auzirăți pe Vanci. Asta e. Ba mai e ceva. Uite basmaua de mătase în care trebuia să înfășurăm și să-ți aducem acasă puii erețului. Puii i-aruncă la urmă Șefki, inecați. Basmăua i-a ta: ia-o. I-aș fi dat-o poate lui, dar nu-mi prea fu atunci la îndemână. Ce zici, Vanci?"

— „Zic că pescarii umblă mai repede în apă decât pe uscat. Din doi pași îl pierdurăm”.

— „Eu mai bine m'aș duce să mă culc. Imi tremură toate oscioarele. Florică dragă, schimbă-te! Nici în pielea ta nu vreau să văd pe Șefki. Ți-a dacă ne-o prinde vreodată, n'are să ne fie moale. Și zău n'o făcurăm dinadins! Intrebați și pe Vanci”.

Umurli stătea cu basmaua în mâini. Nu se mai zbătea. Înțelesese. Părea, acoperită cum era de aceeaș mască, o mireasă care s'a sculat în toată găteala ei, ca să fie privită. Singurul lucru care-i lipsise fusese năframa, și iată că niște soli ai drumului mare i-o aduseseră în fugă, peșcheș al unui depărtat, pierit iară în depărtarea lui, dupăce-l trimisese! O duiosie moleșitoare, la fel cu cealaltă, când se întorcea în barcă dela Golea, o cuprinse. Ar fi răs, ascunzându-se de toți ochii. Ah, ce caraghioasă era Florica, în hainele scumpe ale celuilalt! Și mama ei, care sărise cu gura pe cei doi ștregari! Viciè, isteața, mistuită iară sub feregeaua ei săracă! Petria, desbrăcată iute, de rușine, din strale de turcoaică bătrână!

Dar ea, ea ce rost avea în mijlocul acestor oameni? Intârziă, mireasă de batjocură, înaintea lui Florea și a lui Vanci, cari aveau să ducă vorba în mahală! Și se uită ca apucată la basmau de mătase, luată din port dela cine știe ce negustori din alte țări de Șefki anume pentru ea! Șefki nu se pricepuse astăzi să se ție și se dăduse în gura bazarului. Teama ei se împlinise. Martori străini se amestecaseră într'o pricină care fusese până atunci numai a lor și abia de ei bănuită. Măine avea să vuiască cerșia și ulița. Ercele fusese zburătăcit de pe locurile unde se pripășise. Fălfăitul aripilor lui puternice o lovise și îl ducea acum către maluri necunoscute. Cum putea să-l îmblânzească iară? Când să-l mai vadă? Se uită rătăcită împrejur, măsură pe toată lumea și se opri la Florica.

Fata o privea cu ochi miloși. Nu-și mai dădea seama de hainele ei băețești, și nici de ce puteau ele să amintească prietenei. Simțea nedeslușit că Umurli suferă și că în toată această pățanie, nedeslegată destul, se ascundeă o durere pentru ea. O privea rugătoare, numai dor și mângâiere. Și ceea ce nu făcuse nici vorba lor dinainte, nici înjghebarea aceea în joacă de nuntă, cu povești cu tâlc, din Bagdad, și nu făcuse năvala lui Florea și a lui Vanci, dupăce-l batjocoriseră și-l speriaseră pe Șefki cu vreo mișelie care să le semene, făcū acea privire. Umurli se simți slabă, singură și pierdută. Ea izbucni într'un plâns nestăpânit, își căută ză-

păcită feregeaua, și, duminindu-se abia atunci că e descoperită, plecă printre oamenii și omuleții, cari se dădură temători la o parte. Fata se depărtă încet, cu basmaua albastră la ochi și rezemată de Florica, pe treptele de piatră, pe subt bolta de viță, pe poarta scundă dintre curți răzbită de vișin, măreață în bindaliul ei greu, cu flori și împletituri de fir.

Fără să știe ce fac, rămașii în urmă se aplecară pe ferestre și se uitară după cei doi miri inchipuiți, până pieriră dincolo.

— „Se înserează. Vezi să ai barca și fanarul gata, Șefki. O ții în susul malului până la bechet și de-acolo intri în șivoiu și-l tai slab, ca să te scoată la căsuța părăsită. Nu trebuie să strigi, nici să sări pe pământ. Aprinzi numai leștila retezată pe jumătate. Așă nu arde mare nici nu fâlfâie. Călugărul are să vadă și să iasă. Dar fii cu ochii în patru la intoarcere. Dacă zărești aici foc, bagă-te în Golea și adastă, sau vino întâiu singur. S'ar putea să avem oaspeți și le-ați cădea în palmă ca rațele bete de lumină”.

— „Nu știu de unde-l mai născocirăți voi și pe călugărul ăsta! M'aș lipsi bucuros de el. Dar dacă nu se poate altfel, m'oiu rezezi și l-oiu aduce”.

— „E un prieten al Antonovei, Șefki, și nu trece acum întâia dată. De rău, nu face niciun rău. Nu-i place lui numai, să dea ochii cu vameșii și grănicerii. În fiecare an pe vremea asta ne trimete vorbă, și pe o noapte cum are să fie noaptea de diseară trage cu dăsağa lui de cărți la cortul nostru. Tu n'apucași să-l știi, pentru că

tocmai trecuse când veniși la noi. E un creștin mucalit și de treabă. El ne povestește ce mai e prin lume”.

— „Se împlinî anul de când pescăresc pe-aici cu voi!”

— „Se împlinî, Șefki, și parcă e atunci. Iară ești zgâriat și cojit tot pe obraz și pe mâini. Și iară nu vrei să spui de unde ai atâtea răni”.

— „Le am tot de-acolo de unde le aveam pe ale de an. Și mai am una, mai mare decât toate, pe care n'o cunosc decât eu”.

— „Îți place să le vorbești cu chee, Șefki. Dar vezi să nu-ți scape odată cheia pe drum, să-ți descuie toți trecătorii cuvintele și să se uite în ele, și numai tu să nu știi și să stai între ei, fudul”.

— „...Ce mai eră în bazar?”

— „Lume și marfă, ca în oricare Vineri”.

— „Cu cine mai vorbești?”

— „Intreabă-mă cu cine nu vorbești! Habar n'am de ce astăzi atâția îmi dădeau ghies. Trebui dela un timp să le spui să mă lase'n pace ca să pot să-mi văd de treabă. Și, nu știu de ce, ăi mai mulți mă scotoceau despre tine. — Unde-i Șefki? De ce nu veni Șefki? Ce-i cu Șefki? Eră acolo Antonova și copiii ei, eră Vi-ciè și Ali. Și cred că zării pe departe, necutezând să se apropie, și pe Umurli sperioasa. Stăteau toți împrejurul meu cași cum ți s'ar fi întâmplat cine știe ce și numai eu puteam să le dau deslușiri. — „Dar astâmpărați-vă odată cu

Şefki!" Mă jurai pe Alah că te lăsasem bun, zdravăn la otac între vinteaie, cosând la plase și cătrânind la bețe. Ca apucat de-o veselie fără rost Florea se încarcă atunci cu peștele hogii, care nu lipseă nici el, și i-l duse acasă".

— „Pentru treaba asta am să-i mulțumesc eu, cum am să-i mulțumesc și pentru altele".

— „Tu făcuși ceva în bazar săptămâna trecută, Şefki. Mi-aduc aminte cum te întorșeși, zdrențuit, sângerat și furios, și cum nu fuseși om toate aste șapte zile. Strângi dinții și nu vrei să spui. Dar lumea vorbește".

— „Ce vorbește lumea?"

— „Lumea vorbește de doi băeți nebuni și de un pescăraș, care se aruncă de sus de pe beden în șanț și gândi să vie înot din șarampoi oână la otacul lui".

— „Lumea e zăpăcită și n'o s'o îndreptăm noi".

— „O fi, dar ea nu începe niciodată să vorbească degeaba. E preă proastă pentru asta. Trebuie să-i dai ceva de unde să pornească. Și dacă nu fu nimic, ce-ți cășună așa din senin să nu vrei să mai calci prin Dii? Ori n'o fi nici atât adevărat, că tu astăzi rămăseși aici, iar eu mă chinuii singur cu peștele și cu toți câți năvăliră să mă întrebe de tine prin bazar?"

— „I-adevărată asta și mai sunt adevărate și altele, pe care nu pot să ți le spui. De toate și de cât bine imi făcurăți de-un an, cred să nu mor până nu vă mulțumesc. Am și eu necazurile mele. Mă ard în tot felul. Dau să mă ingenun-

che. Mă împing la rele. Dar orice-aș face și ori-cât m'aș înrăi, de una să nu vă îndoiți: că Șefki ține minte și că vă e credincios ca un câine".

— „la lasă asta, Șefki. N'ai tu să ne mulțu-mești de nimic. Te trudiși un an de zile dim-preună cu noi și mai îți sântem datori și sim-brie, iar nu să ne fii ca un câine. Dacă aș mai aveà ceva cu tine ar fi să te slătuiesc să fii mai puțin ascuns, pentru binele tău, că-ți chinuești inima, și poate și pentru binele nostru, că s'ar puteà să fim toți înecați într'o bună zi ca subț un zăpor de atâta rău cuibărit și năduf... Stăm pe-aici pustii. Din jos se vede brâul de piatră al cetății cu minaretele deasupra ca niște su-liți în găurile unui cuer de arme. Parcă e un oraș al strămoșilor ieșit din apă și care acum, acum are să se scufunde iară. Sau o șaică de răsboiu plutind la vale, către Mare, în hagiâlăc de o mie de ani și cu lopătari cari înălțară lo-pețile ca închinare prin fața Soarelui. Dincolo e malul de grinduri și sate străine, bălți și mă-guri de nisip zburătoare cu scaeți și gomotârni. Indărăt, sălcii și plavie. Dunărea singură curge și spală. Curse și spală stăpânirea noastră, pa-sălele cu multe tuiuri și roatele de spahii, ta-buile cu tunuri și porturile cu corăbii. Bate și azi în zidurile lui Fasvanoglu și are să le ia, necroește satele unde se mai păstrează doar nu-mele nostru. Niniic n'are să mai rămăe din ce străluci odată. Nici pietrele cu turbane din ci-mitir. Are să ne ia la urmă și să ne noroiască și pe noi”

— „Să ne strângem atunci mai bine tot ce mai avem și să plecăm. Mi-e dor de Stambulul tău și de locurile vechi din Anadol”.

— „Ce să strângem? Câteva haine și unelte? Astea le putem, și nu ne sânt de nici un ajutor. Sau isprăvile de demult și veacurile petrecute de Osmanlâi pe-aici? Pe ele nu le putem, și ele nu ne iartă să plecăm. Sântem azi portarii casei unde furăm stăpâni și de care nu ne mai îndurăm să ne despărțim. Și o să pățim ca bietul tata la șaptezeci și opt”.

— „Ce păți tată-tău la șaptezeci și opt”.

— „Când năvăliră Românii — țerenii, cum le zic ai lor de-aici — în Dii., dupăce înălțară ai noștri steag alb pe Baba-Vida și plecară pe la țigănie, fu spaimă destulă. Și țerenilor le luă locul Muscalul. Numai ce bătea unul la o ușă și scotea Turcul tot, ca să scape. Atunci veniră și la tata și ridicară dintr'un zâmbic ascuns, așa un sandâc de fier, înalt cât barca asta. Il luară de alcale mari și-l duseră din Cetate. Eră plin de lire de aur și-i fusese dat în păstrare de Izet-pașa. El stătea în prag și se uită după ei, cum se depărtau. Nu se mai gândea la pagubă. Așa-i războiul, și cu războiul e învățat Turcul. Ești mulțumit dacă-ți lasă viața. Dar mai târziu, când se puseră Bulgarii să dărâme zidurile de-afară, tata ieșea pe pod, se așeză pe o piatră și se uită la lucrători. Nu zicea nimic, singur cu ciubucul și gândurile lui. Și într'o zi nu se mai mișcă de-acolo. Murise de inimă rea.

Căzuse și el sub cazmalele care dărâmau arșin după arșin. Il găsi lăsat puțin pe-o parte, cu ochii deschiși, țintă la mărețele metereze. Azi, urmașii beilor, câți nu plecară, umplu sacalele în Dunăre sub grădina orașului, sau duc poveri în port, deapănă mătănii de chihlibar în cafelele sau, când sânt mai fericiți, aruncă după pește ca noi, cu prostovolul, departe de oameni tot ca pe vremuri, și în calea corăbiilor. Până când s'or prăbuși ca tata la șaptezeci și opt... Și tu suferi de inimă rea, Șefki!"

— „Lasă-mă pe mine!"

— „Ce să te las! Spusei: stăm pustii pe-aici, pustii și pe ducă. Și când e vorba să trăim, nu ne mai pricepem. Ne întoarcem încolo, ne sfâșiem singuri și viața chiamă degeaba. E și în asta blestemul nostru. Scris e să pierim. Și, uite, pierim pe toate căile".

— „Tu mi se pare că ne ocărăști, staroste, pentru ce-avem mai bun. Mă uit la ăilalți. Grăbiți și zgomotoși. După care să te iei? Pe Constantin al lui Drakulis îl cunoști. Marfa de ne-o puse pe brațe s'o trecem dincolo eră contra-bandă sadea. Pe-acî, pe-acî să ne dea la întoarcere pe mâna grănicerilor! Când e la Calafat pentru sare și blăni sau petrol de lampă, când la Nicopol cu tutunul, și acum încarcă un vapor de grâu la Varna, acum tocmește pește mai mult cu Românii din Tutracan. Inșală ici, fură dincolo, minte pretutindeni. Stă în casa lui cu balcon de fier la râu, vânăta ca noaptea, să

nu se vadă în întuneric, leit ca un pirat din insule. Lumina se mută pe sub streășină dela fereastră la fereastră, cu stăpânul mâncat de lăcomie și muncit de socoteli, ca un semnal mincinos. Câte odată l-auzi întrebând fără pricină, aplecat peste zăbrele: — „Care ești acolo? Ia ieși, Gheorghe, în uliță cu pușca“. În uliță nu-i nimeni, și Gheorghe, logofătul și mâna lui dreaptă, o fi cu negustoria la două zile de Dii. Iar șirul șlepurilor lui Drakulis întinse la cheiu se face tot mai lung. Cu Hagi Petcu și-ai lui ți-aduci aminte câte avurăm de tras? Dacă ar fi putut ne-ar fi vândut bărcile și ne-ar fi gonit dela Dunăre numai pentrucă nu le lăsam lor tot vânatul pe preț de nimic. Dacă-i ocolești tu, dau ei busna peste tine. Iar când alli ceva al tău și vrei să-l ocrotești, ți-l smulg și asupra ta ridică ciomagul. Lasă mai bine să rămânem cum sântem, liniștiți, de cuvânt și păgubași“.

— „Eu nu zic ba, Șefki. Adică zicem amândoi tot una! Ne purtăm numai altfel. Eu, uită-te la mine, albi. Nu mă albi cumvâ șederea pe vatră, huzurul și nevestele, ci alergătura, vremea rea și oamenii. Dar nimeni nu-mi călcă până astăzi dreptul“.

— „Și crezi că mie mi-l călcă cinevâ? Ai răbdare până la urmă! Nu știu ce auziși. Știu numai ce fu. Și îți zic: adastă! Ai să mi-l vezi pe fiecare plătit cu măsură dreaptă, chiar dacă după ce s'or încheiă toate, tot noi ar fi să fim păgubiți. Paguba e la lucruri. Dreptul, la oa-

meni. Pentru drept, care e al meu, pot să sfărâm toate lucrurile, fie ale cui or fi”.

— „Nu-i adevărat că bunică-ta fu Craioveancă. Să trăești, Șefki Tu ești Turc din creștet până'n talpă. Lasă-ți ochii aprinși așa! Și tremură ca acum! Așa te vreau!... Dar ia să-mi spui tu acum, ce e de făcut cu hoțul de pește, care ne calcă de trei zile în fiecare noapte? De douăzeci de ani puiu cârlige de somn și întind vînteare sau dau după nisetru pe locurile astea și nici din povestit nu pomenii de-așa ispravă. Vine în crăpatul zorilor sau mai știu eu când, caută ce-i mai bun, deșartă în barca lui nevăzută și piere. Azi aici, mâine dincolo, la cele mai bune vaduri. Și când îl căutăm într'o parte, el ne lovește unde nu ne gândeam. Il păziram de două ori până acum, cu ceaușul, pe după sălciil Cum nu se vede sufletul când dormi și el colindă, așa nu-l văzurăm nici pe hoț. E un tâlhar iscusit și îndrășneț. Spune, ce-i de făcut?”

— „Să-l prindeți și să-l pisați cu ciobârnea-cele, asta e de făcut!”

— „Apele încep să scadă. Grindul de duce la salcia cu țate începù să fie călcat de stârci și bătlani. Ca mâine are să se usuce. Încă o săptămână așa, și trebuie să ne mutăm mai sus. Dar până atunci putem îi păgubiți bine. Și nu vreau maicuseamă să lăsăm pe vidra asta de sat să se învețe cu nărav. Diseară o să pândim iară. Din dotă părți. Să-i vedem numai urmele de mustăți undind apa, și-o tăem noi dela

scorbură. Uită ea drumul mai curând decât îl deprinse”.

— „Pândiți. Imi pare rău că trebuie să mă duc după călugăr, că v'as ajută și eu. Trebuie să fie vreun flăcău din Șeu sau din Stanotârn, la care-i e pe jumătate de furat și pe jumătate de bătut joc. Inmuiați-i oasele! Și o să scăpăm și de el și de alți oaspeți, cari pe urmele lui s'ar mai putea ispiti”.

— „Eu tot nu sânt în stare să mă dumiresc ce să fie. De douăzeci de ani mi se întâmplă întâia oară. De hoți de pește mai auzii eu. Dar nu și de așa îndrăsneală și stăruință în loc. Ceașul nu-și mai vine în fire. Bate și ziua balta, fără rost. De cât loc face noaptea are să ardă tot stuful și să afume întreg neamul țânțarilor. Numai de țânțarul ăsta al miezului nopții nu poate să scape”.

Tăcură amândoi cu gândurile lor.

Starostele umpluse cu teiu niște crăpături la lotca veche trasă la uscat pe tălpi de brad. Bătuse apoi umplutura încet cu un maiu și-i retezase mustățile cu cosorul. Eră un cosor adus și strălucitor de ascuțime și de tăeturi, ca o lună-nouă. Mânerul de lemn singur ieșea, scurt și repede la apucat, din brâul roșu. Acum dădea cu catran cald, în sus și în jos peste locul cârpit.

Șefki legă pe cerculețe ochiurile de plasă aie vârșei. Mâna lui mergea ușoară, inodând și descurcând. Fața se păstră încrunțată, de luare

aminte, dacă nu de râșnița care, înăuntru și ascunsă de orice privire, îi măcină măruntaele.

Lucră din obicei. Nu se uită. Dupăce starostele tăcuse, și mai puțin. Minteă lăsată în sfârșit în voe, rățăceă. Poate că erau de vină nopțile nedormite, poate Dunărea care umpleă îndărătul lucrului lui toată vederea. Numai la marginea cerului zidul cetății stătea roșu de inserare, ca un stăvilar sub trandafiri agățători. Visă. Visă mai frumos decât în poveștile hogii și ale căpitanilor. Și visul îl durea cum dor visurile de friguri.

Vedeă o apă de mătase verde în umbra de plop bătrâni. Plopii de pe un mal și de pe celălalt făceau boltă, foarte sus. Și se vedeă pe sine la intrare, în soare, cu barca tocmai smolită, necutezând să pătrundă ca să nu sfășie luciul sau pentrucă uitase să mai mânuie lopata. Înaintea lui, în miezul acestei Dunărițe de viitură, un stânjinel galben ieșit din vreun trunchiu înecat și nevăzut, se înalță drept. Se înalță drept și vegheă în singurătate. Când și când tremură ca de propriul răsuflet sau de răsfrângerea curgerii de undă. El îl priveă neclintit. Primăvara îl înconjură de pretutîndeni și-l îmbătă. Primăvara eră mai mult decât floarea deschisă în umbră, dar nu se lăsă văzută decât în acea floare, și floarea eră toată primăvara.

Țineă ochii în acea vedenie, pe când mâinile lucrau înainte. Priveliștea se schimbă. Eră ca într'un cort auriu. Aerul părea de miere topită.

Lumina se clătină roate, roate împrejur, ca niște flori-ale-soarelui mari coapte, într'o adiere. Stă-tea îmbrăcat în atlas ca șofranul și-i auzeă fă-șiitul la orice mișcare. Mânecele largi căptușite cu verde îi frecau genunchii. Păsări oprite în văzduh fără să zboare, ciuguleau în piscul ace-lui cort părelnic și le simțea ciugulitul în creș-tet. Intrase în împărăția stânjinelului galben, dupăce portari străvezii îl înveșmântaseră cum se cuvine. Și își aminteă că dusesese odată o fată, galbenă dela iminzi până la feregeă, încet pe sub maluri înflorite. Cu o clipire de pleoape dă-râmă tot, speriat fără să se dumirească de ce.

Se aplecă mai mult peste lucru. Nările i se umpleau de mirosul iute al catranului. Câte un pitpalac trecea cântându-și numele între două sălcii, limpede sau slăbit, după cum veneă ne-împiedecat sau de după vreo perdeă de frunze. Vânticelul serii se jucă prin plasele înșirate pe bețe și urechia prindea o șoaptă subțire. Bă-zăiă și ea de oboseală, ca la un început de du-rere de dinți. Sângele ducea cu el leșin prin vine.

Dunărea se albeă. Iarna șueră tăioasă din ă-niile Doljului. Veneă vârtej, se opreă ca într'o răspântie, de iuteala ei rotundă singură făcută, și porneă apoi mai turbată. Până eră spartă și risipită de un bubuit de sfârșit de lume. Zăpo-rul! Ghiața porneă. Apa își făcea loc înspumată și rupeă cu ea la vale bucăți din podul care-o acoperise. Pe muchia lui ședeau corbi mari ne-mișcați, privind înainte. Treceau ca niște plu-

tași ai întunericului și ai cobei. Pâcla pe urma lor se îndesea. Minaretele Vidinului și turnurile pătrate ale Babei Vida se scurtau și cădeau în sine. Lumea se scufundă. Și numai croncănitul mulțumit al corbilor, nevăzuți acum și trecători pe-alături, în gălgâitul de valuri, umplea malul și întărea pustietatea.

El o lua la fugă prin zăpadă, orb, ca să scape de-o mână care se întindea să-l apuce, ciolănoasă și cu țurțuri. Uită de copca tăiată în ghiață. Iși pierdeă uneltele. Sus pe o măgură, o fată subt pulbere albă de geruială, cu rochia înghețată, zbătută lemnos, așteptă în vânt.

Alergă mai departe, și, pe când mai alergă. locul i se schimbă subt pași. În dreapta și în stânga se limpezea. Deoparte sclipea dedesubt șarampoiul cu meterezele de cărămidă și de piatră mucezite. Dincolo erau căsuțele în grădini, cu olanele vinete de umbra liliacului în scuturare, din Cetate. Alergă pe beden, rupând maci în picioare. Alergă fără spor. Casele nu voiau să se apropie. Gâfâia, se sileă. Macii săreau, spre șosea și spre apă, în unde și clăbuci de sânge. Iar la margine, înainte, lungind parcă o funie de care trebuiau să-l tragă și să-l aducă în pragul porții cu streășină și zăbrele unde copilărise, râdeau invârtind dintr'o basmă albastră cu pui de erete sugrumați, Florea și Vanci. Numai macii țâșneau de pretutindeni, în stâlpi roșii cari la urmă ascunseră totul.

— „Lasă, Șefki! Nu se mai vede“, zise sta-

rostele, desmormindu-și oasele într'o întinsoare, de atâta ședere pe vine.

Șefki îl privi fără să-l cunoască. Trebuiă să vie întâiu îndărăt de pe unde se pierduse. Ca discul ceasornicului lor de lemn, se legănă mereu între aceleași două margini, una moleșala dulce la gândul lui Umurli și alta răzbunarea pe care de-o săptămână și-o pregăteă. Și între ele, peste plimbarea aceea mută, neîmpiedecată și deopotrivă, cucul la răstimpuri, strigându-și ca-tăfelat numele! Tinerețea dornică de viață, pornită pe faptă și întemnițată de moșteniri!

Se sculă, strânse și se îndreptă spre lădițele negre dela polog. Tântării începuseră să se lipească de piele. Repede atâta focul dintr'un pumn de stuf de anul trecut și din trei noduri de salcie puse cruciș. Fumul se bulbuci ușor spre baltă. Apoi își băgă tot capul în Dunăre și stătù așa cât putù să rabde, ca să scape de piroteală.

Colac adusese proaspăt starosteale dela oraș. Deșertă din ploscă apă în ceaun și frânse un șold de săculeață de orez în ea. Din plasa lăsată în râu scoase un crap viu de două, trei kile și-l meșteri de fript în țăpușe, curățindu-l, întinzându-l, salamuraându-l. Până să se facă jarul culese vintearile zvântate de pe prăjini și le împărți pe a doua zi, cu iarba în ele, gata de așezat. Iși suflecă mai sus șalvarii și se dădù la partea dinainte a lotcii. Puse amândouă mâinile în coama ei și se opinti odată, se opinti de

două ori, voinicește, pe spate. Dela celălalt capăt starostele împingeă și el, și nu prea împingeă. Dupăce trase lotca bine pe apă și o legă la proțap, se frecă de smoală cu nisip ud și se duse să aștearnă de cină.

Se mișcă ușor, după treburi cunoscute. Ros-tul lor liniștit și acelaș, îl potoleă. Fluera slab un cântec de port. Afară de gândul pe care-l aveă de câteva zile, nu-l mai muncea acum nimic. Il așezase ca o merinde în traistă la cuiu Isprăvise. Celelalte aveau să vie dela sine.

Olacul se pregăteă de noapte.

Pe-aproape apa curgeă caldă și fără șor. Ea trăia, își aveă adâncimile și viața, după care cârligele și plasele lor întindeau curse istețe. Câte un ochiu fără pricină se melcuiă și fugeă lărgindu-se sau sfărâmându-se fără zgomot, ca o alunecare unul în altul de solzi de zale sau ca o zbârlire de blană. După care unda se așeză iară, cu line clătănări poleite. Inconjură ostroave, se rezemă în maluri, treceă pe sub minarete, întârziă prin locuri cu lumini, sta să asculte vreun cântec din umbră.

Șefki se ridicase dela vatra unde crapul se rumeneă sfârâind și se uită odihnit la Dunărea inserată. La Dunărea care arătă închisă de loate părțile de măguri și sălcii, pe când zile și nopți de plutire nu i-ar fi dat de capăt. Și încă odată, înainte să se intunece, ea atât de cunoscuta, pe care o ținea în lopata lui, îl umpiū de un fior nedeslușit.

O viermuială neagră venea din fund. Creștea treptat. Se legăna cu sclipiri. Mugea întrerupt. O sută, două sute de bivoli ieșiseră din ostrov și se duceau înot spre ceair. De câteori nu fusese între ei, ca ai trei băeți goi, călări pe spațele a trei din frunte și de pe lături, de-i mânau cu strămurări și chiote! Dar acum era altfel. Cireada ajungea în dreptul lui, cu coarnele crețe lăsate pe grumaz și cu ochii bulbucăți întorși toți în aceeaș clipă spre neașteptații oameni. Parcă aducea noaptea. Parcă lua râul, ca un năvod, cu ea. Parcă avea să calce totul în grelele copite.

Fu ca o răscolire de miresme de iarbă coaptă și de flori de apă, care nu erau poate decât în unghiile lor. Nările băiatului tremurară. Pieptul i se umflă de o răsufare mai adâncă și mai întârziată. Apoi pufăitul și freamătul acela de patimă se îndepărtară și zarea căzû, ca o perdea trasă pe belciuge de luceferi.

Ceașul sosi neauzit, în lotca mică, chiar sub foc. Băeșul care dormea noaptea cu câinele dela otac după pânza pologului, iar ziua colindă sau se jucă cu Șefki, încălecă și el, încurcat în sfori și cârlige, muchia lustruită a lotcii.

— „Sânt rupt de osteneală, Șefkil!”

— „Las'să fii! De ce n'ascultași de mine, să rămâi? Șezi ici pe macat. Ai să mănânci boabe de nisetru fripte, cum îți plac ție”.

— „Boabe fripte? Și'nca de nisetru? Parcă știam eu de ce ți-aduc ceva din Cōșaval!”

— „Să văd!”

— „Lasă-l Șefki! Că întâiu trebuie să ascuți de unu, Ion Descuțu, și-ți piere pofta de dar. Mai bine scoate peștele d'n proțap și aruncă-mi și mie un artan. Nu vă văd de foame!”

— „Ceaușe, ce ai tu cu Ion Descuțu?”

— „Bine, dar cine e Ion Descuțu?” întrebă Șefki rupând crapul, zemos și crud la carne ca puiul de găină.

— „Până azi dimineată nu știă nimeni pe toată Dunărea și până acum trei ceasuri nu știam nici eu. Ceaușul se dusesse cu coșarca la fabrica de bere. Eu îi veneam pe urme încet. Aveam să ne întâlnim la cârciuma dela puț. Vindeam peștele și ne întorceam în lotcă, la otac”.

— „Să știți că nu ne mai culcăm azi. Iară o luă dela început. Guralivule! Eu cred că-i un basm al tău și că pe Ion Descuțu să-l tot cauți și nu l-ai găsi”.

— „Basm zici tu, ceaușe?” strigă piciful și sări de jos ca și cum n'ar fi fost el frântul de șale de-adineauri. Alergă la lotcă, săltându-i-se ușor pe deasupra ca peste o prăjină, cotrobăi după ceva înăuntru și ridică fălos un caval în văzul tuturor.

Șefki se luă după el și-l aduse râzând în cârcă, îndărăt la foc. Eră un ștregar vioi spirt, de zece, unsprezece ani, găsit de ccauș mic și creț ca o căpățână de varză lângă patul de moarte al unei surori uitate. Crescuse de atunci cu peștii și țânțarii. Se ținea de Șefki cum se ținea de el câinele și toți de ceauș.

— „Ion Desculțu e un sătean de dincolo”, începù el cam impofilat, dupăce se cuibări din nou lângă foc, indesându-și cu degetul arătător boabele fierbinți de nisetru pe felioara de colac. Povesteà hătrânește, foarte pătruns de vorbele lui și mai mult pentru Șefki, către care sta aplecat. „Fugi aznoapte cu o barcă, din sus, tocmai dela Gârla-mare. Norocul lui să se oprească la Coșava! Fără lopată și fără hârtii. In loc de hârtii o urmă de punn vânătă în obraz. Nu mai putù să rabde pe ciocoiu și trecù la noi. Ajună de două zile și nu știà șatră de om unde să poposească. Dormeà în iarbă cu părul ieșit prin căciulă și cu opinca spartă. In spărturi se prinseseră fire de burueni, parcă omul ar fi fosi mort de mult și dăduse colț din ele. Ii dădui un pește și o îndreptare la hanul lui ba' Anghel din Kumbair. Trebuià să-l fi văzut cum se ridicase rezemat în palme și lăsat pușin pe spate. Mă sorbeà cu ochii. Neras, pământiu și cu ochii ca jărăgaiu'. Ziceà că lăsase un băiat ca mine acasă. Ii mai dădui un pește. Mi se păreà că-l dau lu' tata. Tot ce aveà el erà cavalu' ăsta. Și se plăti cu el, oricât nu voii eu la început. Dacă îl primii la urmă, nu-l primii decât gândindu-mă la tine, ce bucuros ai să fii, Șefki. El l-a crestat. Ia-ți-l!”

— „Ii luași cavatul de geaba, limbă-iute. Trebuià să-i dai și sare să-și sare peștele. Până mâine, pe drumuri, prin dogoare, se 'mpute. Nu stii că ghiaurii postesc Vinerea? Dacă erà mort

de foame, când îl găsiși, tot mort rămase și după ce-l lăsași. De-aia se uită Ion, Desculțu ăla cu opinci, la tine, așa de pământiu, reze-mat în mâini pe spate. Nu se gândeà el la copilul lui, ci la turculețul prost care-l amăgea cu carne de apă într'o zi oprită. Ne făcuși neamu' de răs, fârtate!"

— „Ceaușe, ceaușe, ți-e necaz de ai doi pești de-i dăruii?" se smorcăi copilul cu pâinea cu icre pe jumătate în gură. Plângea de inimă rea, că nu se gândise la blestemata zi de post și erà acum de batjocura tocmai a ceaușului, pe care-l iubea. I-ar fi făcut nu știu ce rău, l-ar fi zgâriat, ar fi lovit cu piciorul în cenușe, să-i strice mâncarea. Dar nu făcù nimic din toate astea, ci-l apucă numai, de-o ureche, pe câine, care așteptà după obicei alături, să-i cadă ceva, și-l răsuci odată, de-și uită de flămânzeală și alergă chelălăind încolo.

Ceaușul trăgea cu dinții lui rari carnea de pe șira spinării crapului și părea așa că râde de două ori, mărind ciuda lui nepot-su. Il văzuse dârdâind de nerăbdare tot drumul pe apă. Ion Desculțu, cavatul și Șefki erau ca niște scuturături de friguri, care nu-l mai slăbeau. „Ce ai tu, băete? Bine, dá cavatui și lasă-mă'n pacel Să se ducă în treaba lui și Ion Desculțu. Noi ne-avem grijile noastre. Ce te-aprinzi așa? Vezi că-ți fac vânt în apă, să te răcorești. Ține mai bine cârma și să aud că-ți tăcù pliscull!"

Șefki îl împacă numai decât, luând cavatul și

minunându-se. Avea de ce! Eră întâiu lung bine. Brațele lui păreau aproape scurte când se întindeau după găuri. Douăzeci și trei de brâne și de câmpuri îi erau arse cu un vârf foarte ascuțit, inele, inele peste trup. Brânele din dungii, colți și cerculețe picate, iar câmpurile cu băia-tul împăratului sub căciulă cu pană unguerească. în cel dintâiu, sau cu cântărețul cu coamă de fulgi pe spate și pasărea măiastră pe piept, în al doilea, sau cu flori și frunze în fel de fețe și caturi de caturi, de la suflătoare până la fund. Sunetul ieșea adânc și ascuns, ca după multe ocoluri, tot prin alte cotloane, de unde primea culori deosebite. Erău cotloane de lemn și cotloane de suflet. Un glas nou venise de departe, închis în sulul de frasin, și vorbea oamenilor de la foc de lumea lui de departe.

Întâia încercare de cântec avu ceva mirat și izbucnitor. Ceaușul însuși se opri din mâncat o clipă. Starostele zâmbi numai și pisă înainte puțin mujdeiu într'un ciob de troacă. Băețelul își uitase și de boabe și de pică, și se lipise de genunchii lui Șefki, cu ochii țintă la el.

— „Să ne faci cântare după cină, Șefki. Lasă acum cavalul lui Ion Desculțu deoparte. Mie-mi plac oamenii cari la masă au poftă de mâncare, când cască n'aud și când râd nu văd. Ailalți, prefăcuții și întorșii, or fi ei buni de orice, dar nu de pescari. Și mai ales n'au ce căută la baltă, cu cerul și cu Alah în față”.

Simțiră că ceaușul nu eră în toane bune. Se

țineà el, dar tot rãzbeà, oricãt de picurat, ca umezeala printr'o gãleatã de piatrã.

Mãncarã în tãcere pãnã la urmã. Focul se fãceã tot mai roșu și scãnteile începeau sã se vadã. Oamenii creșteau în pãlpãirile flacãrii sau se albãstreau și se pierdeau în umbrã. Balta se umpleã de susur. Cãnd vreun zbor inoptat mãitãiã vãzduhul, toate amuțeau. Liniștea parcã ascultã. Și numai decãt apoi, cãnd zborul se opreã scurt, ca speriat de cãtã pace și cãt gol fãcuse, miile de focuri și de suspine porneau sã sclipeascã și sã freamãte. Licurici și trestii, putregaiu aprins și fluturi cu fosfor în perișorii din ccamã, vãlvãtãi de apã stãtutã și pas de lup bãtãnd marginile, își amestecau fãlfãitul, pãspãșul, tresãririle de luminã neașteptate. Oamenii nu se mai vedeau. Ceasul acesta îi acopereã cu aceeaș undã, pe ei și ale lor. Viața ieșeã din toate scorburile și se revãrsã în voe. Tãcuse soarele, cu miile de mii de ciocane de argint ale lui, izbînd deodată pe ilãuri și punãnd toate în mãsura lor. Pãsãri s'ar fi putut lãsã pe umãr pustnicilor acestora ai Dunãrii, otacul sã plece la vale cu stãrcii lui albi moțãind într'un pic'or și pãzînd nemișcați întunericul, broaște țestoase sã iasã din mъл și sã treacã printre ei, mușchii sã le urce pe țãrloae, lianele sã-i lege. Nu-i priveã. Stãteã fiecare singur cu sufletul lui.

Flãcãrile se zbãteau rar și înalt, ca niște țipete. Noaptea se dãdeã puțin îndãrãt și se întorceã iarã, fãrã grabã.

Atunci răsună un glas, departe. Veneă și se'n-tărea purtat de apă, cu vorbe puține, prelungite. Eră de-așă de departe, de pe malul de dincolo, dinspre Basarabi sau Golenți, că ajungea aici târziu și șovăelnic, în unde preă largi, pe o linie care parcă nu se mai putea păstră dreaptă. Incă un stânjin, incă un cot, și s'ar fi sfărâmat într'o pulbere surdă, de murmur fără înțeles. Apoi glasul amuți, ca sugrumat. Noaptea răsturnă în făgașul tras de el valurile ei de pace. Și, o clipă, pacea fu aceeaș, a greerilor și a pâl-păitului de pe boltă. Peștii intrau mustăcînd în vârșele lor fără ieșire. Găinușa de apă bătea fără rost și cu spaimă balta. Numai o clipă. După care alt glas răspunse, de pe-aici de pe aproape, ca din mijlocul lor, din păpuriș. Eră un glas măreț, care se înălță ca din clopotul in-tunericului. Tot aerul clocoti de el și nevăzutul șivoiu il luă și-l purtă de cealaltă parte, într'un miros de mălin scuturat. Și alt glas vorbi și alt glas răspunse, peste râu și peste ei.

Băețașul adormise pe genunchii lui Șefki. Șefki se uită în foc pe gânduri. Starostele și ceaușul pâcăiau din lulele un tutun gros și gal-ben ca o iască de plută nouă, așteptând miezul nopții. Și în acelaș timp țineau urechea ciulită și prindeau tot, limpede cași cum le-ar fi fost spus lor.

-- „Auziți!” zise ceaușul. „Iară stau de vorbă țerenii cu Românii dela noi”.

Zise și nimeni nu răspunse. Focul se surpă

intr'un jar mărunt și țiuitor. Spuza îl albea repede. Șefki mai aruncă în neștire o scurtătură, dar ceaușul o scoase.

— „De-acum nu mai e mult. Trebuie să ne pregătim. Ție ți-au lăsat cavatul, Șefki. Dar nu știu dacă ai să poți să le cânti din el cântecele lor. Alea ar fi de auzit! Au ei ceva dela o vreme și ar fi de aflat multe dintr'o astfel de sculă măiastră. Fierb. Li văd cum tănuiesc, rezemați în sapă pe ogor, câte un ceas, două, sau la Fântâna Banului în margine, pe unii, ca la o întâlnire ferită, sau pe la schelă, în Cetate, așteptând fără să știe ce, vreun noroc, niște lăzi de portocale dela Miazăzi sau alte prostii. Și sânt mai rupți, mai scofâlciți și mai arși de rachiu decât oricând. Doarme băiatu'?”

— „Doarme”.

— „Uite-l și pe Ion Desculțu luând Dunărea în lung, dela Vârful până la Kumbair! Il văzui și eu. Il îndreptai să doarmă în casa cu utru-cană de deasupra Cutovii, prin fânăria de sus. Altfel, în loc să ajungă la ba' Anghel, unde-l mânase picul, nimerea în mâinile paznicilor. De ce și-o fi lăsat casa și copiii? Numai cu cavatul în mână?”

— „Am să mă duc la Kumbair, să-i dau îndărăt cavatul”, zise după un timp Șefki, ca și cum și-ar fi vorbit sie.

— „Mai e și altă lume care nu-și găsește liniștea împrejurul nostru. Ieri scosei pe la moara din Florentin spre Novoselo pe o femeie călare,

cu părul luat de vânt. Veneà dinspre Negova-
niș ca o ștafetă, într'o negură de pulbere. Opri
lângă mine, lăsată deodată din goană pe spate
și proptită toată în scări, și mă întrebă de drum.
Cred că erà chiar ștafetă. Poate aveà și pistol
sub cingătoare, unde ar fi trebuit să-și ducă
pruncul. Invață pruncii altora într'un sat de
sub deal, pe lângă bălțile de jos, pe la Sina-
govți sau mai încolo. Ca ea sunt mulți risipiți
în toată țara, și unii și aici pe mal. Intr'o zi
au să se ridice cu steagul roșu, să ardă și să
răstoarne. Zic să vie ei cu săracii, Domni, și să
facă dreptate".

— „Dreptatea nu e de pe pământ“, zise sta-
rostele.

— „Când trecui mai târziu îndărăt, la casa
unde o dusesem eu tot mai ținea sfatul. Dacă,
în loc să-i leg la poartă calul, aș fi intrat, cum
mă îndemnă femeia, aș ști să povestesc mai
multe. Dar toate astea și altele se petrec peste
capul nostru. Auziați cum vorbeau adineauri țe-
renii, pe lângă noi și fără să ne știe. Cum să ne
amestecăm? Unii ne lasă cavatul, alții ne aruncă
dârlogii, și ei se duc la o treabă pe care noi n'o
pricepem. Noi cântăm sau stăm la poartă. Și ne
întoarcem pe urmă să așezăm vintearile sau să
batem apa cu vâslele“.

Șefki învârteà încet în mâini cavatul lustruit,
ca și cum ar fi avut în gând numai să se uite
la chipurile de basm sau la toate incondeerile
de flori și de semne neînțelese de pe el. Dar

chipuri de basm și încondeeri nu se mai vedeau acum, iar gândul lui era în altă parte. Se gândea că ceaușul nu vorbea numai ca să vorbească. Vorba lui trebuia să aibă un tâlc mai depărtat. Băeșagul era prea fraged și dormea. Nu vorbea ceaușul pentru băeșag. Cu starostele, de care-l lega o viață în singurătate de treizeci de ani, se înțelegea deadreptul, chiar tăcând. Nici pentru staroste nu vorbea.

E drept că ei ajunseseră cu timpul numai niște martori ai vieții celorlalți. Luptele cele mari între aceștia se dădeau. Dacă era să se urzească ceva, de-acolo pornea. Ei dormitau pe rogojini, în cerdacuri de cafenea, cu papucii de lemn deoparte și cu narghileaua de cealaltă. Sau ca el, care se zbătea de-atâtea zile, fără să ia o hotărîre netedă. Incepea să-i fie silă de calea apucată. Era mai mult o cale de haz decât de dreptate. S'o fi aflat ceaușul l-ar fi disprețuit, nu pentru faptă, ci pentru neîndrăzneala, ocolurile și micimile ei. A, ceaușul ar fi lucrat altfel! Parcă-l vede, fulgerând. Dar e prea târziu ca să mai schimbe ceva. Și nici nu vrea. Cu silă sau fără, trebuie să iasă cum le potrivește el, iar de cumișit are timp să se cumișească și după. E atâta timp de pocăit și cumișenie, pe când nebunia e de-o clipă și nu vine de două ori în viață. Nici nu e în stare viața s'o îndure mai mult și în mai multe rânduri. Ea stă să cârpească numai, cu anii, la rupturile de chiot și de orbire ale nebuniei mari și

sălbatică de o singură dată. I se închină, cântînd-o. Ba o așteaptă, tînjind. Și o simte, cum și-o fi simțind poate o buruiană floarea, pentru care sugerează mustul pămîntului în suferință și trebuie să stea fără strălucire, anotimpuri.

Și Șefki se umplea și el dintr'odată de noapte, cu nelămuririle și vietățile ei de cuiburi și de vizuini. Iară nu mai eră în stare să se gîndească anume la ceva. Patru zile dormise pe apucatele, iar trei cu ochii deschiși, ca acum, furat de vedenii. Toate cîte erau în el scăpau din frâu și se învălmășau. Nu mai erau ale lui. Când se desmeticea, căută după o hotărîre, oricare, pe care s'o urmeze orbiș.

Trebuie să se ferească de lume. Lumea face mic. Durerea sau bucuriile cuivă, oricît de mari, duse între durerea sau bucuriile a o mie de oameni, se împart între toți, se schimbă, scad, pînă să-i fie rușine de ele. Orice lume. Ceaușul și el! O ameteală. Se lasă învărtit. Parcă-l otrăviseră cu mușcătura lor toți țânțarii bălții. Li sfârâia în oase. Aburi. Ca un cazan de stînci de unde sue ușor negurile. Sue, închid. Un țipăt ascuțit. O pîrtie făcută de țipăt ca de un sul de soare. Aburii se despică. Jos, în fundul lor, capul înspăimîntat al lui Umurli, cu sprîncenele ridicate, cu feregeaua dusă în pumn la gură. Ea să țipe? Ea nu țipă niciodată! Încă un țipăt. Șefki tresări. Capul se rostogoli îndărăt în aburi.

Cînd se uită buimăcit împrejur, văzù pe bae-

țel sculându-se alb din cenușe. Tresărind, îl scăpase de pe genunchi. Il văzù cum se scutură și râdea cu gura închisă, numai din ochi. Se trezise deabinelea. Avea iară chef de vorbă sau de joc. Și se pipăia mulțumit, înfr'o parte a brâuului. Șefki erà mai mult posomorât și străin.

Starostele și ceaușul pâcăiau înainte și-l priveau. Fețele lor se arămeau de două ori, la câte un suspin al focului pe stinse sau la câte un tras mai adânc din ciubuc. Se arămeau întâiu prăbușit și fioros, iar apoi stăruiitor și cald ca un zâmbet. Numai benghiurile negre din dreptul ochilor și de subț bîrbie rămăneau la fel. Șefki își trecù mâna pe frunte. Nu mai știà la ce popas hoțesc în ostroave fusese târit ca o bocceà pe un fund de luntre și ce turme sunau slab din clopoței, păsând nevăzute pe-aproape. Judecătorii erau aici și-l așteptau. Aveau să-l salte în funie de-o cracă sau să-l cresteze cu cosorul și să-i tragă smucit pielea de pe umeri. O infrigurare îl scutură. Parcă i se și desgolise carnea și simțea arsura iute a jupuelii, în care picăturile de sudoare sunt sânge și șiruie ca un pârâuaș de plumb topit pe făgașe roase până la os. Cu aceleași fețe, roșii pe rînd și pe rînd de umbră, după cum le cuprindea văpaia sau le biruia benghiurile, cei doi pescari îl priveau. S'ar fi sculat să fugă, dar erà legat cu noduri de amorțea. Poate că, în ciuda zbuciumului dinăuntru, în afară sta și el tot așa de netulburat ca ei, fără să arate prin nimic din obraz ce-l

munceă, cu aceleași două măști puse și scoase, de bronz și de fier, și-i privea. Poate că ei nu-l pătrundeau, nici chiar ceaușul, cu privirile lui cenușii, scotocitoare, neabătute.

Cineva îl trase atunci de mânecă. Se întoarse. Două rânduri de dinți ascuțiți râdeau în noapte. Eră o capră mică rătăcită prin rouă?

— „Hai!” chemă numai pentru el gura, fără să-și deslipească buzele.

Se ridică repede, ca după un descântec. Ți- uind subțire, o cunună de fânțari se ridică odată cu el.

Nu eră poate așa, pentru că după multă vreme își ieșise din obicei și nu mersese la bazar? Sau poate din cealaltă pricină mai ascunsă? Nu mersese la bazar, dar nu mai știă de câte ori făcuse în minte drumul până acolo, iar alte pricini îl căutaseră pe rând și-l brăzdaseră de valuri și de fulgere. Trebuia să se scuture ca un taur de lupul sărit în greabăn, să-l calce în picioare, să-l sfârtice cu coarneau și să se ducă să-și usuce sângele în pădure, departe de oameni și de fiare. Ca o capră mică roșcată, uce- nicul de pescar îi pășea mărunț alături. Zburdă.

Pologul albea la o parte, subt ulmul care stin- gea o aripă întreagă a cerului de stelele lui. Mișcarea îl împropăta. Se simțea iară ușor și gata de lucru. Pasul tânăr îi adusese îndărăt ține- rețea. Prinse în brațe pe picu, care atât aș- teptă și se zvârcolea răsând fără zgomot, și alergă de trei ori așa cu el, în jurul culcușului.

Erà danțul zguduît al somnului. Apoi dădù să-l pue jos chiar în uşă.

Dar celălalt, ființa de glumă care până acum se proptise în el și încercase prefăcut să-i scape, nu se lăsă. Il ținea strâns de gât. Nu vrea. Și gura lui mică se lipi de urechea lui Șefki. In acelaș timp cu o mână căută ceva în brâul încins de cinci, șase ori peste șalele înguste, găsi și dibui după un deget al celuilalt. I-l nimeri și potrivì ceva in el.

Șefki nu se mai mișcă. Rămase multă vreme așa. Erà fără viață și negru în frunziș, ca unul din trunchiurile de salcie ale apei. Inghețã. Iși simțeã oasele goale, mărgelele și nodulețele palmei, încheetura pumnului, fluerele brațului, ciolanul umărului, coșul pieptului, șurupul știrb de lemn al șirii spinării, aripile șoldurilor, fără carne și fără zgârciuri. Le simțeã numai pentru că de ele ținea strâns pe băețel. Picioare n'aveã. Ar fi vrut să le încerce, să miște locul unde și le știã: Și-aduceã aminte de un cioc de corabie greacă, săltat pe cer de plimbarea vântului prin pânze. Acolo sus, cu capul pe spate, de greutatea pletelor sau de dorul să privească la stele, se săltã și un chip cioplit de femeie goală, cu sânii plini întinși înainte, cu brațele mult îndărăt încordate de inot, cu șoldurile rotunde și largi. Dar dela șolduri se prelingeã pe carină, spre val și luptându-se să-l ajungã, așa că de câte ori corabia își muiã ciocul in apă la legănările vântului pareã că se întâmplã

printr'o silință a acelu chip cioplit, nu tălpi frumoase omenești, ci o coadă zvârcolită de pește. Femeia era albă pentrucă se scaldă în fiecare zori de ziuă în cea mai curată spumă. Numai coada își sclipea solzii de smarand.

Dar ce avea el cu femeia de lemn din ciocul corăbiei? De unde-i venise în minte? Adierea bălții îi trecea prin oase ca prin zăbrele de ferastră. Șurupul gros al șirii spinării se învârtește încet, ca la un teasc de struguri, înjunghiindu-l la câte o buză știrbă, scurtându-i tot mai mult coșul pieptului. Il pătrunsese așa de adânc umezeala? Incepuse să sufere de acea boală rea a apei, care zgârcește într'un colț pe pescarii bătrâni, trăiți tot afară, cu ploaia, cu vântul și cu peștii? Nu, nu era astal! Un strop de lumină i se alegea în cap și creșteă. Fusesse otrăvit! Cineva se apropiase din întuneric și-i picase pe ureche venin stors și fierț, ca să se facă mai verde și mai tare, dela douăzeci de șerpi. Il fripsese prin toate mădularele. Li topise întâiu creerii. Li topise inima. Li topise cărnurile toate. Acum stropul de lumină se măreă și se rupeă în alți stropi, cari se scurgeau pe urmele focului de-adineauri, vindecând. Se simțea înviind, întrupat mușchiu cu mușchiu din nou. Vedeă pe ba' Anghel zâmbindu-i. Hangiul din Kumbair e și lumânărar. Uite-l cum ia cu caucul ceară topită și toarnă subțire peste firele de bumbac atârinate de un fel de roată care se învârtește încet! De câte ori il văzuse așa, pe

geam, de lângă Florea și alți copii veniți prin grădini dela Dii după poame și joacă! Ceara se prelinge, răcindu-se și sleindu-se cu cât se lasă pe fir. Un fir alb de bumbac răsucit e și el. Ba' Anghel îi deșeartă în cap caucul clocotit. Se duce încolo cu alte fire alături, care-i brăzdează de dungii galbene ochii, se răcește și ajunge iară, sfiindu-se și opintindu-se să scape, în buza caucului lui ba' Anghel. Dar de fiecare dată e mai plin și mai greu. Acum întinde bine de feștila rămasă înodată sus. O foarfecă lungă se apropie, cască un plisc năclăit și se închide. Vrea să tipe, în gol deodată și căzând!

Pieri și ba' Anghel și pieriră și vergile galbene din ochi. Sta bine pe picioare. Nu mai vede nici femeea cu coadă de somn de pe corabie. Ține greu în brațe pe băeșel. Ticălosul, el îl otrăvi! Il cumpărara haimanalele bedenului și veni aici zâmbindu-i și înșelându-i dragostea. Trezit deplin, Șefki îl trânti în iarbă și se aruncă asupra-i cu pumnii încleștați. Li vorbea de-a-proape, scrâșnit, ca să nu-l audă pescarii dela foc. La unul din degete îi scăpără ca un ochiu de vietate sălbatică piatra albastră a unui inel.

— „Cine te'nvăță să-mi spui ce-mi spuseși?”

— „Dragă Șefki!...”

— „Niciun dragă. Răspundel!”

— „De ce mă chinuești? Cât mă bucurai toată ziua că pot să-ți aduc o veste bună! Crezi tu că de caval fusei așa de nebun? Mi-eră frică să nu mă ghicească ceaușul și să-mi facă numai cu degetul, să-l scot. Mă doare mâna Șefki!”

— „Las' să te doară!”

— „Îmi spuse ea Umurli că ai să te infurii!..”

— „Iară-mi vii cu Umurli?” zise, dar începù să-l slăbească. „Spune mai bine drept și n'ai să pați nimic”.

— „Ești nebun, Şefki! N'am să m'apuc să ticluesc alta decât ce fu! Ascultă și crede. Eram cu starostele în b. zar. Așteptam pe ceauș să descarce, ca să plecăm cu căruța la Coșava. Aveam acolo barca la Ioniță Abrașu”.

— „N'ai să-mi povestești iară și cum întâlnești pe Ion Desculțu! Spune-mi de inel!”

— „De inel îți și spui, dar nu mă lași”.

— „Te las. Spune ce vrei”.

— „Cum așteptam pe ceauș să descarce, mă auzii chemat. Mă chemă cineva încet pe nume. Mă uitai. Nu văzui pe nimeni. Dar glasul ăla dulce chemă încă odată. Și când mă uitai mai bine, dădui cu ochii de Umurli, ferită după o magherniță cu stămburi. Cu o mână îmi făcea semn și cu ailaltă își ținea feregeaua. Ii știi apucătura ei!

— „Ei, și! Ce vreă?”

— „Mă apropiai. Mă întrebă de tine, ce faci și de ce nu veniși azi în bazar. Ii povestii ce ziceai tu, că n'ai să mai calci prin Dii. — Mă gândeam eu! suspină Umurli”.

— „Zise ea asta?” tipă infundat Şefki.

— „Cum auzi și te-aud. Apoi scoase repede inelul pe care ți-l pusei la deget și mî-l pitulă

ea singură într'o cută a brâului. — Bagă de seamă să nu-l pierzi! İmi vorbi lângă ureche. Dă-l lui Șefki când nu v'o vedeă nimeni. Și spune-i că basmaua albastră de mătase e la mine".

— „Câinii i-o duseră și lătrară", mormăi Șefki.

— „Eu așteptam să mai spue, dar nu mai veneă nimic", povesti mai departe băețelul. Șefki nu-l mai ascultă. „Mă întorseci. Umurli pierise ușoară, fără să prind de veste. Numai urechea mi-eră caldă încă de răsufflarea ei".

Șefki lăsă de tot pe bălat și se ridică. I se părû această ridicare fără sfârșit. Se miră că poate să stea în capul oaselor. Se miră și mai mult când păși. Nu se gândea la nimic și știa că un gând cu toate astea a avut și că lui i se supune. X

Plecă. Pe cer Grebla il întâmpină micșorată. İși zise că trecuse de miezul nopții. Starostele și ceaușul ațipiseră la celălalt capăt de otac. Mai aveau ca la un ceas până să iasă la pândă. Chemaseră și dela otace vecine ajutoare. Aveau să închidă locul și să se apropie din toate părțile tăcuți de sirele cele mari de vinteară. Pe cine l-ar fi prins la mijloc, vai și de laptele pe care-l supsese dela maică-sa!

Dar de-acum nu mai aveau să prindă pe nimeni! Nici azi, nici mâine, și nici niciodată! Hoțul de pește n'avea să se mai întorcă! Și nici să-i afle dela cinevă numele!

Peste o clipă se făcuse una cu noaptea. Băe-

șelul pusese urechea la pământ, fără să audă nimic. Talpa goală a lui Șefki călcă fără sunet, într'un mers de umbră, pământul jilăvit. O vreme el acoperi, ca ulmul, câteva stele, apoi stelele se arătară iară și făptura lui se șterse. Cotise sau se făcuse străveziu, destrămându-se? Băeșelul încercă să cugete la ceva. Eră prea obosit. Cât de mulțumit se ducea acum Șefki! Avea să se suie în lotcă și să-și acopere și să-și strângă o mână cu alta. Și cum mai avea să se joace mâine cu el! Știa un cuib de aușel într'o salcie. Avea să i-l arate. Zăbind și adormit se strecură sub polog. Ce sângeros se repezise dumnealui la el! Și fusese destul să-i zică: Umurli! ca să se potolească. Ce-avea el cu Umurli? Și de ce se ținea de el Umurli? Se lăsă în așternut. Alături, de cealaltă parte a pânzei, se încolăci vărându-și cu mârâeli slabe de mulțumire botul în coadă, câinele. Stăpân și slugă dormeau aproape. Răsufările lor se auzeau amestecate, răspunzându-și. Băltărețul suflă moale în pereții de in și cerneă prin sita lor răcoare. Venea cu un miros tare, de teiu înflorit; atât că teiul se trecuse de mult și mirosul eră numai un gust plutitor al verii lenevite de spice coapte.

Șefki mersese drept. Ieșise dintre pomi la lumină. La lotca lui mică, legănată de undă, nici nu se uitase. Locul să fi avut douăzeci de stânjini și i se părea fără capăt. Eră un drum care-l scotea dintr'o viață și-l ducea în alta. Il durea

fiecare pas. Călca pe un troscot spinos, ori pe așchii de blană, ori poate pe acea muchie de sabie pe care Coranul o întinde peste prăpastia Iadului și hoguea le-o zugrăvea lucitoare în întineric. Dela un timp uscatul încetă, dar Șefki nu se opri. Apa îi cuprinse cald glesna. Iarba înecată îl mângâie califelat. El se duse înainte cu acelaș pas. Se afundă până la genunchi și ținu grindul o bucată bună așa. Intra, fără grabă, până la șolduri, până la mijloc, până la piept și mergea mereu. Mergea, cu ochii la cetatea de departe, cu câteva semnale de foc la colțuri. Mergea într'o liniște deslipită de pământ.

Râul pe aici curgea în albia lui și încerca să ridice și să ia cu sine pe ciudatul călător. Ii umflă hainele, il săltă, îi șoptea la ureche. Piciorul i se mâleă și-i fugea. Era greu ca o plasă atârnată de pietre în calea peștilor. Încă o legănare, câțiva stropi și o spumă deasupra luciului, ca dâra lăsată de o stea în cădere, și nici el, nici nimeni n'ar mai fi știut de Șefki. În aceeaș noapte Dunărea, după ce l-ar fi plimbat prin fundurile ei, pe unde își aruncă el orb vânzătoarele ațe cu cârlige și miros de bolbotine, și i-ar fi arătat peste acoperișuri de solzi și de scoici ochii la pândă ai somnilor, l-ar fi scos deasupra plin de o nouă pace. Ar fi trecut încet pe dinaintea culelor de pe zid, în a căror ușe de piatră ar fi ieșit din vremuri vechi ca să facă de pază la ivirea lui nizamii morți

de o sută de ani. Ar fi grăbit supt de șivoiu dealungul meterezelor posomorite cu o luminică tresărind din loc în loc și întovărășindu-l de sus într'un amestec pâlپait cu stelele. Ar fi alunecat mai departe cu aceeaș privire dreaptă și de sticlă, zgduuit poate de o bulboană neașteptată, pe la poarta cu chenar alb în noapte, ca un cadru de lumină la ulița temniței, unde în fund sta stinsă sub geamie casa lor. S'ar fi ținut apoi iară în pasul dela început, după Carul-mare încărcat de toată floarea cerului și care pentru el n'avea să mai apuie nici să se abată din șleaul albastru podit înaintea lui. Și s'ar fi pierdut cu undele fâșiitoare, între malurile cu vămi de flăcări în câte o firidă, către Marea cea mare a Osmanlâilor de demult.

Șovăi și apa îi dădu peste cap. Ca la surparea unui butuc în jar, când o limbă de foc se înalță ascuțită și cioplește iară lucrurile împrejur din întuneric, așa și cu viața lui acum. Ea îi stătù toată înainte, subt un fulger lung. Eră ca la o icoană văzută de el într'o carte de povești arabe. Cavaleri în galopul cailor, șoimi, fântâni, flori, munți se așezau micșorați și în cerc pe lângă un duh în mantie neagră covârșitor la mijloc. Se vedeà în cerdac pe un genunchi al lui Ali, căutând să-l apuce de barbă. Mai încolo, treceà într'un amurg pe un pod, legat de samarul de tovar, între fucii. Sunau butiile noi și sunau copitele cârlanului ca la o incurătură de Sân-Toader pe poiană, și i se nă-

zărea că e sângele lui care-i bătea în gât cu găl-găeli mari. Dacă ar fi deschis gura i-ar fi năvălit afară val. Căzuse într'o râpă, sus în deal, la lucrul lemnului și nu mai putuse să se ție pe picioare. Lată-l și mai ieri, oprit în cerșie, la mișcarea unei perdele. Parcă se cutremurase ulița și bolovanii ieșeau din caldarâmii bătut și șanțuit cu maiul. Nu putea să fugă și nu trebuia să stea. Iar peste tot, pe celălalt genunchiu al lui Ali în întâia copilărie, ducând de căpăstru calul alături mai târziu, și netulburată în pătratul ferestrei acum în urmă, era Umurli sub feregeaua ei neagră, ținută cu mâna. Cum îi zisese băețelul dela otac? „Ii știi apucătura ei!”

Șefki bătuse odată din brațe, scosese șiruind capul și se îndreptase, cu râul pe la subțiori. Pornirea dintâi și obișnuința fuseseră mai tari decât hotărîrea care-l adusese până aici. Îl usturau urmele rănilor din piept ale puilor de crete. De-atunci i se trăgea tot necazul cel nou. Desmeticii de pe beden trebuie că știau acum de ce plecase de-acasă și aveau să umple cu bătaia lor de joc mahalaua. Erau să rușineze pe Umurli! Unchiu-său avea să ia încă odată drumul incoa, dar nu ca să-l mai aducă îndărăt, ci ca să-l întrebe, dela om la om dacă era adevărat. Ceașul și starostele n'aveau să-l mai primească la focul lor. Până și băețașul din cort avea să se uite după el răsând. Ce-i rămănea de făcut? Cu degetul gros trecu peste toată veriga inelului, intreruptă de marea piatră. Era

pentru întâia dată de când îi fusese strecurat în deget. O făcu tremurând și adânc în apă. Și deodată ridică mâna în sus și o duse la gură. Poate ca s'o muște, poate ca s'o sărute. O stea albastră licări curând după ce unezeala se prelinsese, lângă buzele lui. Nu, nu putea s'o mai vadă! Nu putea să se mai ducă pe ulița hogei, cu o spaimă tot atât de mare în toate mădulele că are să-i iasă înainte, dar și că s'ar putea să uite odată și pe urmă să uite mereu să-i mai iasă înainte. Umurli îi fusese până într-o zi ca o soră și din acea zi nu-i mai fusese o soră. Ce-i era din acea zi? Simțea de-atunci că-i ard ochii, că-i tremură mâinile și că toți oamenii îl văd, că și Umurli are să-l vadă și să se mire, privindu-l fără să înțeleagă.

Și fugise. Hoinărise, se tăbăcise în vânt, se deșelase la magaziile din port, ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire. Ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire și ca să ferească pe Umurli să afle. Dar peste tot Umurli era cu el. Il chema. Il adusesese prin minunate potriveli în ulița Cerșiei-mici. Il întoarse înapoi, aproape fără altă schimbare decât a anilor și a pătaniilor, la el, și a mândreței și stăpânirii-de-sine, la ea. Dacă știa și fata fratelui tatălui lui ce-l alungă de aici, colo, ca pe o pasăre nebună, care înghiți venin, pe care craca o frige sub picioare și vântul o taie sub aripi? Dacă știa și ea ce știa el, sau chiar mai mult decât știa el? Dacă ameteala și nedumerirea lui, care-i stricau fi-

rea iute și pornită, în mintea ei liotărită era dimpotrivă gând limpede și pus pe lucru? Nu, n'avea s'o mai vadă! Il ghicise. Greșeala lui, să se încredințeze ca un copil prietenilor de peste gard, îi deschisese ochii. Mișei! Chinuiau pe Umurli! Il făceau de ocară! Trebuiau să i-o plătească. Inelul mamei ei! I-l trimesese lui! Nu, nu putea s'o mai vadă! Era mai bine s'o scape de orice vorbă pe viitor. Și plecase pe apă, avea să calce mai departe și să umble așa până în lumea de dincolo, unde hogii cântă lui Alah între candelile de cerdac de minaret aprinse. Avea să ajungă într'o seară, așezat turcește pe inel, cu piatra luminându-i prin văzduhul cu neguri și cu doi, trei pești vâslind de-o parte și de alta. Și mai făcù un pas cu apa la bărbie. Unda il clătină și-l dezgrădină, ca pe un stâlp neînfipt bine în pământ. În clipa următoare avea să-l smulgă și să-l ducă.

Atunci un șgomot veni pe râu.

Sună aproape, ca în spatele lui, dar pe el, învățat cu ecourile văci, nu-l înșelă. Făcù un pas îndărăt și-și ascuți urechea. Era ca un bălăcit slab, și apoi ca un plâns și o alergare pe marginea otacului, dela un capăt la altul. Și, după puțină liniște, iară bălăcitul, iară plânsul și iară alergătura. Cineva de-acolo îl vedeă. Se simțea stingherit sub ochii depărtați, pe cari-i simțea umblând pe el, descoperindu-l. Un glas avea să strige acum și pescarii și băeții să iasă cu fanarul la mal sau să se arunce în lotci: Se

întoarse și făcù doi, trei pași în sus. Stătea acum scufundat numai până la piept și se încruntă să deosebească ceva, fără izbândă. Abia putea să aleagă între cer și apă linia neagră a ulmilor. Zgomotul se oprise. Ochi mai ageri decât ai lui îl priveau cum vine. Il așteptau.

Inciudat și luător aminte numai la ce se petrecea acolo, Șefki căută grindul și mergea pe el către otac. Dacă stătea mai mult într'un loc, zgomotul se auzia iară. Cum pornea, încetă. Iar, când ajunse la o aruncătură zdravănă de piatră, cineva se lăsă pe apă și se îndreptă înot spre el. Șefki ascultă puțin și râse copilărește, neauzit. Nu era decât până la ceva mai sus de genunchi și alergă, cu băgare de seamă să nu bălăcească, înaintea nodului de umbră care venea. Il prinse, îl ridică șiroind ca o stropitoare deasupra capului și-l incolăci pe după gât. Nu era cu mult mai uscat decât el. După care, umblă liniștit înainte, sări pe prispa de iarbă și o luă spre polog. Aci descărcă povara în culcușul ei vechiu, o mângâe și o înveli cu un petec de macat.

Din cărările lui nesigure îl întorsese câinele otacului. Se sculase neastâmpărat și scurmase întâiu sub cort până putuse să-și lipească botul de băiat suflând și strănutând. Căutase apoi după al doilea culcuș, dar al doilea culcuș era gol. Adulmecase spre focul stins, cu umbrele nemișcate ale pescarilor atipiți. După ce umblă el, nu era nici acolo. Ciulise atunci urechea, cu

capul pe-o parte, ascultând întins dinspre apă. Ceeace ar fi scăpat oricărui auz, cântecul mai întărit al undei în jurul unei piedici care se ducea lin, mai mult dusă decât ducându-se, lui nu-i scăpă. Și nu-i scăpă nici altceva, o știință a primejdiei citită în semne, pentru care oame-nii nu mai au simțuri.

Ochii lui se opriseră țintă asupra acelei piedici. Cât Șefki fusese până la șolduri, trupul rămăsese pe cele patru picioare ca turnat. Dar când începuse să scadă, o dârdâială de frig îl cutremurase. Și când se impuținase cu totul, câinele tășnise mărâind la mal, ținând o urmă și alergând strâmb, ca luat de vânt. Dăduse să sară, se ferise îndărăt, se uitase din nou în larg, fugise ca după ajutor dintr'o parte în alta, încercase a doua oară fundul și se trăsese, ud și scuturându-se, pe uscat. Neputincios și speriat chelălăise ușor, chemând peste apă. Atunci îl auzise Șefki și începuse drumul întoarcerii. Vie-tatea sprintară se potolise numaidecât și-l urmărea. De cum îl vedeă întârziind locului, o cuprindea acelaș zbucium. Până când, simțindu-l pe grind, se aruncase să-l întâmpine.

Șefki se dădu pe la spatele pologului și trase schimburi de pe o culmie. Cu o țoală își frecă părul sălbatic. Ridică de pe jos cavatul. Intră în papucii de lemn. Se apropiă de foc și întinse peste scrumul cald mâini zgribulite de o înfrigurare care-l buburoșă tot și-i venea dela un bulgăre de gheață așezat subt inimă. O mare

oboseală îl biruise. Le făcea toate ca la poruncă. De unde se întorsese? Din moarte? Și zâmbea a milă, cu ochii abia deschiși, la gândul câinelui. Nu fuseseră toate visuri? Ca înaintea somnului, după multe nopți nedormite, când se întindea pe câmp sub norii drumeți? Vântul și soarele îi plămădeau în chipuri și chipuri, de căruțe de argint, de pești cu aripi, de lupte călărețe, până i se prăbușeau în cap și sareă din burueni trezit.

Se trezi și-acum, târziu, cu toate arătările pirotelei lui, sfărâmate. Ceașul strigase din întineric, de cealaltă latură: „Haide!” și se sculase împreună cu starostele. El îi privea cu ochi mari, cum se duc, și se desmeticea. Când plescăi întâia lopată, porni limpezit.

Fiecare intră în rosturile lui. Iși avea și el o treabă pusă la cale, care-l așteptă. Pasul îi era înfipt și lung. Nicio îndoială nu-l mai moleșea. Il legă hotărîrea dintâiu și i se dădea întreg. Nu mai vedeă îndărătul ei și, ce putea să iasă din ea, nu-l privea. Zumzetul nesfârșitelor potriveli, care-l înconjură de obicei, căzuse. Zbârnăia ca o coardă. Iși începea acum drumul pe care avea să-l ducă în linie dreaptă până la capăt. Il începea în noapte și ducea în noapte. Nu-i păsa. Licărea în ea o piatră albastră de inel, ca un luceafăr. Luceafăr de zori.

— „Nu uită de călugăr, Șefki!” vorbi de pe apă, depărtându-se repede starostele. „În jos, la căsuța părăsită. Ospătează-l și fă-i așternut în cort”.

— „Bine, staroste. Fii pe pace! Și să vă fie și vouă vânătoarea cu noroc”.

Ceilalți abia dacă-l înțeleseseră. Barca se pierduse. Patru lopeți cu năduf o goneau.

Șefki rămase o clipă pironit locului, în fața golului care o sorbise. Ridică apoi din umeri, la un gând fără noimă venit de-acolo și se îndreptă liniștit spre priponul unde lotca îl așteptă gața. Puse un picior înăuntru, dar și-aduse aminte de ceva și se întoarse. Cotrobăi puțin, fără s'aprindă, în sculele din cort. Fanarul era spânzurat în cuiul lui de lemn. Intr'o cutie de plută stăteau puse în talaș un priboiu, o daltă și un ciocănaș. Le luă și luă și umplutură de astupat vreo gaură în pantecele lotcei, de colț de piatră de var sau de glonț de grănicer. Când trecu pe lângă polog, se aplecă și potrivî macatul pe câine, care se învărti de două ori, scheunând a mulțumire, și se încolăci în acelaș loc. Ascultă puțin și răsufierea adâncă a băiatului de după polog și plecă.

Lotca fugea purtată cu meșteșug prin ape iuți și prin ape mai line. Se fereă însă de larg și parcă-și uitase de bechet. Ținu o vreme dreapta grindului, pe-afară, și pe urmă tăe drept, către pădurea de porumb înalt din coasta Cutovei. Ca după o perdeă trăiau la adăpostul ei, nevăzuți. Lunca nu-i știă. Aci lopata se făcu aproape vie, căzând la fund neauzită ca un braț. Lotca însăș parcă scăzû și se strecură într'un plutit frânt pe sub coturile de umbră.

Lotcarul se subțiasse și se făcuse mic. Eră în aria marilor șire de vârșe.

Șefki scotoci cu ochii lui ascuțiți de jur împrejur. Se opri apoi și ascultă, cu fața lângă râu. Nu s'auzeă nimic. Ba s'auzeă când și când un freamăt, dar depărtat și risipit. Trebuiă să fie dela locul de întâlnire a pescarilor. N'aveă încă de ce să se teamă. Și înfipse încă odată voinicește lopata în Dunăre, făcū două, trei salturi negre până în inima luminișurilor și se îndoi în afară iute, rotindu-și lotca de pe aci, pe-aci s'o răstoarne.

Pătrunsese între două, între patru rânduri de bețe. Pe câte unul, ca un mâner de schiptru al craiului apelor, ședeă bulbucat în sedeful lui cu vine, un melc mare. Câte o coamă de mătase de iarbă de baltă flutură slab de altul, la o adiere nesimțită nici de pielea obrazului. O pasăre tăcută își lua zborul de pe al treilea. Peste un ceas aveă să înceapă a se crăpă de ziuă. Trebuiă să zorească.

Scoase smucit un băț, prinse sfoara legată de el, trase afară botul vârșei zvârcolită toată de bătaia peștelui, și desfăcū nodul. Crapi voinici, câte un somn fioros, știuci lăptoase, șalăi cu solzul mic luminos săriră în arc sau alunecară tainic îndărăt, în slăbozia mută a adâncului. Pe după vreunul încurcat în ochiurile plasei Șefki nu pregetă să vâre mâna, să-l desfacă și să-l arunce după ceilalți. El își făcea la fel de credincios, ca treaba din slujba ceau-

șului, și această treabă ascunsă, din slujba dreptății. Zece, douăzeci de vinteaie fură golite așa. Nu le deșertă nici în vreo târnă, nici peste crivacele lotcii, ci mereu deadreptul în apa lui Dumnezeu, ca un pescar smintit al miezului nopții sau ca acel craiu al râului care-și înălță schlpstrul și mântuia vietățile lui din prinsorile mîncinoase ale omului.

Când i se părû destul, roti iară privirea, găfăind puțin de munca multă și pripită. Privirile se lipiră de un loc și grumazul i se încordă. Se deosebea rar și un fâșiit, ca o tăetură furișă de apă cu un piept de barcă. Brațul drept căută singur lopata, pe când capul rămânea întors la locul cu primejdia. Cu o mișcare rotundă smulse lotca dintre bețe și o strecură iară în umbră. Liniștea fu scămoșată acum de trei, patru bătaii gonite, ca de aripi. Erau poate pămătufulile florii de porumb, înfiorate de presimțirea dimineții, dar eră poate și altceva. Șefki fugi, subțire și în linie, spre grind, și peste el în larg. Un „care-i acolo?” răsună pe urma lui și numaidecât apoi trei, patru glasuri răgușite, din trei patru colțuri, tot altele. Erau între ele și glasuri iubite.

Șefki eră departe și se lăsă în șivoiu, către malul întunecat dimpotrivă.

A doua zi Şefki trecea prin dosul curţilor din Şeu, tovarăş călugărului până la hanul lui ba' Anghel. Călătorul cunoştea, fără nicio stare în cumpănă, locurile, dar l-apucase pe el deodată un dor să plece dela otac şi să-l ducă. Eră un amestec de gând al lui, o socoteală care să-l scoată în căile băeţilor fără să lase bănueli pentru mai târziu, după faptă, şi de farmec al sfântului acestuia, care bătea pământul fără grijă cu papucii cu ţinte şi cu toiagul de cioban de suflete. De sub comanacul moale şi ascuţit, mai curând ca o căciulă cu moţul înăuntru sau ca un fes negru, ochii răscoleau neodihniţi. Vorba destăinuia multe, din rătăciri prin cea lume şi din cugetare peste vechi scripturi.

— „Şi zi, turculeţ al lui Dumnezeu, care dulceaţa sfintei aghiazme nu o ai cunoscut şi de aceea nici pajiştele Raiului n'ai să le calci, vrei să-mi iei încărcătura şi s'o porţi mătăluţă? Uite un lucru care nu se poate! Am aici tot cărţi dumnezeşti, cu chirilica înflorită a lui Şaguna. Eu l-am mai apucat pe bătrân, dragul meu.

Erăm un frate fraged pe-atunci. Și știu dela el că ar rămâne foaia albă, să le așez unuia ca tine în cârcă. Ori te-ar doborî subt ele, că fulg sânt pe spate de dreptcredincios și plumb și aramă pe unul de păgân”.

Și bătea cu mâna, zâmbind, dăsaga ardelească aruncată pe umăr.

— „A fost la noi în spre părțile Ardealului de unde sânt veniți mai de mult și unii creștini ai voștri din pădure, o biserică. Lăcaș al Domnului mândru, cu tindă pe stâlpi și tâmplă aurită. Avea hram Adormirea Maichii Domnului — laudată fie cea plină de dar! La jumătatea lui Gustar se strângeau în curtea lui și pe drumuri douăzeci de sate din trei văi. Icoana cea mare din stânga ușilor împărătești eră făcătoare de minuni. Găuri scobiseră în piatra dinaintea ei, ca niște cupe de rugăciune, genunchii ingenunchiaților. Dar într'o seară, preotul cel tânăr, om altminteri cu frica lui Dumnezeu și păstrător al oricărei rândueli, a uitat, ieșind, ușa dela intrare deschisă. Stătuse înăuntru până târziu ca să primească mărturisirea păcatelor unei neveste de douăzeci de ani. Iar duhul cel rău, care atât așteaptă, o deschizătură de ispită în viața noastră, a luat chip de om și s'a furișat fără spaimă peste prag. Candelile s'au stins toate. Nu mai ardeă decât blana lănosă dela șolduri în jos și copitele de capră ale Marelui Vrașmaș; că nu putuse să ia întreagă făptura binecuvântată. Pereții cu sfinții se ascuseseră în întuneric. Spre

ziuă, când soarele a pătruns pieziș pe geamurile colorate și a întins pe lespezi covoare de lumină, din icoana făcătoare de minuni, grea de salbe și de galbeni, Maica Domnului a coborât cu Pruncul în brațe, a călcat fără să se pângărească pe razele așternute pentru ea și s'a dus. De-atunci o tot căutăm în lume. O caut și eu, pe aici și prin alte părți, și nu știu dacă are să se îndure a se lăsa găsită și înturnată".

Șefki ascultă și se minună. Călugărul, cu ciudățenia sosirii lui, cu purtarea dreaptă și vitează de om al drumurilor, cu câte lucruri nebaneuite știă să povestească, îl încântă ca un basm. De acea tinere în bătaia plesnei nu se supără, nici nu fugea. O simțea binevoitoare și glumeață. Nu vrea să-l doară, ci să-l ție treaz. Sub fes mai păstră închisă o sărutare pe frunte, dela datul jos din barcă la otac. Și cât îl lăudase ceaușului, venit mahmur dela pânda lui, pentru trecerea lină și fără primejdii!

— „Să intrăm în Șeu, Șefki. Am prieteni aici și cine știe dacă mai aflu după aceea timp să-i văd".

..Cotiră la dreapta, lăsând balta cu aburi și Dunărea galbenă îndărătul ei printre pâlcuri de sălcii și grinduri de iarbă. Din curți ieșea fum. Ardeau turtele de tizic pentru gonirea țânțarilor. Boi mari trăgeau înaintea ariilor întâia încărcătură de snopi de grâu. Copiii începuseră să forfote pe drum. Când văzură pe cei doi tovarăși, atât de nepotriviți și de rari, se strân-

seră pe lângă șanț, lăsându-i să treacă, și pe urmă se luară ceată după ei. Alții, scorniți dela indeletnicirile lor, se iveau cu câte un băț în mână pe care-l încercaseră pe coastele vreunui vițel sau cu vreun căruț după ei, se uitau din poartă și, fără să întrebe nimic, mergeau cu vecinii. Călugărul se opri dela o vreme și se întoarse. Copiii se opriră și ei.

— „Ce să facem cu alaiul aista, turcule de apă, care n'ai vrut să fii pescar de oameni?”

— „Dacă vrei, om al lui Dumnezeu, să le cânt eu ceva din caval”. Șefki l-avea în mână și-l apucă mai din jos, cu o sclipire de zeflemea în ochi, care arată că numai la cântare n'avea de gând să-l întrebuințeze.

Călugărul se făcu că nu pricepe.

— „Lasă cavalul, că scoli satul. E vorba tocmai să ne strecurăm fără multă zarvă. He, copii!” le strigă, „nu e vreunul de-ai lui Cioarec între voi?”

Copiii nu răspunseră. Dar se vedeă că nu le place o astfel de scotocire. Descopereau apoi că oamenii nici nu erau atât de străini cât arătau. Puteau și să-i spue pe-acasă și nici nu mai aveau haz. Călugărul nimerise bine. Ceata se sparse încet și ei își putură căută nesupărați de cale.

La casa din răspântia șleaului, cu drum scurt de baltă până în luncă, intrară. Un câine hămăi de două ori, ca un clopot de poartă, și tăcu. Nu se vedeă nimeni. Călugărul bată cu toiagul în stâlpul scării dela foișor.

— „Hei, Chivo, ți-au venit oaspeți!”

— „Auzi, omule, pe părintele Antim! Iți spu-sei eu că de cum o da paiu'n copt, Sfinția sa de loc vine”.

Femeia vorbea cuivă din ogeac, dar ieșise numai decât în prag și le râdea întâmpinându-i. Se plecă adânc pe mâna omului bisericii și i-o sărută cu zgomot. Apoi îi luă dăsații în brațele ei voinice cu cămașa suflecată până peste cot și-i rezemă într'un colț. Aduse, minunându-se mereu: „Ce gând bun avuși să ne cinstești pe noi întâiu! Ce-are să se bucure Gheorghe când te-o vede!” un lighenaș, săpun în cutie de tablă, ștergar pe braț. Ii dădă o cană și lui Șefki, care se spală din mână în curte. Abia acum își simțeau arșița pe piele și cărările în călcăe. Gazda scoase și un astal de șezut, la umbră în foisor. Din pătulul de porumb se iviră doi flăcăi. Altă lume țâșni din gârliciul beciului. Gheorghe se arată și ei, bucuros dar liniștit. Purtă o chebă subțire pe umeri. Îl prinsese odată o ploaie pe câmp și se alesese de-atunci cu o tuse și junghiu în dreapta pieptului. La câte o răceală nouă scupă și puțin roșu.

— „Nu mai sufeream balconul, cum îi zicem noi bugărește, fără dumneata. Acum mi-e iară drag. Imi veni mie un merac să-l fac. Intră în el de toate părțile răcoarea. Dar tot omul slințește locul. Și-ți duceam dorul, părinte”.

— Ia să nu mai vii cu „dumneata”, ca pe la alde cuscu din Ciuperceeni! Se vede că se duce

pe la țereni, părinte! Te rog să-mi lași acum pe oaspe să guste ceva și să-l mai ierți cu vorba”.

Femeia nu stătuse în timpul acesta. Intinse o față curată pe o măsuță, primea din mână în mână o cană de sticlă dela fântână, iar din casă câteva ouă, un piept de pușu, o lespede de brânză albă, un blid de caise altoite.

Șefki se așezase pe marginea foișorului și se uită de departe la toată această frământare veselă. O mulțumire și o odihnă, pe care de mult nu le mai cunoscuse, îl făceau bun. Ar fi cântat încet, cu picioarele goale deasupra curții și cu ochii mici fără vedere, de privirea înăuntru. Parcă eră acasă, între ai lui, atunci când s'ar fi întors și el, și se bucură în gând, pentru că cealaltă întoarcere, adevărata, nu putea să se mai întâmple niciodată.

— „Tu iară uiți, Chivo, că nu beau rachiu. Bade Gheorghe, întâiu să ne sculăm și să mulțumim Domnului că ne-a dat prânzul aista”.

Cu vorbe limpezi și adâncite deodată de credință, călugărul ceru coborirea de sus a binecuvântării și o împărți merindei. De partea cu umbră a foișorului stăteau în picioare copiii mari ai casei și argații. Peste capetele lor se incovoiau, sub aflarea de față a Celui chemat la acest prânz-de-taină de popas de drum, gazdele și doi, trei vecini vestiți pe furiș. Praful bătăturii făcea cruci cu umbrele de brațe. Numai Șefki rămăsese nemișcat lângă stâlpul lui, ca

o podoabă cioplită care țineă pe umeri toată clădirea. Tresări fără să înțeleagă, la cuvântul care trebuie să-l fi privit pe el:

— „Nu vă uitați la Eutichie al nostru. E și nu e cum îl arată pe celălalt Faptele. Eu când l-am văzut întâiu eră de catran și parcă ieșise din Dunăre, ca un duh al trestiei și al mълului. Miroseă a baltă. Acum e cu părul roșu și stă le-gănat ca tânărul din Troada, cu care seamănă și care, ascultând pe apostol, a adormit și a căzut de pe pridvoare, dela al treilea cat. Păgân va fi fost și acela, numai că cine treceă pe acolo atunci, în zilele minunilor, boteză cu foc. Pe-al meu l-am văzut la treabă, că doar el m'a adus. Aista nu cade! Iar noi să frângem pâinile ca atunci, și nu ca atunci”.

S'așeză călugărul și s'așeză și gospodarul. Femeia rămase în picioare, gata să pue mâna la nevoie. Celalți nu se clătiseră din loc.

— „Văd că ogoarele sunt bune”.

— „Slavă Domnului! Grâul are bob greu și porumbul îl văzuși. E pădure. Vinul, n'o s'avem unde-l pune. De vite îți saltă inima. Vru Dumnezeu cu noi anul ăsta. Și mai cumpărai dela un cumnat și vreo treizeci de decăre arătură. Am acum mirazul pentru fata a mare, fără să-ni știrbesc nimic din moșie. O vacă și țoale se găsesc ele-acolo. Ginerele lucrează prin curte și-așteaptă”.

— „Ca Iacov la Lavan în Mesopotamia, când argăteă între Lia și Rahiła ca să-și ia luiși

soață. Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și erau înaintea lui ca niște zile puține pentru că o iubea pre dânsa".

— „Are să-și ia, și bună".

— „Binecuvântată să fie casa cea nouă. Dacă-i puneți temelie în două luni, mă opresc la întoarcere, să-i citesc și eu câteva foi dintr'o carte, cum spuneai că n'ar fi decât la muntele Atos".

— „O găsiși, părinte?" Gospodarul se aprinse deodată și se ridică pe jumătate de pe scaun.

— „Stai să le luăm încet. Vezi bine că am găsit-o. Și e și cu buchile de le pricepeți voi și le-am învățat și eu în tineretele mele, acū treizeci și mai bine de ani. Sfânt lucru e cartea, care păstrează suflarea Domnului. O deschizi, și din foile grele, cu rânduri negre și roșii, vântul ei te umple ca o pădure. Domnul e în tine și tu ești în Domnul. Rătăcește iară pe pământ între ucenici. Vorbește pe munte deasupra lacului, noroadelor multe din Galileia și din Decapole și din Iudeia și din ceia parte de Iordan, cum scrie Matei la cap cinci, șase și șapte. Învață pe-ai lui cum să se rcașe, ca în Matei la cap șase și în Luca la cap unsprezece, și ne-numărate buze de oameni și de prunci umplu după el pământul și văzduhul de Tatăl Nostru. Strigă în ceasul al nouălea: Eloi, Eloi, Limà Savahanti; catapiteazma lumii crapă, gura ni se umezește și nouă de oțet. Și teate, numai dacă întorci foile până la Marcu, la cap cincisprezece, stih treizeci și patru, unde evanghelistul, de

lângă leul inaripat, sapă cu condeiu de aramă vorbe care pătrund mai departe, pentru că răsună prin veacuri, decât răgetul sălbatic:unii".

— „Stau și mă gândesc uneori, speriat să nu cad în păcat, dacă nu ești cumva un ucenic vechiu întors între noi", zise zâmbind slab, aproape îndurerat, cum își făcuse obiceiul dela boală încoace, Gheorghe Cioarec.

— „Sânt numai un ucenic nou și nevrednic, bade Gheorghe. Dar credința mea e tare și vreau să fiu un ostaș al lui Cristos, neodihnit".

— „Iară nu-ți inchiotorăși bine cheba, omule! Mi se pare că tu ești mai mirat de venirea părintelui decât alții, și-l ții de vorbă în loc să-l lași după imbucătura asta să se așeze puțin odihnii", se amestecă femeia cu pică prefăcută, ajutând lui hărbatu-său să se scape de sfială.

— „Bată-te norocul, Chivo! Ochii tăi pândesc și gura ta umblă ca a Reveichii care născuse pe Iacov cel fără vicleșug și pe Isav cel cu blană roșie, și i-a trecut, cât te-ai șterge pe buze, pe cel dintâiu în locul celui de-al doilea, de a rămas unul, până azi vânător hrănit cu rouă, iar celălalt s'a făcut părintele Israelului. De unde vezi tu că mă plâng de neodihnă și cu vorbele badei nu mi-ar plăcea? Dumnealui e mai norocos decât mine, că a putut să urce până la Sfântul Munte și să facă hagiălăcul cel mic. Eu pot numai să-mi iau ca un asin samarul cu dășagii în spate și să colind drumurile bătute ale pământului. Sunt zece zile de când am por-

nit din Sibii și să nu mă întrebați unde am să fiu peste alte zece, unde am să-mi așez capul și prin câte văni ale cucului am să mă strecor. Dar, uite, ceaslovul cel mare l-am descoperit în sfârșit și vi-l aduc”.

Din dăsași ieși o carte mare, cu scoarțe de lemn și încuetoari ferecate. Nu era un lucru de târg și nici din veacul de acum. Oamenii dela scară scârțăiră cele șapte trepte sub tălpile lor și-și căutară loc printre cei de sus, cari stăteau roată și aplecați peste foi. Călugărul citea rugăciunea ceasului și a zilei, rar și cu odihnă, prin rândul cu cerdacuri iscodite parcă anume pentru popasuri și lăsare gândului văzduh de zbor.

Șefki rămăsese mai singur și mai neluat în seamă decât oricând, numai cu turturelele și de sus, de unde se cățăraseră, cu vedenia abia ghicită a Dunărei și a puhoiului ei de apă. Nu urmărea ce se citea. Limba aceea de demult și de departe, de pe locuri cu mecete mari și popi mulți ai Românilor, îl legănă ca un cântec. Vorba își pierdeă în parte înțelesul. Se prindea cu somn în pleoape și se căsnea să afle cine putuse fi și ce făcuse acel Eutihie, de care pomenise omul sfânt. Apoi își uită de sine și când se trezeă, poate numai după o clipă, se miră că încă nu căzuse. Până tresări, cu palma lui rece pe grumaz.

— „Să plecăm, fiu al lui Agar. Ziua n'a ajuns pentru noi la capăt. Nevasta lui Anton, gazda mea, m'așteaptă”.

Li petrecură toți până la poartă. Stăpânul casei voise neapărat să inhame caii la căruță. Fe-meia pregătise o săculeață cu de-ale gurii. Că-lugărul îi împacă pe toți cu o binecuvântare și cu făgăduiala întoarcerii în două luni, și porni pe jos, cum venise, cu Șefki alături, către Kumbair. Ceaslovul și amintirea trecerii lui, ca într'un cearcăn de aur de icoană, rămăseseră îndărăt.

Hagiul n'avea să mai lucreze în ziua aceia. Calendarul lui se îmbogățise cu o sărbătoare. Muntele Atos spălat de Marea albastră, cu cer-turile Podromului dintre călugării moldoveni și cei munteni, cari nu vorbeau decât bulgărește, junghiul infipt între aceleași coaste, fata lui cu coada ca mătasea porumbului fraged, lăsată pe spate, îi erau mai aproape. Iși ținea viața ca în puni. Domnul dăduse pe la poartă și nu-l occolise. O luă încet, cu teamă să nu fie cumvă-zărit, pe urmele sfântului ca să-l vadă cum se micșorează pe poteci și pe lângă ape, în lumea largă. Și se opri lângă acelaș gard de răchită din margine, îmbătat ca de un vin de mirosul puternic al bălții, care se ridică într'un zbor de găze și de berze. Rămase până târziu după ce drumeții cei doi pieriseră spre stânga, în jocul dogoarei. Mai auzea vorba de glumă de-adi-neauri, care trebuie să-și fi avut ea tâlcul său: „Stai în balconul tău, bade, unde-ți vine de toate părțile răcoare, ca Zahau în dud, cap de vameși care dijmuești grâurile câmpului! Dar

iată că un păcătos om al Domnului a stat azi la masa ta și casei tale s'a făcut mântuire".

Şefki nu vrea nici să-l scoată pe călugăr pe Părăsita și de acolo în Dii, nici să intre în drumul mare. El ținu mijlocul prin ceair către grădinile Lepădaților, trecu pe sub pâlcul de mălini de pe malul din sus și lăsă pe dreapta Kirimbegul. În fața creștei mereu turla rotundă a bisericii din Kumbair. În mai puțin de un ceas aveau să ajungă.

Peste Dii păzeau trandafirii minaretele. Soarele le bătea dintr'o parte și le făcea parcă ușoare și străvezii. Ochii lui Şefki căutau într'atâtea pe unul și, după ce-l găsiră, nu se mai putură deslipi de el. Călugărul își avea de povestit pățanii de-ale lui din alte călătorii sau lucruri de-acasă, dar nu-l auzea decât la răstimpuri, pierdeă legătura și nu se mai pricepea să răspundă. Când își veni în fire grăbeau printr'o pădure de nalbe mari, invoalte pe la nodurile tulpinilor, care le treceau cu mult peste capete. În aerul închis și conabiu de răsfrângerea florilor, căldura se întefise. Bazăiau albine. Erau dela stupii lumânărarului. Aveau să mai dea pe sub vișinii prin cari se spânzurase de atâtea ori cu Florea și cula eră să le stea deodată înainte cu rufele ei întinse la uscat ca niște steaguri de semnale.

— „Mi se pare că sosim. Mi-e dor să scot cărțile și să le așez undevă pe rafturi. S'or fi tescuit și ele de atâtea purtat peste munți și

peste râuri. Incepe să-mi fie greu, parcă aș sui dela Secu spre Agapia, pe la poala codrului, cu Sihăstria în fundul văii și cu turnul Mitrofanei în spate. Știi tu cât a țesut cu roabele în turn semeata tovarășe a lui Ureche, pentrucă i-au plăcut ochii unui diacon? Nu știi? Nici nu trebuie să știi! Tu să știi numai atât că nicăeri nu mă opresc mai cu drag decât la ba' Anghel, unde mă scoți acum, și care are un han cum nu se află două până la Timoc sau dincolo în părțile sârbești și până la Kula și Lom. Prin multe mi-am purtat anii și n'ai de ce să te îndoești cu ochii tăi de leuștean, rotunjiți cât îi ține plecapa, la mine. Ai să vii înăuntru și-ai să vezi!"

Când ieșiră din nalbe dădură în straturile de maci. O femeie stătea încovoiată printre măciucile lor prăzului și plivea ceva cu un cuțitaș ruginit.

— „Ce faci, lele Ioană? Mai doru-te dinții?”

— „Ei, că mă speriași, părinte. Bată-i păcatele de dinți, cum îi mai ții minte? De mine-i mai ușor, că dacă-i uit eu, nu mă uită ei pe mine. Uite și pe Șefki! Dar de unde ieșiți pe-acolo, peste garduri, ca oamenii ai ră?”

— „Spune-mi numai atât, dacă ați primit cuvânt și lumea m'așteaptă?”

— „Primit și adastă, cum nu. Lăsați-mă numai să zvârl cuțitașu', să mă clătesc puțin pe mâini și să alerg înainte”.

— „Ce să mai alergi înainte? Stai mai bine

cu noi! Om merge împreună și ne-i povestii ce-a mai fost de-acum e anul pe la voi".

Femeia își șterse mâna pe șolduri în jos, fără trebuință, ca de lutul rămas pe degete.

— „De-acum e anul? Ți-o fi povestit el tot drumul flăcăul cu care vii”.

Șefki o măsură cu ochi speriați. Ce vrea să zică sora Antonovei?

— „Aici n'ai nimerit-o, lele Ioană. Te invenezi degeaba asupra noastră. Pescarul nopții e mai mult tăcut, ca și ceasul la care l-am întâlnit întâiu!”

— „Pescarul nopții nu pescări toată viața. Ai aflat dela el sau dela alții și ce-mi făcea înainte să stea pustiu pe apă”.

Din liniștea de-adineauri, de tot drumul, de azi noapte, de când încărcase pe călugăr în barcă, nu se mai păstrase în Șefki nimic. Sângele se zbatea în el nebun, parcă vrea să scape, sub vorbele femeii din răzorul de maci. Il frigea privirea întrebătoare a tovarășului de drum. Cu toate că pornind se pregătise de orice întâlnire, întâia, neprevăzută, îl luă prea repede. Și chiar întâia îl lovî din plin în creștet ca un maiu.

— „Nu, n'am aflat nimic”, zise rar călugărul.

— „Atunci ești un om cu adevărat sfânt. Il aduseși îndărăt pe dungos, fără să-ți dai seama. De luni de zile se căsnește o lume să-l descopere, să-i vorbească, să-l înmoaie. Și-acum vine singur, umilit, ca un câine. E fugit de-acasă fără să știe nici el de ce, de pe când plecași,

e anul, dela noi. Din băiat de gospodar, ajunse sălbăticiune de stof. Rupse inima taică-su, strică rostul unei căși. Și nu știe nici el de cel!"

Călugărul nu-și luă ochii dela Șefki. Femeia vorbea înainte și altele, dar el n'o mai asculta. Apoi se apropie, îl sărută pe frunte, în acelaș loc de ieri, își scoase dășagii și-i puse lui pe umeri. Eră ca o îmbrăcare de hirotonire, care-i înfioră pe amândoi, de fiori deosebiți. Nimeni nu zâmbea, nici chiar lelea Ioana, înrăită de durerea de dinți și de frigurile mlaștinilor. Șefki se strânse puțin de greutate sau se stăpâni numai, să nu îmbrățișeze pe bătrân. Avea în ochi acum bunătatea căprie a ochilor lui Ali.

— „Iartă-mă!" zise. „Am bănuît că suferi, dar n'am fost destul de tare să și știu. Mergeam cu durerea alături și am răs. Să fim de azi ca doi drumeți ieșiți după aceeaș treabă, care împart pe din două tot ce le-aduce drumul. Acum mi-aduc aminte. Tu ești vecinul casei unde trag. Ești și nu mi-ai spus. Nu odată am vorbit pe vremuri de tine. Iar azi am fost așisderea însoțitorului lui Tovie către Ecvatana, cum scrie la cărțile noastre sfinte, dar fără să mă fi luminat Domnul ca pe Rafail ingerul. Credeam că mă duci tu și iată că te duceam eu. Peștele cel mare din Tigru, care eră să te mânânce, l-am tras pe mal și m'am fost mirat eu, și nu tu, de ce-i luam fierea, inima și ficatul, pe când carnea o creștam și o frigeam. — Lele Ioană, tu n'ai de unde să le înțelegi toate astea și poți

să-ți faci liniștită cruce! Cele vechi nu sânt moarte, ci se întorc. Altfel de unde ar veni sfatul și ce putere ar mai avea pilda? Sântem ca apele care intră în albiu făcute și numai așa pot să curgă și să nu-și risipească izvorul. Noi, cari ne-am închinat altarului, trăim întru totul după viața lui Isus. Li știm de lungă citire cuvintele pe dinafară, iar în faptele lui ne adâncim cu desfătare. Niciodată nu ni-e mai bine decât dacă simțim cum ne sparge carnea palmii și trece prin oase pironul răstignirii. Pentru că oamenii nu trăesc în fiecare zi. Trăesc din când în când, în vreunul mare al lor, fiindă pământeană sau Dumnezeu coborît între noi și făcut om, și apoi toți calcă prin veacuri pe urmele lui, spun ce-a spus el, fac ce-a făcut el. Lumea trăește o vreme ca să se potrivească învățăturilor lui. Până când stăpânul țăriilor socotește zodia incheiată și trimete pe altcinevă să sfărâme tiparul și să toarne altul. Oamenii se nasc atunci din nou prin el. Noi ne-am născut prin voia fiului de tezar din Nazaret, ai lui sântem și din ce-a pus el atunci așezământ, stropindu-l cu sânge, nu putem ieși. Toate se întorc. Și așa am putut să fiu cu Azarie și să scot pe Tovie dela Ninivei, ca să găsească soție, talanții imprumutați de taică-su și vederea aistuia, mai înainte plină de albeață, de când, adormit fiind afară, păsările de pe perete i se găinățaseră fierbinte în ochi. Iar tu poți să fii, grădinarind pe-aici, Marta care așteaptă pe Dom-

nul și se umple de spaimă mare, când îl zărește, că n'are bucatele gata".

— „Iartă, părinte, că-mi fac mereu cruce ca o proastă. Vorbele pe care Sfinția ta le spune sunt cu adevărat minunate. Asta cu Tovie, mai ales. Parcă ai fi în toate socotelile noastre și n'ai fi lipsit nici dela mine aseară, nici dela sor'mea alaltăseară. Despre un Tovie cu alt nume ne frământăm și noi. Și nu ne închipuiam, păcătoase ce eram, că îngerul care să-l aducă, pornise".

— „Ca să nu dăm numai din buze și să știm și ce vorbim, ar trebui să mai începi și tu, Șefki, turcește. Eu m'am uluit de tot. Ori că m'a ajuns căldura, ori că dăsații au fost preă grei, ori că lelea Ioana mi-a făcut vreo făcătură nefăcută, cu cuțitașul ei plin de sângele rădăcioarelor. Să intrăm iară în casele oamenilor, ca să putem fi iară ca ceilalți oameni".

Porniră pe potecă, femeia în frunte, încă mirată, călugărul senin pe urmele ei și Șefki la coadă, plin de cărți ca un știubeiu de cântăreț de biserică. El ducea toată legea veche cu cor-turile lui Ismail și ale fiilor lui, coboriți dealungul Mării Roșii, și ducea Patimile Fiului Omului din Galileia, florile Sfântului Ion Gură-de-aur și înțelepciunea atâtor sfinți Părinți. Gândul lui eră departe și, sub gând, drumul n'avea măsură. Cula răsărită la o cotitură peste șovăiala porumburilor, se legănă ca o corabie albă. Adierea mișcă pe marginea ei de jos frun-

zele ca niște valuri verzi. Apoi se ivi dintr'o parte un corn de casă bătrână, cu grinzile negre și olanul crescut cu mușchiu. Grădina se opri la un gard mai scund. Șeski stătù la indicală încă odată înainte să treacă. Dincolo se vedeă fântâna cu colac de piatră, jgh'abul de vite, groparul găinilor, un car dejugat, securea rezemată de scara prispei. Numai Antonova mai lipseă, cu limba ei ca foarfeca.

— „Adineauri pică și scr' mea”, zise lelea Ioana ca un răspuns, deschizând portița. „O lă-sai în han. Dacă vrei intră, pân'o chem, în soba de oaspeți, părinte”.

— „Ba n'oiu intră în nicio sobă de oaspeți! Bine că oamenii sânt aici! Deacum știu eu unde să-i gădesc”.

Și călcă sigur, ca la o casă cunoscută, până la ușa cea mare din dreapta, care de pe prispă dădea în prăvălia hanului. Deschise și rămase o clipă în prag, fără să vadă. Înăuntru eră aproape întuneric. Lumina nu puteă să-și facă loc decât anevoe pe subt șatra aplecată mult dela drum, iar, câtă își făcea loc, trecând prin sticlele cu rachiuri de izmă, de vișine sau de prune din rafturile ferestrei, se coloră în fâșii verzi, roșii, galbene. Unele cădeau tocmai în fund și tremurau pe perete ca un chil'm în vânt. Altele se opreau pe tabla cu zimți a cortului unei lămpi de tavan, răsând ca din dinți de smarand în mijlocul odăii. Altele se amestecau în vreo pădure de păr și invâlvorau fruntea

cuivă dintr'o ceată nelămurită, cu un cerc de sfânt viforos. Ochii, până să se dedeă cu întunericul, îl descopereau cu tot ce cuprindeă în adâncime, după aceste semnale luminoase, aprinse la depărtări deosebite și mereu în alte chipuri. Călugărul le privea pe rând, nesupărat. Lumea eră preă lipită de buzele unuia delă masă, ca să-l bage pe el de seamă, așa cum umplea ușa, cu mâna pe clanță.

— „Fugeam cu căruțele noaptea“.

Povesteă omul cu foc în păr. La mișcările capului, lumina roșie îl mângâia pe obraz sau pe gât, ca și cum ar fi pierdut sânge dintr'o rană groaznică. Mânuiă graiul ascultătorilor cu stângăcie.

— „Fugeam cât puteam. Ținusem o bucată Neva în sus și pe urmă o luaserăm rasna. Roțile nu făceau zgomot din șine pentru că pământul eră jilav. Dar alergam într'un zgomot de alte fierării, care ne împuiă urechile și nu ne lăsă să ascultăm. Eram singuri cu stelele, mari, licăritoare împrejurul nostru ca niște ochi de fiare. Băteam caii cu desnădejde. Ni se părea că sântem urmăriți de un galop de cazaci sau de un zbârnăit pe firele de telegraf ale câmpiei, care mergeau cu noi și ne legau drmurile. Atunci nevasta, care boleă pe o cergă, țipă deodată tare. Mă întorsei și o pipăii în hurducăturile goanei, care ne aruncă unul peste altul: murise. Vizițiul oprî. Opriră și alte căruțe. Doi oameni se dădură jos și se apucară să sape grăbiți pă-

mântul înghețat. Eu luasem copilul dela sân și-l țineam în brațe în neștire, lângă săpători. Mă uitam ca la o treabă care nu mă privea și nu rupea inima nimănui. Copilul se zvârcoli prin scutece, ca și cum ar fi încercat să sară. Se zvârcoli odată în sus arc și apoi pe-o parte. Il simt încă aici, pe stânga. Parcă îl mai ții și azi, mai strâns, cu frică. Atunci scânci întăiu slab, scânci mai supărat, plânse. Plângea prin scârțâitul sapelor, în noaptea albă, și-i înfiora și-i speria pe toți. Fui urcat mai mult cu sila în căruță. Văzui cum îmi pun femeea în groapă și dărâma bulgării peste ea. Vizitiul trase biciu cailor. Copilul se mai zvârcoli odată. Vrea pe mă-sa? Ce eră să se aleagă de el, curând, peste un ceas, două? Și azvârlii din fugă pruncul peste mamă. Bulgării cădeau tot mai repede. De subt ei se auzeau țipetele cărnii mele. Câini eram toți, cu inima de piatră. Le aud și azi. Pe popa Gapon cu crucea ridicată înaintea soldaților, îl văd în zăpada de Ianuarie, în Duminica roșie, ca într'o icoană de gazetă, de parcă nu i-aș fi fost și eu acolo alături. Văd și oameni zdrobiți sub copitele cailor și înțepați de săbii, fără să mai sufăr nimic. Numai plânsul ăla, mic și crud ca o floare, care rămase îndărăt pe câmp, abia acoperit de pământ, veni cu mine întreg din Rusia și din revoluția asta din nouă sute și cinci, și mă macină".

Un plâns de femeie izbucni în suspine mari.
— „Sărace Vasile Ilici, sărace!”

— „Hai taci, fată!” zise un glas aspru și un om înalt se sculă din umbră.

„Uite pe părintele Antim. Ce faci, călugăre? Indrăsnește!”

— Bine te-am găsit ba' Anghel, și pe ceilalți toți. Domnul fie cu voi și binecuvântarea lui asupra casei aistea”.

— „Căzuși bine, părinte. Altfel trebuia să auzim bocetele Ancăi și poveștile muscălești de-o căpeică bucata, ale lui Vasile Ilici. Nu scoate nici rachiul pe care-l bea! Ia șezi pe scaunu-ăsta, rogu-te. Și spune-ne ce mai e pe la Neamțu, pe la mănăstirea cu Maica Precista făcătoarea de minuni?”

Și ba' Anghel trase un scaun și-l șterse cu mâna lui scorțoasă. Vorba îi sună uscată și luătoare în răs. Uscat și luător în răs îi eră și obrazul ras proaspăt, cu mustățile țepoase, pe care le netezea din când în când cu dosul palmei, fără să aibă de ce, ca scaunul de adineauri. Numai ochii rămași tineri se deschideau în înalt sub sprâncenele vițoroase, ca o tufă de liliac înflorit într'o poartă cu streășină de șindrilă. Ii adusesese dela Jii ca băiat acum patruzeci de ani, în căruța cu cergi albe a părinților plecați în pribegie. Cu umezelile și ascuțirea lor neîntreruptă, ei arătau o bunătate ferită și înfrânată.

Călugărul întinse mâna. Ba' Anghel o apucă repede și dădă s'o sărute, dar nu fu lăsat. Din umbră își făcu loc și se lăsă la genunchii sfinți, Anca lui Anton, mama Floarei, a lui Florea și

a Petrici, cu marama vărgată încă la gât, cum picase de pe drum.

— „Scoală, femeie, că încă n'am fost la Ierusalim. Vezi mai bine de Șefki, care mi-a adus dăsaği cu cărți sfinte. Am în ei și icoana Cuvioasei Paraschive, cum ai cerut-o, schimnică, după tipicul nostru bizantin, și ru bucălată și trandafirie, cu coadele galbene în testemel, ca mucenicele care vă vin dela Kiev. Cuget s'o slujesc și s'o așezăm în bisericuța din pământ a lui Matei Voevodul. Poate că odată, în vreo oprire la București, să deschid ochii Domnilor de-acolo și să câștig pentru voi acel locaș vechiu, zidit de-a noștri și impuns tot de sulițele necredincioșilor”.

— „Șefki, unde-i Șefki? Drăguța de cuvioasa Paraschiva! Vai, părinte, cum să-ți mulțumesc? Dar cum nimeri el aici?”

— „Despre necazurile lui vom vorbi două cuvinte la urmă, numai noi doi și el”, zise călugărul, îndemnând-o să se ducă.

Anca se zăpăcise deabinelea și se strecură către ușă vorbind fără șir.

Rezemat de ușorul ei, sub încărcătura de cărți și icoane, stătea Șefki. Femeia se opri înaintea lui ca înaintea unei arătări. Se temeă să nu piară.

— „Dar ornicul meu ăl mare, cu sfinții de toată ziua, sosi, părințele?” întrebă alt glas, apropiindu-se.

— „Ce, aici erai, Dinule? A sosit și ornicul

mare și au sosit și mineele pentru Kirimbeg, ca-
zania Sfântului Vasilie pentru Gânzova, bez
cărțile de învățătură pentru cele sălașe de băeși
din Țara sârbească”.

— „Parcă ești Sfântul Cristofor, de care ne
vorbea pe vremuri popa unit. Treci Dunărea și
alte ape și ne aduci pe umeri pe Isus”, zise cu
glas puțintel logofătul de strană din Kumbair.

— „Pavele, tu tot cu slăbiciunile tale ai ră-
mas? Eu în rătăcirile mele am fost la Blaj sau
la Cluj și am intrat prin casele de rugăciune
lipsite de podoabe ale lui Luter, prin Sibii și
aiurea, pe la cei cari își pun păcatele ca pe un
măgar pe Cristos, să li le ducă el, că de-aceea
a fost trimis, și ei, curați și sprinteni, să-și
vadă de treabă cucerind lumea. Invățați mai ci-
tiți decât noi și cstași buni ai bisericii i-am fost
cunoscut pe cei de-acolo. Nu m'am sfiit, călu-
găr nedăruiit ce mă găsesc, să stau cu ei la stat
prin bibliotecile cu nume mari sau prin trape-
zele cu ziduri de cetate. Dar tu, cu dragostea
ta față de cele mai răsnile oi ale Evangheliei,
mă covârșești. Ce făceam cu erau numai niște
plimbări și agape frățeste, pentru care starețul
și duhovnicul meu mă coartă la fiecare mărtu-
risire. Tu bați drumuri apostolice și te gândești
la o unire care mă sperie”.

— „Are să-mi iasă cartea pe care o cădui la
tipar în Dii și ai să vezi atunci mai bine ce
cred. Dar chiar dacă ar fi să mor logofăt de
strană sau ascultător cu luleaua de mucărit lu-

minile de sub sfeșnice, clopotar, îngrijitor de morminte sau cerșetor cu săculeața, și să nu mai ajung la drepturile mele preoțești, cum mă amenință Vlădica, și tot n'are să-mi intre în cap că, oricât se depărtară ei unii de alții, creștinii de orice rit, n'ar fi o singură obște, trup văzut al lui Isus, sfântă și sobornicească biserică, una! — Lasă că nu m'aprend și țiu eu seamă și de ăilalți! — Știu că ei ar fi gata, așa cum îi vezi, Oltenii noștri, puși pe altele decât pe ale sufletești, să mă toace cu ciobârneacele cum le-aș ieși în ușa altarului, cu odăjdiile dinainte de se sfărâmară icoanele la Țarigrad, dar nu pot altminteri. Sunt și eu Oltean ca ei, și când îmi intră ceva în cap trebuie făcut".

— „Putea să-ți intre altceva”.

— „Bine, bine! Vezi numai că ai să te duci la Bregova. Acolo se pripășiră de astăprimăvară doi băeți veniți de peste Mare. Aștia nu cred că niciunul din noi. Făcură școală de biblie și osul, pe care noi îl tot sugem și după ce nu mai rămase carne pe el, ei știu să-l bată și să scoată măduvă neașteptată. Ai să ascuți ce propovăduiesc. Și ai să ascuți mai ales câți îi urmează de pe acum”.

— „Când te-i duce la Bregova, decât să te întâlnești cu pocăiții lui Pavel...” apucă să-i spue hangiul.

— „Pocăiții mei începură mai de mult să se strecoare și în Ardeal, prin părțile Ardealului, și părintele Antim are să-i întâlnească așa sau așa...”

— „Ai să mă lași să vorbesc și eu, Pavele?”
făcù țeapăn ba' Anghel, zbârlit deodată și cu
ochii puși ca două sulife pe logofătul de strană.
“Când te-i duce la Bregova, vezi de te abate
pe la un lucru mai de minune decât pocăiții
lui Pavel. Sânt pe râulețul care iese din niște
cișmele de sub Gânzova șapte pâlcuri de sălcii
și de mălini. La fiecare pâlc de sălcii și de mă-
lini stă câte o moară. Una din ele e a noastră
și în ea ai să găsești pat și masă, la o parte de
priviri. Cum pot ele de șapte ori să-și dea din
roată'n roată un pumn de apă și să miște cu el
atâtea pietre ferecate, nu cred să fie minte să
priceapă. La una din mori, apa, și așa, puțină
câtă e, pierе cu totul. Mustește ea mai încolo
și se alege iară, într'o albie cu pietricele de var,
dar în locul ăla nu se mai vede nici de cuș.
Numai pământul e umed și mincinos. Dacă pui
piciorul îl acoperе cu răcoare și fuge încet subt
el. Când vrei să-l tragi, nu mai poți. Sub talpă
te suge, iar pe țârloiu urcă un inel rece. Sare
cinevă să te scape, fără să se apropie cumvă de
tine, bine; nu, te duci, și dus rămâi. Zilele tre-
cute își pierdură în gaura aia de noroiu niște
băeți din Balei un bou. Intinseră ei blăni dea-
supra, aruncară cu arcanul pe după coarnele vi-
tei, îi rupseră picioarele, ajutând-o: de geaba!
Dacă te duci cu Florea al nostru, cum auzii că
e vorba, ți-arată el locul. Și dacă întâlnești pe
pocăiții lui Pavel, dă-le drumul pe lipiciu-ăla,
la fund. Poate se întorc la el și-i spun ce găsiră
acolo”.

— „Ocoliți Ciorocălina, dacă luați drumul Gânzovei”, zise un glas subțire de femeie, tocmai de lângă peretele dindărăt.

— „Dar ce e în satul de douăzeci și cinci de case, Florentinova?” întrebă călugărul.

Florentinova, către care se întorsese cu scaunul, acesta, nu mai apucă să răspundă. Ușa de la uliță se deschise de perete și soarele puternic al după amiezei năvăli întâuntru cu suluri de pulbere luminoasă. Acum se desluși tot soborul, de după mese și de pe lavițele dela spate, oameni amesiecați, târgoveți, femei și mai cu seamă săteni. Trei inși noi intrară, cu părul mare, retezat pe frunte și la ceafă. Intrară la rând, de aceeaș înălțime, la aceeaș depărtare unul de altul, cu aceeaș umbră între ei și aplecându-se deopotrivă sub pragul de sus, deși, chiar dreپți rămași, nu l-ar fi lovit. Erau cei dintâi trei epitropi ai bisericii. Negreșit că-i mânase încoace vorba Ioanei, care se simțea pe-afară, umblând și punând la cale. Erau cunoscuți vechi ai călugărului și își dădură binețe bucuroși. Ba Anghel le împinse înafte o măsuță joasă, cu păhărele pline de o zeaură gălbioară.

— „Luați că e rachiu de cocoane, cu ananas și alte dănanăi în el, bun de bățârni”.

— „Nu uită, ba' Anghel, decât să mă isp'țești cu sp'rtul dumitale, să-mi pregătești un fedeleș de apă, cu toarte și tăț'ără bună. Eu mâine pe la ceasul aista gândesc să rlec. Dacă vine Florea cu mine, l-incipi pe băiat cu el”.

Șefki, în colțul lui, simți că-i pune cineva mâna pe dăsași. Rămăsese până acum acolo, cu ochii mari în odaia hanului, fără să se gândească să-și lase jos povara. Eră o lume nouă, aceea în care căzuse. De unele lucruri și de unii oameni de-aici auzise numai din zvon. Drumul lui fusese mai mult furș, împrejurul hanului, peste garduri și prin grădini. Pe bătrânii aceștia în alb, ca tăiași din piatră, abia dacă-i zărise de departe. Ba' Anghel îl speria cu singur numele.

Când se întoarse, văzù pe Antonova. Anca îi stătuse toată vremea alături, fără să cuteze să i se arate. În mintea ei Șefki eră fugitul, pe care ai casei și poteri puse pe urmă, nu-l putuseră prinde. Pescarul cu părul galben își croise o viață a lui, depărtată și grea la descursat. O milă nouă de Umurli o cuprinse, privindu-l din preajmă și nevăzută, pe flăcăiașul acesta voinic și ars de vânt, care abia dacă mai aducea cu copilul de-acum un an. Cum să ajungă la el și cum să-l ție? I se îngrădădeau zecă începuturi decdată în gură. Dar dacă, la vorba ei, simțind ce i se pregătește, ar fi sărit ca din arc și s'ar fi oprit drept în răchitele și între lotcile lui? Niciodată, dela fugă încoace, vreunul de-ai lui nu se găsișe așa de aproape de el.

— „Dragă Șefki, lasă jos dăsași”.

Voise să zică altceva și se miră și ea de ce ieșișe.

Șefki tresări, se uită pe el, văzù dăsașii și-i

scoase. Nu știa unde să-i așeze. Anca îi arătă o firidă în perete. Ii tremurau picioarele. Ii era frică de urmare.

— „Bună ziua, Șefki”.

Șefki o privi lung.

— „Bună ziua, Antonova”.

— „Auziși ce zise părintele: aduseși și icoana mea. Iți mulțumesc”. Se prindea vorbindu-i ca unui domn și cerându-i aproape bunăvoința. Nu știa dacă trebuia să-i fie necaz ori să râdă, dar nu putea altfel.

— „N'o adusei prea de departe”.

— „De mâine ai să scapi. Trimet pe Florea călăuză și ajutor. Destul bătù el drumurile cu hoții de cai în Sârbia și trecù Timocul înot, cu unda subțioară, ascultând fâșiitul malului și cotind după zgomot. Să-și spele acum păcatele alături de omul sfânt. Ajunsei și eu până la Mocraina, dela Bregova, acolo, unde mai marele gării, unul Ristici, pusese să-tae pomii ca să nu mai aibă umbră Români din satele dimprejur și să se mai îndemne să vie cu trei, patru ceasuri înaintea trenului, dela Negotin sau dela Zaicear. Ne deprinsese limba, bată-l, și numai rău și nărod nu era. Dar plugarul, ca plugarul. Ii umplea locul de dăsași și de traiste și, de unde se sculă, lăsă coji și semințe de lubeniță. Și-i dăduse gândul ăla ha'n prin cap, de stă fără bătae de frunză, în inima câmpului”.

— „Vine Florea aici?”

— „Vine, da. El te căută și ieri în bazar, dar

nu te arătași. Nu știi ce fu între voi acum e săptămâna și tare îi eră dor să te vadă. Tu îl cunoști! Il mai are și pe dungosul ăla de Vanci cu el! Cum e mai nimerit ca să-mi ridice toată mahalaua în cap! Altfel eră când vă aveți voi bine! Il mai țineai tu. De când plecași, multe nu mai sânt cum trebuie în ulița Cerșiei-mici".

— „Ascultă, Antonova. Eu nu cred că Florea ar vreă chiar atât să mă vadă. Uite ici!"

Și își deschise cămașa la piept. Urme de răni bune, ca un joc de copil cu condeiul, îl brăzdau în toate felurile. Dela câte un loc, de unde ghiara trăsese, lipseau bucăți mari de carne. Anca se înfrigură și își înalță ochii la Șefki. Ochii pe cari-i întâlni erau însă plini de zâmbet.

— „Bietul băiat! Și cine te spală de sânge, te unse și te legă? Singur, în bălțile-alea blestimate?"

— „Rănille astea mi le făcù el și cu Vanci. Le vezi, sânt aproape cojite. Carnea uită. Uitai și eu".

Zise, mai adânc și mai prelung, și se încheie la loc.

— „Auzii eu ceva de niște pui de erete. Dar cum îți făcură băeții rănille? Poate din alta să ai necaz pe ei. Cât înțeleg, tu te apucași să vâri puii luați din cuib, în sân. Ce erau să facă decât să te zgârie? Mă mir că nu te gândiși".

— „Vezi că nu prea fu cum zici, Antonova! Puii nu-i băgai în sân decât la urmă, când Florea și Vanci mă țineau deasupra șanțului și

nu mai trăgeau. Vreăm să mă agăț cu mâinile de beden și să ies singur. Trăsei din cămașe puțin afară și lăsaî puii acolo, într'un fel de groapă, ca să stea așa și să nu m'ajungă. Tocmai atunci ei deteră drumul. Dar nu-i nimic. De asta nu le port nici o pică".

— „Tu ai tot inima bună pe care ți-o știam, Șefki".

— „Antonova, imi cerură băeții atunci ceva. Mi-o cerură pentru a nu știu câtea oară. Nu-ți mai spui ce. Nu e vreun lucru mare. Dacă nu Florea, Vanci nu se poate să nu-și aducă aminte. Ca dovadă că uitai de pozna lor, zi-le că sunt gata să le fac ce-mi cerură".

— „Bine, dragă Șefki, le zic. Le trimet chiar acù vorbă să vie. Nu știi cât m'aș bucură să te legi iară de lucrurile de care te rupseși de un an de zile! Și mult aș da să mă pui să chem și pe alții, nu numai pe Florea și pe Vanci".

Anca ieși repede, aproape încurcată. Ea, așa de bună de gură și de desghețată, se temeă că spusese prea mult și nu nemereă vorbele. Pusesese atâtea la cale despre Șefki, toată săptămâna, și mai ales de ieri încoace, de când văzuse că nu mai are de gând să dea prin bazar! Se învinovățeă că nu făcuse destul înainte. Cum putuse să lase o fată fragedă, ca Umurli, nedumerită de ce se petreceă cu ea, și pe un om haihui, ursuz și stângaci, ca Ali, să încerce singuri desnodarea unei atât de încâlcite trebi? Se uitase numai de peste gard, cum li se dăra-

până rosturile, își frânsese și ea câtva timp mâinile și apoi se culcase pe urechea aia. Nu simțise că alături fierbea o durere mai grea. Abia întâmplarea cu băeții și purtările tainice ale lui Viciè îi trăsese ră pânza de pe ochi. Și i se părea acum că toți știau mai mult decât ea, și Florica ei, și vecinii, și Șefki, și trebuie să se ostenească îndoit, ca să-i ajungă. Iar el stătea înaintea lor, ca o pasăre sălbatică bălană, cu alte obiceiuri, și ei căutau s'o prindă și să-i bage piciorul în inel, întinzându-i pe palmă nade minci-noase. Să nu bage numai de seamă, să le tragă un cioc de fier prin oase și să-și ia zborul, răsturnând tot împrejur cu aripile furtunoase!

După plecarea Antonovei, Șefki se rezemă ca înainte de stâlpul lui și se uită iară în oada. Era liniștit ca după orice punere de treabă la cale. Așteptă.

Călugărul tocmai se întorcea dela cei trei episcopi, cu cari vorbise până atunci și căută din ochi pe Florentinova. Florentinova era o fată puțintică, răsărind ici, răsărind dincolo, totdeauna urmărită de o nevoe. Tată-său se trăgea poate din satul de piatră de pe Dunăre, al cărui nume îl purtă, dar așezat de mult în Dii luase acolo slujbe de ale stăpânirii și se ferise să mai spue cuivă că e Valah; la fel fetele lui, că sunt Vlaîncè. La moartea lui, copilele, două, crescute pentru alt traiu, se treziseră fără nimic și se apucaseră de orice, ca să scape. Scriitoare pe la poștă, învățătoare prin sate, sau pierite

câteva luni prin alte orașe pe la rude închipuite, rămâneau la fel de șui și de aprige. Aveau un simț rar de adușmeț în întâlnirile și praznicele, unde puteau să se arate între oameni și, ca o cinste făcută acestora, să se ospăteze. De multe ori nici nu mâncau decât dela un praznic la altul. Se suduleau ca niște regine și sărăcia nu le umilea. Le împiedecă mândria. Nimeni, afară poate de Anca, nu le văzuse acasă. Îți făceau loc printr'o ușiță deschisă într'o poartă de lemn, mare cât depărtarea între cele două clădiri de care se rezemă. Săreai ca pe un pârleaz pragul de jos înalt până la genunchi. Partea întâia din curte era oarbă, între două dosuri de casă netencuite. Făceau la dreapta prin gunoiu vechiu, pene de găscă răvășite, talaj ud și putrezit, scamă de pustiu. O scară lipită de zid începea, cu trepte lipsă. Ferestrele dela pământ, unde fusese poate pe vremuri o tâmplărie, erau bătute în scânduri. Florentinovele ar fi fost în stare să vorbească și de acolo, de pe pridvorul spart, cu ostrețe de pălimar numai din loc în loc, oricui ar fi întreat de jos de ele, cu aceeaș măreție. Călugărul le întâlnise de multe ori și le cunoștea bine.

— Și de ce ziceai, Florentinova, să nu dăm prin Ciorocălina?"

— „Poate unde e numai câteva căși acolo, ca o caraulă”, zise logofătul de strană. „Ea nu trece de douăzeci și cinci de căși. Iar, când trece, ai de trec mor, și Ciorocălina rămâne iară

cu blestemul ei și cu ale douăzeci și cinci de căși, câte trebuie să aibă".

— „Nu de-aia”, răspunse repede Florentinova, și-și strânse pe sub rochiță umerii ca de friguri. Ne duserăm acolo cu soră-mea, călare, acum câteva zile. Ea fu numită învățătoare în sat și vrea să-l vadă, și să vadă cum e școala și locuința. Dacă nu eră să-i placă, stătea mai bine acasă sau plecà iară la ruda noastră, la doctorul, în Craiova. Lumea ne primi bine. Ne ieșiră înainte primarul, țărani, se făcu praznic. Erau veseli parcă nu-i mai călcaseră oameni. Mânca-răm, băurăm, văzurăm ce-aveam de văzut, le mulțumirăm și încălecarăm de întoarcere. Pe lângă cai ne însoțea toată Ciorocălina cu pâini și colaci și ne rugă să-i luăm. Și când ne uitărăm râzând la ei, abia atunci văzurăm că erau cu ochii plini de puroiu și cu obrazul de bube vinete. Mâinile care se întindeau la noi, întindeau cu pâinea și colacii, și vărsatul negru. Izbirăm caii în pânțece și fugirăm țipând. Când căutarăm îndărăt tot satul mișcă din stegulețele roșii puse la cele douăzeci și cinci de căși, pentru fereală de boli lipicioase, iar femeile și bărbații strigau după noi cu brațele încă ridicate. Plânserăm toată noaptea în așternut și a doua zi nu știurăm cum să ne îmbrăcăm mai repede, dârdâind toate, ca să alergăm la altoit".

— „In fiecare primăvară se umplu satele de stegulețele roșii ale scarlatinei și bubatului, iar spre vară se înalță cârdurile de țânțari și de

muște, care aduc din Dunăre frigurile. Oamenii sunt învățați și Dumnezeu îi apără", vorbi logofătul ca o mângâiere, dar cu mintea în altă parte

— „Le vom duce noi cuvântul care mântue”, răspunse călugărul, privindu-l cu stăruință. „Ce pot să însemne toate bolile aistea vechi și suferințele de azi, alături de veșnicia lui senină? Doftorii de suflete ne lipsesc, și drumurile delacer, pe care umblă ei, sânt cele grele! De ceilalți, dacă nu poartă de grijă azi Chezarul, are să poarte de grijă mâine și steagurile roșii scoase în calea molimii au să cadă într'o singură zi. Steagurile negre ale impietirii de inimi și ale diavolului, fâlfâie pretutîndeni. Ca să le dăm pe ele jos, sântem noi aici, Pavele! Și mai bine te-aș vrea clopotar, care să tragă toată ziua clopotele primejdiei, decât preot cu cartea ta cea nouă, de unire a credințelor, în mână”.

— „La Roma ca și la Țarigrad, Isus e unul, și una cartea cu învățătura lui”.

— „Eu nu vreau să mă războesc, logofete, cu părerea ta. Aproape îmi place că te aflu tot unde te-am lăsat. Știu că în sufletele în care o rătăcire sau un adevăr sunt zdravăn înfipte, cine dărâmă, greu poate să așeze altceva în loc, ci lasă răni și ruini. Numai că ce sfātu'ești tu e o nouă depărtare de Ierusalim. Alături de alte erezii, o nouă erezie. Lângă atâtea biserici de târguri și de înălțimi, un paraclis mândru și sălbatic de baltă. Credința noastră e cea de demult, cum au primit-o dela apostoli sfinții pă-

rinți și ne-au dat-o moștenire. Ea e bătrână ca noi, cu bărbi lungi, aproape de Dumnezeu, tare pe litera dela început și pe tipic, fără adânciri și fără ispîte..."

— „Nici eu nu zic altfel”.

— „Bine, lasă-mă să vorbesc! Alții au pus-o pe a lor să umble pe pământ, au dus-o mai departe, au subțiat-o. Sfinți noi au umplut calendarele, mănăstiri au cugetat și au învățat învățături cu alte tâlcuri, știința crucii s'a luat la întrecere cu știința lumii, cărja a vrut să se facă sabie și rugăciunea pentru Dumnezeu lege a vieții de aici. Din toate n'au ieșit decât o oboseală și o sete de Cristos, care, ca să se potolească, umblă, cum umbli tu, după o întoarcere la curățenia dela început. Noi n'avem trebuință de nicio întoarcere. Unde sântem e bine și putem să rămânem. Ieslele cu pruncul iată-le lângă noi, și lângă noi drumul pe care Domnul abiă ieșit din mormânt, calcă necunoscut între Simon și Cleopa, către hanul din Emaus, al destăinuirii. Intre el și noi nu mijlocesc decât cei ce l-au văzut, și câțiva schimnici și visători, mai mult ai deșertului și afară din biserică. Biserica, cetatea celorlalți, cu oști de călugări sau de doctori după ziduri sau în înaltele ei școli, la noi n'a putut să se nască. Biserica a rămas o săracă poartă, cu ușorii mâncați de cari, numai de trecere, dar de trecere către cer. Credința duce pe sub acea poartă..."

— „Atunci ea ar putea să-și aleagă și alte porți decât aceea a bisericii?”

— „De ce vrei să mă abați, Pavele? Tu știi ca și mine că la noi credința s'a amestecat cu viața, și uneori ca un vrej scump nu s'a sfiit, în ridicarea ei, să se împletească pe după erezuri. Numai că vrejul se deosibește ca aurul și vrejul nu-i strică. El amintește de timpul strămoșilor dintâiu, de când pe alte țărâmurii, peste Mare, Scriptura legii celei vechi abia venea anevoe cu Macaveii către deșertul unde Ioan se hrănea cu mierea viespelor. Ceeace a fost se păstrează în ceace e și firul care s'a tors de aceleași degete veșnice nu s'a rupt. De aceea și eu, care nu sânt un om al bisericii ci un om al credinței, viu cu cele mai bune azime ale ei, pe unde ele lipsesc mai mult. Sânt supus chezarocrăesc, dela sfânta mânăstire a Neamțului, pentru că noi de mânăstiri n'am fost învredniciți, și pogor la voi, ascultători de stăpânirea dela Sofia, trecând pela frații noștri slobozi de peste Dunăre, cum aș trece pe la ceice se închină Țarului tău, Vasile Ilici, sau cum am să ajung pe săptămâna cealaltă la descălecații prin plaiurile sârbești. Toți stau de vorbă cu Dumnezeu în acelaș graiu și oriunde răsună el, sântem acasă. Cine m'ar prigoni pe mine ar prigoni cuvântul, și cine l-ar prigoni pe el, l-ar prigoni pe Dumnezeu, iar cine prigonește pe Dumnezeu nu lasă în urmă nici pulbere. Eu leg de trecut și ies din Evanghelie, Pavele!”

Toți ascultau. Călugărul nu se încălzise, dar nu mai zâmbea. Vorbise anume pentru logofătul de strană, cu toate că se silea să nu pară.

În oda lumina scădea. Pe o poliță un șoarece mic ieșise pe marginea scândurii și muștăcea la oameni, cu ochisorii lui ca două alice.

— „Uite la el! Noi facem zdăriile cu chel-tuială, și șobolanii stăpânesc geaba!“ strigă o femeie în rochie cu flori, de târg, atunci intrată prin fund.

— „Șobolanii mânâncă din averea mea și tu n'ai să te amesteci, barză!“ o tăe ba' Anghel, supărat că spărsese cu glasul ei liniștea. Dar „barza“, cum îi zicea moașei satul, avea pliscul rău și nu se dădă bătută.

— Să-l vezi, părinte, pe ba' Anghel, când adastă pe la ușă vreun nou nepot și eu sânt înăuntru și i-l primesc. Atunci nu se mai strâmbă la mine ca acum, când dau după un șoarece, să nu mă amestec. Mai bine mi-ai pune și mie o bucată de pastramă și un păhărel, ghiuj ursuz ce-mi ești!“

— „Babă Leanco, tot așa de ascuțită ai rămas?“ o înteeți binevoitor călugărul.

— „Tot, și mai supărată încă pe bărbați. Săracele femei, câte mai văzui și anul ăsta suferind sau murind pentru ei! Când e vorba de ținut gospodăria, ele! De făcut copii, ele! De îngrijit de ale sfinte, ele! Zău că nu mai știu la ce e bun bărbatul! Eu nu-l întâlnesc decât în cârciumă sau când e de înfruntat o femeie bătrână“.

— „Sau când e să-i pue pe taler de lemn o bucată de pastramă grasă de capră și un pahar

de vin înainte, ou fără plod ce-mi ești" o intrerupse ba' Anghel, bufnind și făcând ce zicea.

— „Nu știu zău, părinte, la ce-ți mai pierzi vremea să le spui lucruri sfinte bărbaților! Posturile noi le ținem, pomenile noi le facem, bisericile noi le umplem. Noi aprindem candelile la icoane și punem pe Tatăl-nostru în gura copiilor. Biserica o duce femeia pe umeri. Dacă i-ar scăpa ei, nu bărbatul ar sări s'o ție. Creștini nu mai sânt nici câți pe vremea întâelor Rusalii, ale lui Sâmpietru. Creștinele acopăr pământul, ca Amazoanele din Alicsândria, într'o luptă de fiecare zi cu păgânii, cari sunt bărbații lor”.

Ba' Anghel nu zise nimic și deschise numai ușa. La casa de peste drum tocmai se întorcea la cuib, în impletitura de coceni și de răchită de pe cutrupiș, o barză. Clămpăneă oscs și des. Oamenii răsără. Moașa întoarse spatele ușii și hangiului și se aplecă spre gustare.

— „Eu vă ascult pe toți”, zise Dinu Ch'lipir din Coșava, un prieten vechiu al lui ba' Anghel, „și mă tot gândesc ce păcat că Românii de dincolo nu-și întinseră țara și peste cotu-ăsta. Sarea e la ei, gazul la fel, blăniile nu mai puțin. Și sufletul nostru e tot acolo. Noi sântem niște bieți catări. Azi luăm dela Bugari una, mâine alta. Câte se schimbără numai de când trecui eu în Cetatea, cumnat-de-mână de doi spre zece ani. Trebuie să fi fost băetan frumos și deștept, cu limba mea iute și cu ochii albaștri, cari n'a-

veau ațele roșii de azi, ca de smalț plesnit. După ce fârși nunta, la trei zile, nu vrură să mă mai lase îndărăt și mă băgară acolo în șicoală. Până atunci nu știam buche. Și-mi căzù cartea așa de dragă, dar mi-eră și de casă așa de dor, că peste un an fugii, învățat, încoace. Cu cât apucaii în anul ăla în Cetatea și cu cât mai citii eu singur, sunt învățater la mine în sat de patruzeci de ai, mii de copii mi se vânturară prin mâini și nu mă pricep să z'c după atâtea petrecute decât, ce păcat că țerenii la vremea aia nu-și întinseră țara și peste cotu-ăsta uitat!

— „Să se fi întâmplat cum zici tu, Dinule, Ion Desculțu trebuiă să se lase ieri mai jos pe Dunăre”, răsse mânzește ba' Anghel.

— „Eu știu că n'am să mă bag la școala ta, bade Chilipir”, zise de pe lavița lui omul, săltându-și sumanul petecit pe umeri cași cum s'ar fie pregătit de plecare. „Pentru boala mea sânt mai bune leacurile muscălești ale lui Vasile Ilici. Și când s'o înreși într'o noapte tot malul de dincolo să vă gândiți la îndrumările pe care le primii aici. N'am să mcr până nu le-oiu întoarce-o cu vârf și îndesat ălor de mă goniră dintr'ale mele și-mi lăsară copiii și nevasta la mila satului”.

— „Ioane tu vorbești ca un tâlhar de drumuri. Pune cuvintelor tale de ură zăbală și, dacă n'ajunge, ia biciul și te lovește”, îl înfruntă călugărul.

— „Părinte, ăl mai mic dintre copii mi se jucă

în praf lângă poarta casei, când mă luară vehilul cicocoiului cu doi oameni la curte, pentru nu știu ce blestemate de învoeli. Bătură la mine ca la făsui, de geaba. Ce-mi arătau în condica lor nu eră drept și cât mă scoteau dator nu puteam să cunosc, sau mă robeam tot anul viitor. Și pe când le ziceam, cu pumnii după ceafă și peste gură: stați, mă oameni buni! dați mai cu milă fraților! dar, fir'ați ai cutăruia, n'ăți vreă să mă schilodiți? ei își căutau de treabă. Până mă repezii la gard, plin de sânge, smulsei o șipcă și, când mă invărtii odată, ia-i de unde nu-s! Trăsei de necaz și în vreo trei geamuri dela conac și o luai spre Dunăre. Copilul eră tot în praf și se uită mirat la mine. Intrai în casă să-mi iau cevă și nu nimerii decât sumanul ăsta, că în vânzoleală mi se ferfenișise cămașa de tot, și cavalul dela grindă. Jandarmii și argații erau pe urmele mele, cu frânghii ude. Sunt trei zile de-atunci. Nu mă născui tâlhar, ci băiat de gospodari. Alții mă făcură tâlhar".

— „Știu eu pentru tine niște pietre cu tufișuri deasupra Ohridei", se băgă în vorbă încă cinevă din ceata tăcuților. Picioarele lui lungi întinse sub masă mișcau pe când vorbeă ca din clopoței fără sunet din iminei negri foarte aduși, cu ciucuri mari de ață în vârf. O mână se oprise pe mătănii, iar alta căută cevă în seleaf. Minteanul flocoș îi ajungeă până la marginea fustanelei: „Dar cavalul poți să-l lași liniștit cuivă de aici. Din alte unelte cântăm noi pe munte

când se arată jos, pe drumul lat abia cât încap
o căruță de poștă, vreo caraulă de arnăuți sau
de Cerchezi dinspre Corcea. Hai să fii mace-
donean cu noii Peste trei zile mă întorc. Te fac
ajutor de chirigiu și într'o săptămână ai să vezi
Presba și oamenii noștri veniți să scoată din dă-
sagii de pe caii de tovar praful și plumbii de
pușcă. N'o să-ți pae răul! Ți-o spune Apostol
Doda. Ce le făcură maimuțele galbene Musca-
lilor putem să le facem mai bine noi, Turcilor,
și să scăpăm de ei, Macedonia și pe creștini".

Ajuns aici Doda își oprî jocul ciucurilor de
scamă și se întinse înainte pe masă, descoper-
rind bine sub colțurile ilicului brâul puternic
până sub coșul pieptului. În el erau umflături
care puteau da de gândit și unde o mână de-
prinsă găseă repede la o nevoe, ce-i trebuie. În
mijlocul odăii venise ușor un turculeț, ca la o
chemare. Eră un băiat bălăiu, cu fesul roșu pe
un păr ca un scul de mătase încurcat, încurcat
ca de degete de față, care s'ar fi jucat în el.
Ochii lui nu vedeau decât pe Ion Desculțu,
care-și aduceă din când în când, cu aceeaș miș-
care smucită, sumanul pe umeri.

— „Uite-ți cavaliul, bade Ioane”.

— „Il dădai pe un pește într'o zi de post și nu
mai e al meu. Dar tu de unde ieșiși?”

— „Auzii de-aseară că nu luași altceva de-a-
casă și ieșii din baltă să ți-l aduc”.

— „E crestat și ars de mine într'o vară la oi.
Eram flăcău ceva mai răsărit decât tine. Câte

cântece mai curseră prin găurile lui! Pe urmă, ia, mă cutrupiră necazurile și din brâu, cavatul lui la grindă. Numai iarna, când bufnăa moș-crivaș prin pod și guiță ca porceii de-o lună, ridicam ochii și dam de el. Il luam, îl încercam, dar nu mai zicea ca pe vremuri. Răgușise lemnul, iar sufletul din mine nu mai era ca argintul, să-l curețe. Il puncam la loc și mai trecea un an. Până veni furtuna asta și plecai, fără să știu cum, cu el în țară străină. Ține-l tu, băete, e mai bine".

— „Și eu am să plec în altă țară. Ție-ți aduce aminte de acasă, unde ai să te întorci".

— „Când m'oiu întoarce eu, n'are să-mi mai ardă de cântat. Pe multe căși de ciocoi are să bată atunci din aripi cocoșul roșu. Cum ne spune Vasile Ilici că făcură țărani la Muscali. Dar, dacă vrei tu, uite ți-l iau, și de-oiu mă suflă vreodată în el, am să mă gândesc la tine".

— „Imi furași cu cavatul tău un comitaș, păgânel de baltă", mormăi Doda și se lăsă iară pe spate, clătinându-și imineii cu canafuri.

Șefki nu mai auzi ce zise Aromânul, după cum n'avea să mai audă nici altă vorbă spusă de cineva vreodată în han. Cu pașii grei ieși pe ușa dela curte. Toată latura cu umbră, plină de capete nelămurite, se uită după el. Vasile Ilici, Rusul, care trecuse prin amândouă revoluțiile, din Ianuarie și din Octombrie, se făcuse câțva timp lipovan pe la Periprava prin Delta și ajunsese, tot urcând pe Dunăre, la Di; Ion Desculțu,

țăranul din Mehedinți, care după ce în Maiu umblase rara, rara, prin expoziția din București și încremenise sub balonul de mătase galbenă dela poarta cu turnulețe și steaguri, venise în sat și la sfârșitul lui Iunie fugise la Bulgaria de răul ciocoiului; Apostol Doda, Fărșerotul, plecat după ajutoare și sfaturi spre Miază-noapte cu roți de cașcaval și gata să ia drumul îndărăt cu puști și ghiulele de mână; ba' Anghel Lepădatu, care-și aducea aminte că odată fusese tânăr și fără griji, prin luncile cu sălcii și anini ale Jiului, până când o fată focoasă de dincoace, mai Olteancă decât el, îl luase du-ă ea și luat rămăsese; Pavel al Băsului, logofătul de strană, care zidise d'n cerșit prin țara-românească biserica din Kumbair, și d'in alte rătăciri, acestea suflătești, râvneă acum să ridice b'serică nouă, de gând, cu turle necunoscute; Dinu Chilipir, învățătorul de buchi, muncit de suferința că e străin la el acasă și că nurai o mică revărsare de țară l-ar putea cuprinde; Dumitra lu' Ghioldâș, „barza”, care n'avea decât milă de atâta adunare de bărbați colțuroasă și stângace; Natașa Florent'nova, fata fără vârstă, cu ochii aprinși deodată de vedenia fulgerătoare care se depărtă într'o rază de asfințit.

— „Bietul Șefki!” zise călugărul după ce băiatul trăsese ușa în urmă. Noi pentru el sântem veacul nou, raiaua care s'a sculat și-a izgonit stăpânii. Trece prin lume că un om mutat în somn pe alte tărâmurii. Il vezi că nu înțelege ori

cât e de ager și se silește, iar de întrebat e prea mândru să întrebe. Toată istoria mai veche se crapă și cade cu el și cu toți Turcii câți s'au mai păstrat pe-aici, cum crapă și cade câte un colț din cetatea Diului. Nimeni nu mai caută să-l ție”.

— „Din an în an se fac mai puțini”, suspină Florentinova.

— „Ei își duc viața lor, și toate ale țării, oameni și lucruri, trebuie să se arate altfel, privitye de ochii aiștea de sub fesuri și turbane, decât ni se arată nouă. Noi între noi și abia ne ghi-cim, că ne sântem cei mai mulți rude, și creștini toți. Vine unul, spune ceva, s'adună mai mulți, se despart iară și fiecare duce acasă vorba ca o bucată de azimă, tot din alt grâu și cu alt gust, pentru că a trecut prin palmele lui tot de alt om. Bulgarii ar judecă toate cele de aici într'un fel, de nu le-am recunoaște puse subt ochi; Românii, după gospodăria lor mai strimță și mai mult țărănească și cu ce mai știu de-acum o sută de ani sau mai trece Dunărea de dincolo; Spaniolii Sefardim din Cetate, cum îi arată Talmudul și sinagoga după a doua ieșire, de acum patru sute de ani, din pământurile regelui creștin; Turcii, ca foști domni, departe și prin credință și prin timp, cum îi privim și noi pe ei, ca pe niște călăreți tesuți în covoare. Staū cu sulita la șa, pe calul cu coada fuior, găurindu-te cu ochii; te dai la o parte speriat, dar nu trec; fierb în loc, fără ființă și numai cum vor

fi fost odată; Turci de poveste și de lână colorată. Aceeaș lume ar ieși în patru, fără să semene două împreună. deși înaintea lui Dumnezeu e neschimbată și una singură”.

— „Lasă-i Ântime, cu scarta și cu legea lor”, zise făcându-și loc printre mese ba' Anghel, „să se ducă și ei cum simt că mă duc eu. Oasele încep să-mi scârțâe și cutrupișul hanului să se burdușească, amândouă ca de un vânt, de vântul anilor. Ca mâine are să fie o casă părăsită la o margine de drum, și nimeni n'are să se afle care să-și mai aducă aminte de noi și de vorba noastră de astăzi. Eu subț o cruce în curtea de-alături, iar voi cine știe pe unde. Dar până atunci să ne ținem dârji și să ne împlinim rostul. În soba a mare încap numai bine după cină zece bărbați. Alor de lipsesc le trimet eu până la vremea aia cuvânt. Avem de isprăvit oarecari treburi, și, dacă le isprăvim, mâine, părinte, poți să pornești iară în căile tale!”

Șefki dăduse din pridvor în curte și din curte în șoseă, cu acelaș mers de cale lungă. De cum intrase în han, îi sunaseră în ureche vorbele de-aseară dela foc. Lumea aceea se zbăteă, colindă locuri necunoscute și cu primejdii, iscodă, întărâtă, mișcă stâlpii pe cari stă pământul, iar el, cu toți ai lui, priveau. Nimeni nu-i vedeă și nu-i chemă. Erau ca niște năluci străvezii întoarse după sute de ani între oameni, cari își căutau de ale lor alături sau treceau prin

ele fără să le bage în seamă. Pățise și el ca băiețelul otacului, când nu putuse să ia dela Ion Desculțu decât cavatul, și încă după ce hotărise să cânte din alte scule, și ca ceaușul care ținuse de dârlogi calul învățătoarei socialiste dinaintea casei unde se chibzuia despre o nouă așezare a vieții. Dășagii de cărți ai călugărului îl apăsaseră, acolo în ungherul lui, mai greu decât povara lucrurilor dinăuntru. Iar când, îi luase de pe umăr, se simțise ca o barcă din care ridici deodată, cu o macară, toată încărcătura. Abia se mai răbdase în casă. Vrea să plece, să răsufle lacom, să cânte. Eră ușor, eră tare, eră slobod. Aveau și ei o lume, unde le priă, și n'avea decât s'o caute. Ea îl așteptă în altă parte, prin orașe cu bolți albe și prispe înalte în soare și pe corăbii la țărături cu smochine.

Ii venea în minte cafeneaua joasă, de lângă vamă, pitulată între pomi, pe unde trăgeau în scurtul lor popas drumeții apelor. Acolo trebuiau să se găsească și acum, la filigenele de cafea, trei, patru căpitani mustăcioși, cu fețe ploite de vânt și roase de sare, ca niște bani de aur ai Mării. De câteori stătuse jos pe un colac de papură și-i ascultase! De câți nu se îndrăgostise și nu s'ar fi rugat să-l ia, spre Trapezunt sau altă gaură de stâncă, din Arhipelag! Până când la urmă, neputându-se îndură să se rupă de-aici, nimerise sub cortul ceaușului, în marginea Cutovei.

Astăzi se judecă și-și dădea seama de gre-

șală! Fugise, dar n'avusese inima să fugă până la capăt. Se abătuse pe subț un cotlon de mal pe-aproape, de unde mai putea să vadă acoperișul cu turturele de sub geamie. Avea un gând și nu îndrăznea să și-l mărturisească! Fuga aceea ținea încă. Ținea cu ochuri și întâzieri, în vâzul unei întregi mulțimi, care încunună bedenul și făcea haz. Trebuia să se hotărăscă și s'o apuce iară drept, peste orice piedici și cu orice sângeri. Să iasă la un liman și să stea locului în-sfârșit, scăpându-se pe sine și scăpând și pe alții de ceeace eră scris, dar nu se cuvenea să se întâmple.

La început voise să piară în adevăr, punând la mijloc mări și țări, și nu pierise decât în închipuire. Arătase mai mult printr'un semn că se socotește plecat, și rămăsese. Trecea printre aceiași oameni, cași cum ar fi avut pe cap tichia care face nevăzut a basmului. Il vedeau toți și se învoiau toți să tacă. Il așteptau să se vindece de toana-i copilărească și nici că mai încercau să-l aducă îndărăt. Unde să-l aducă odată ce nu plecaseră?

Trebuia să piară acum aevea. Să nu se oprească decât pe la Rodos, pe unde, după spusa prietenilor lui Spanioli, sunt oamenii cei mai înalți de pe pământ, sau pe la Beirut și mai la Miazăzi, pe unde poporul pentru care s'a făcut lumea aleargă după orașul Kiteș, ieșit cu finici și cu fântâni din deșert și surpat iară, când il calcă întâiul pas, cu finici și cu fântâni

în deșert. Un căpitan dintre cei patru avea să-l scrie într'o condică. Zece oameni cu fesul pe o parte, desculți și cu mâinile proptite în brâu, aveau să-l privească urcând, dela catarg, de pe punte și din marginea copăstiei și să judece după pas vloga noului tovarăș. Iată-l sus! De bucurie se repezeà la întâiul marinar și-l sărută pe amândoi obraji. Apoi se aruncă, sărind câte două trepte, dedesubt în odaia mașinilor. Marinarul se ștergea de pupătură, se uită la ceilalți și deodată izbucneau în răs toți. I-ascultă, de jos, și cum alergau la treaba întreruptă: unul la zvârlit găleata pe scânduri, unul la scos gluga de mușama de pe roata cărmei și altul la desfăcut și tras parâma.

Aveau să pornească. Să plece către Mare, iar el să stea în fund, ca să nu vadă și să n'audă locurile copilăriei, cu chemarea lor de ziduri, de minarete și de feregele.

Trecuse de pământul bisericii și grăbea acum pe creasta șanțului. Până seara putea să isprăvească. Se întorcea apoi la han, să încheie celelalte socoteli.

Celelalte socoteli se vede însă că nu voiau să mai aștepte. Șefki își încetini fără voe pasul. Un tremur de cărcel îi scutura pulpa dreaptă. Pe partea cu porumb a șoselei veneau trei inși. Dând din mâini și vorbind, în frunte era Antonova. Se dusesese chiar ea după ei. Indărătul Antonovei băteau marginile Florea și Vanci. Il zăriseră înainte să-i descopere el. Se codeau.

Până și femeia pareă să aibă nevoie de ajutor. Simțeă că băieții slăbiseră și se temeă să nu-i scape.

— „Ți-i aduc, Șefki!” strigă ea de departe, aruncând vorba ca o punte.

Șefki se oprî de tot. Eră bine și așa. Trebuiă, înainte să plece, să înceapă a-și plăti din datorii, capete și dobânzi.

Nepăsător ce tropăia prin pulbere, Vanci ăsta! Și-o însemnă pentru mai târziu. Florea parcă se supsesse pe după maică-sa. Mincinoasă viață își făcuse dacă doi omuleți puși pe ștregării, cum erau cei doi vecini din Cerșia-mică, aduși ca de funie de-o femeie, i-o putuseră scoate din țâțâni! Și nu cumvă se răzibună pe ei de-o vină care eră numai a lui? Ce știau ei că se înfățișează înaintea unui scaun de judecată? Că osânda eră și dată și că unellele pedepsei se pregătiseră? Ca să nu se mai gândească la altcevă, își duse repede mâna în sân, apăsând rănile, care-l mai dureau. O coaje se rupse și degetele ieșiră pline de sânge. Eretele înainte să lovească, își încrâncenă ciocul în propriile măruntae.

— „Să știi că basmaua o dădurăm, Șefki”, zise Florea grăbit, când nu mai fură decât la cinci, șase pași.

— „Bine. Știam”, răspunse rar Șefki, „dar nu e vorba de basmă acum”.

— „Să nu te fi gândit iară la vreo ispravă ca a de fu ieri săptămâna”, făcù Vanci. „Nu știu

ce-o fi la tine în sân, dar de pe palmele mele trei rânduri de piei se duseră. Dacă nu se spălară în șarampoi, mai poți să le găsești pe funie”.

— „N'ascultă la gura lui, Șefki!” sări Florea. „Dacă vrei să ne împăcăm, gata sântem. Uită tot ce fu. Să nu mai vorbim!”

— „Mă gândeam” zise Șefki, întinzând mâna către Antonova care vrea să se amestece, și făcând-o numai decât pumn, ca să nu se vadă sângele; inelul îl scosese de ieri, „mă gândeam că singur eu suferii. Dacă nu vă fu nici vouă bine, cu-atât mai lesne. Atunci sântem ca și împăcați”.

— „Cuminte vorbă spuseși, Șefki băete”, oftă Anca, intrată în sfârșit în firea ei. „Ce-i aia la niște prieteni de mici ca voi, să nu puteți să vă vedeți în ochi pentru nimica toată? Destul ne amărim noi oameni mari, așa, fără rost. Asta e semn de bătrânețe. Tinerețea e veselă și fără gânduri. Nu pune la inimă. Curând îi sare bândăcul și curând îi trece. De-acum vă las liniștită. Puneți la cale ce-aveți de pus la cale. Număi băgați de seamă, să nu iasă iară vreo drăcie măi brează decât a de acum opt zile, când pornirăți tot pentru o ispravă copilărească și măi să ajungeți la cuțite. Eu mă reped la părintele Antim. Când s'o inseră veniți la cină în soba mică. Atunci o să avem noi ceva de vorbit în patru ochi spre binele tău, Șefki. Te văd acum băiat în putere și copt la minte. Nu se poate să nu ne înțelegem. Tu nu uită, Floreo, să te depărtezi pe undevă, că mâine plec!”

Li lăsă într'adevăr liniștită. Iși zicea întâiu că Șefki el singur fusese mânat incoa de un dor de casă, fie că își da, fie că nu-și da seama; altfel ce l-ar fi pus să vie? și pe urmă că tot copiii puteau să-l câștige mai cu ușurință. Ce-ar fi fost dacă, dela jocul lor, astăzi, deseară l-ar fi întors acasă? Se putea prea bine! De ce să nu se poată? Chiar așa eră să fie! Ce minunare pe Viciè! Le-arătă ea lor cine eră Anca din neamul Lepădaților și câte ar fi fost altminteri dacă nu se apucau să facă pe isteții și să se ascundă de ea cu tot felul de potriveți turcești incurcate. Și porni veselă spre han.

Băeții lăsară șoseaua și se afundară în grădină. Vanci eră fără grijă ca de obicei, numai că poate mai zănatic și mai pornit. El nu crezuse niciodată într'o răzbunare a lui Șefki. Așteptă să audă de ce-i chemase și se pregătea de ceva boacăn, gogonat, de ținut minte. Văzuse de curând de ce-i în stare băiatul. Avea încredere. Celelalte, temerile lui Florea, erau prostii. Ce cursă? Ce pășanii? Și, la urma urmei, erau doi și niciunul cu degetul în gură. Câteodată o luă înainte drept, zdrobind dovleci, rupând curmea de fasole. Apoi se potolea și sta să vie și tovarășii. Florea, în schimb, eră tot tulburat și nu izbutea să se deschidă. Se uită pe furiș la Șefki. Nu-i intră în cap că-l vede atât de pașnic între ei. Il cunoștea mai bine.

Deocamdată mergeau alături sau săreau peste brazde, fiecare cu gândurile sau cu temerile lui.

Sub nucul din marginea moșiei Lepădaților se opriră. Șefki se așeză și le făcù semn și băeților. Il ascultară. Iară aveà întâietatea ca pe vremuri. Vanci se lăsă lângă el. Florea încercă, dar se răzgândi și rămase în picioare.

— Auzii că mâine o iei cu dervișul vostru spre Timoc, Floreo. Peste două, trei zile n'am să mai fiu nici eu pe-aici. N'o să ne mai întâlnim".

Florea nu-și credea urechilor. Pleca? Ce băiat de treabă, Șefki ăsta! Simțea că întotdeauna i-ar fi fost frică de el. Nu putea să-l mai vadă decât plin de sânge în marginea apei, cu pumnul la ei. Ușurat deodată, se ciuci chiar unde se găsea, ca și cum l-ar fi strâns cineva pe niște arcuri.

— „Și unde ai de gând să te duci, Șefki?”

— „Parcă eu știu? Știu atât că de unde mă duc nu mă mai întorc îndărăt”.

Și mamă-sa care-i spusese să-l ia domol ca să nu-l sperie, că de-acum puțin mai aveà și veneà acasă! Tot de geaba! Bătrânii îi fac și-i țin pe lângă ei, dar nu-i înțeleg. Le cresc ai mici peste cap.

— „Te duci și nu ne luași măcar odată la pește”, zise Vanci alene, trântit pe spate și cu ochii în frunzele pline de umbră. „De mult mă tot gândesc eu la o mică ispravă pe apă. Tu și lucrași cu pescarii, Floreo. Păcat să nu folosești câte deprinseși atunci. Tare chef aș aveà de-o seară de pescăreală ca asta!”

Șefki își îndreptă încet către el ochii scântecitori:

— „Ce nu făcurăm până azi, putem să facem azi. Eu și-aș vream să ne întâlnim odată și să petrecem împreună. Buni, răi, voi îmi sânteți singurii prieteni. Și nu e bine să ne despărțim cu vreă părere de rău unul de altul. Dacă vă sânt ceva dator, spuneți-mi. Să mă plătesc”.

— „Când i-oiu aveă, am să-ți dau zlotii de ți-i luarăm”, șopti Florea uitându-se în altă parte.

/ — „Dar nu e vorba de niciun zlot aici. Așă sau așă puii îi avui. Să facem ce zise Vanci. Și decăt un ghiveciu cu carne de oaie la han cu oamenii mari, parcă tot mai bine niște pește fript hoțește, la foc mic, în Ostrov, numai între noi”.

— „Al tău sânt, Șefki” strigă Vanci și sări de jos. „Eu nu plec, auzi tu? eu nu plec nicăiri... Și Florea se gândește să se agațe sub vreun tren la Calafat și să nu mai iasă de-acolo trei zile și trei nopți, unde l-o duce. Numai eu nu plec, și tare-aș vrea să se ducă vestea de noaptea asta. Să facem un foc să se creadă că s'aprinde tot stuful. Știu eu un loc la o limbă de sălcii”.

— „Timpul e numai potrivit. Pește cade mult. Și nu știu cum mi-adusei aminte adineauri, când ședeam de vorbă cu Antonovă, în han, de ce-mi ceruși tu, Vanci, în Dii, acum în urmă. Dacă n'o facem azi, n'o mai facem niciodată. De-aia vă și trimisei vorbă”.

— „Nu te lua după Vanci, Șefki! Azi nu-i sânt boii acasă și lesne ar putea să facă vreo prostie. Crezi că venea el încoă de bunăvoință? Dar ne spuse mama că chiar luna ce vine vrea să trimetă la București, la învățătură și pro-copseală, întâiu pe Florica și după ea pe Pe-tria. E un om aici care-i întoarse capul cu câte-i povesti de expoziție și de lumea de-açolo. Eu nu văzusem încă pe Vanci furios.. Fetele se duc. De-acum rămâne și Umurli singură”.

— „Hai, Șefki, spune, ce facem? Vii tu cu târna plină ori te-ai îndură să ne lași să ciu-pim noi ceva dela Turcii tăi? Dar trezește-te! N'auzi? Unde-ți sunt mințile? Ce-ți pasă ție că pleacă Florica?”

— „Eu”, începui Șefki aproape găfâit, „trebuie să mă duc la otac să-mi iau rămas bun dela ei. Până mă întorc, voi puteți să căutați niște vintea-re pe grindu-ăl mare. Apele se cam tra-seră și luna iese târziu. V'arăt eu bețele. Pu-teți să luați lotca și puteți să vă duceți și cu piciorul. Nici nu vă stropiți nădragii, dacă vi-i suflecați bine. Să băgați numai de seamă să nu bălăciți. E acolo un adăpost de unde toate sună întreit, ca din megafon”.

— „Să nu dăm de vreun necaz, Șefki! N'ar fi mai bine să aduci tu vreun crap în sân?” zise Florea speriat fără să fi putut spune de ce. Vanci se aruncă între ei ca un nebun.

— „Ce pește'n sân? Am poftă astăseară să desfac chiar cu mâna mea câteva vărșe, și nu

de la alții, ma dela Turcii lui Șefki, pe care-i cocolea mai mult decât pe tat-su. Ha, Șefki, să-mi arăți locul. Dacă-i e frică lui Florea crap-în-sân, merg singur. M'oiu descurcă eu și așa nepriceput, acolo prin sfori, dacă pricepuții se lasă pe vine și dârdâe".

— „Dacă vi-e frică, rămâiu și eu cu voi“..

— „Auzi, frică! Du-te tu la otacul lor; tocmai bine ni-i ții de vorbă! și lasă-ne pe noi să lucrăm cum știm. Mai rău ne-ai încurcă. Are să-ți placă și ție ce-o să luăm. Prospătură pe alese! Iar tu fă bine, Floreo, frate, decât să stai aici plouat, de-o șterge și găsește pe la ba' Anghel vreo ploscă cu ceva udătură pescărească și vreun colac, doi. Vezi numai să nu te prindă și să te descoase Antonova“.

Florea se pierdă prin porumburi, fără să zică nimic. Avea el așa ca o îndoială, care-i lua orice voință. Ar fi ascultat de oricine și la orice. Nici nu cerea altceva. Asta îl scutea cel puțin să se gândească.

Băeții o luară pe sub floarea-soarelui, spre pârleazul din fund. Mergeau încet, ca să-i ajungă. Vanci încercă să scoată o sămânță din tipsia crudă încă a unei flori plecată greu de amurg peste capetele lor, și se trezi cu un bărzăune în palmă. De ciudă o rupse toată și o aruncă peste gard. Floarea fâlfâi din cercul de foițe galbene, ca o da'rea din panglicuțe. Două, trei viespi se ținură după ea și pieriră și ele dincolo în câmp. Șefki se opri și-și încinse mai

bine brăul, ca la o pregătire de drum sau de furtună.

Soarele căzuse după dealuri. Aerul se albăstreă. Fierbințeala zilei se înalță ca o păclă și se risipea în văzduh.

Cei doi drumeți răsăriră deodată pe gard. Vanci eră mai îndesat și arătă mai scurt în hainele lui roșietice, drepte și fără mlădîere după scobiturile trupului. Pălăria de păslă pe ochi, ieșită de ploi și de soare, îl făcea crunt peste vîrstă și fire. El căută îndărăt, nerăbdător, la cula albă și la acoperișul de olane al hanului, strâns alături ca un țest. Șefki îl întrecea aproape cu tot capul. Fesul aprins, care-l înalță și-l subția, cămașa vîrgată plină de vînt, brăul pestriț, îl făceau ca un paznic de flori, îmbrăcat în culorile lor. El se uită înainte, peste arături și crînguri, mîhnit de tot felul de gînduri. Hogeza făcuse din el un mic învățat și otrava înțelepciunii primite îl desbină și-l rodea. Sângele din două neamuri se luptă în vinele lui și-l trăgea când într'o parte când într'alta. Uitase că e cu Vanci și poate și încotro pornise. Părea o podoabă a locului, născut într'un anotimp mai sprintar, și trecătoare cu el. Scara aveă să-l scuture ca pe un om de iarbă în sânul ei.

— „Vine!” zise fără veste Vanci și sări afară. Șefki tresări și, fără să se întoarcă, își dădu drumul după el. Peste puțin îi prinse dindărăt și Florea. Lăsase vorbă că au să vie ceva mai

târziu. Dinspre partea aia nu erà nicio grijă. Iși împărțiră merindea și porniră prin miriști, pe lângă roți cu apă de grădină și peste ceair către gura Părăsitei. Li se părea mai cuminte să n'o ia deadreptul și erà și preà de vreme. Așa, o țineau cât găseau uscat, tot în văzul Dunării. Subt Cutova apucau grindul și așteptau ascunși în porumb până se limpezeà întunericul. Intâiu plecà Șefki cu lotca și, tiptil pe urmele lui, ei. După vreun ceas se întâlneau tot acolo și se strecurau la locul ospățului. Acum îi duceà Șefki. Atunci aveà să-i ducă Vanci

Șefki erà cu trei pași inaintea lor. Se grăbeà. Scăpà așa și de vorbă și scăpà mai repede și de zarea de minarete și cutrupișuri joase roșii ale Diului, ivită iară deadreapta. Florea, care duceà ploșca, o ploșcă greà de naș, mormăia:

— „Șefki, tu ai fi bun de toate, dar de prieten nu ești bun. Ți place să hotărăști singur, iar ailalți să asculte. Așa sântei voi Turcii, săraci, măreți și fudui. Fesul vă face, că vă deosebește, iar turbanul e ca un cuib de barză. Dar să nu-ți iasă odată prost fudulia asta! Acum nici nu te uiți la noi. Ca niște câini trebuie să ne ținem de călcăele tale. Mă mir că nu rupi vreo joardă de salcie, să ne mai și arzi peste greabăn, după toate alelalte”.

Vanci fluerà plictisit, de cât aveau de adăstat, și smulgeà din treacăt nuele de răchită. Vrea să-și impletească până la noapte o tărână.

în care să deșerte peștele. Din când în când aruncă și câte o vorbă, pe care n'o auzeă nimeni.

Şefki nu răspundeă nimic. Iși Țungeă numai pașii. Casa podului rămase îndărăt și rămase îndărăt și gărla amezită de atâtea cotituri. Pădurea argintie, cu mișcarea în loc de frunze altele la boiu pe cele două fețe, pe care le arată pe rând ca o înmuire în răcoare, li se puse zid înainte. Cei trei p'eriră în lăstari. Ca de mersul a trei mistreți tineri trosneau și se deschideau pârție crăcile în drumul lor. Dar un freamăt neîntrerupt, mai tainic decât al vântului și mai catifelat decât al unei mulțimi, începù să se deosebească. Şefki îl prinse cel dintâiu și zâmbi. Eră un zâmbet de față încă posomorită și cucerind-o treptat până sub och'i ascuțiți și triști, ca o văpae de lună, care urcă pe un turn. Când aiunse acolo hă'atul se opri și făcù și pe ceilalți doi să stea. Prin desiş sclipeă ceva. Duna'rea curgeă subt mal, aproape, în och'uri de horă sau în înfrigurări schimbăcioase și fugărite, se loveă fără zgomot de ostroave sau ridică puțină coamă sforului apei. Acelaș fier trecù prin toți. Erău copii râului și nu puteau să-l vadă liniștiți. Din câteva salturi ieși-ă la luminis.

Albia eră ab'ă în stare să încapă atâta undă. Țucați de pământ rupte, cu câte o salc'e mustăcioasă alături, se sfărâmau și plecau încet. Până când copacul se urneă și el, legănat și căutându-și cumpăna. La două sute de brațe voinice de uscat se învârteau roșile a trei mori. Se ve-

deau de-aici, șaică bătrână lângă șaică, legate cu lanțuri de fund, și se vedeă gospodăria săracă de pe ele. Rufe tremurau la zvânfat. Un cocș țipă dinăuntru la cea mai apropiată, ceasul serii. Poate că eră singurul locuitor al casei de pe apă. La gratiile din dreptul ușii, unde stă priponită lotca, nu se vedeă nimic. Indărătul lor se mișcau mici ca niște mosorele, în pale albe de fum, vagoanele unui tren pe liniile de marfă ale Calafatului.

Băeții se dădură până în margine și-și inmuară tălpile. Ghetele și le prinseseră în șireturi de cingători. Răsuflară de câteva ori adânc, beți de mirosul de putregaiu și de mâl cōgorit. Fluviul veneă nesfârșit de după mături păduroase și treceă măreț desfăcându-se în brațe pe după ostroave, umplând porturile, lătând zidurile sure și purtând cu el în zarea amurgită minarete de aur răsturnate!

O veselie fragedă îi năvăli. Erau trei draci de copii plecați la gărlă. Se alergară plescăind și alunecând. Florea vreă neapărat să se desbrace și să se ducă să dea ocol morilor stăpânite fără zgomot de marea mișcare rotundă a roților, care stropeau lumini din treptele lor piezișe. Plosca spânzură de curea, uitată într-un crac de salcie. La colac nimeriseră niște cercetași de furnici roșii întârziate.

Vanci aruncă atunci cu o piatră. Piatra călcă de cinci, șase ori luciul, ca o rândunică. Ceilalți se uitară uimiți ca și cum ar fi fost întâia oară

martori unei asemenea isprăvi. Se aplecară și ei, scobiră după rămășițe de prundiș și întrecerea începù. Erau certuri și râsete când să se hotărăscă cine dăduse mai departe sau mai sus. Florea își făcea vânt, pe când Șeski cu mușchii tari de tras la lopeți, se răsucea icnind în loc și piatra cădea cu un gălgăit dincolo de ale tuturor. Cine, văzându-i, ar fi ghicit la ce porniseră și ce sta la capătul acestui joc, așteptând fără milă și fără grabă?

Și în acelaș timp, undevă în sus, crapi ochioși, somni aprigi, știuci albe, roșioare iuți se mișcau pe lângă vârșele scufundate în răspântii bune și cu un tremur de aripioare străvezii sau cu o bătae de coadă, intrau. Bețele se clătinau de un vânt fără ființă, sub zvârcolirea lor strâmtorată. Șiruri întregi de capcane mlădioase ispiteau pe călătorii adâncului, nebănuite ca o impletitură de apă, și așteptau.

.. Peste cotul acela cutovean întunerecul venea ca un năvod sau ca un perete de trestii. El întindea alte curse și-și așteptă la rându-i prinoarea lui.

În aceeaș seară, în bucătărioara cu fereastră zăbrelită întoarsă către Dunăre, Umurli scrumea și tundeă fitilul lămpii. Flacăra se zbătea ca de durere în mușcătura foarfecii. Pe pereți jucau umbre sfărâmate.

— „Nu e mai bine să nu te duci?” zise fata cuivă dindărătul ei, nevăzut în acel fâlfâit de umbre și de flăcără.

Nu răspunse nimeni.

— Șefki n'are să vrea să stea de vorbă cu tine”.

Tăcerea rămase aceeaș.

Când sticla pusă răspândi peste tot o lumină liniștită și lucrurile își luară fiecare locul, jos lângă vatră se alese un om. Ținea capul plecat pe cocoșele puștii și le frecă înainte cu o piele galbenă. Umurli se dăduse într'un colț și-l privea. Avea în ochi și o milă iubitoare și o mare dorință să știe. Se ținea însă, și aștepta.

— „Am să-l aduc pe Șefki acasă”, zise omul uitându-se pe țevi în lampă. Glas și față dă-

dură la iveală pe Ali. Eră gata de plecare, cu cisme înalte și cingătoare de cartușe peste brâu.

— „Ce-ai să-i spui, dacă ai să poți să-i spui ceva, ca să-l aduci?”

— „Umurli, ai încredere în mine!”

— „Am, dar nu vreau să-l pierdem pe Șefki printr'o greșală! Nu uitați că Șefki nu e numai al vostru, e și-al meu!” zise ea mai tare, nemai putându-se stăpâni, cu mâna pe inimă.

— „Are să fie iară al nostru și al tău. Fii pe pace. Am eu ceva nou să-i spui?”

— „Ce?”

— „Nu vreau să spui de două ori într'o seară, și altuia decât cui trebuie. Și nici nu-i timp acum. Intrebă de dimineață pe mătușa Viciè și ai să știi”.

Ce să mai știe? Incercă să lupte cu sfârșeala. Iară Viciè? Și mai trebuia s'o întrebe pe ea? Va să zică se hotăriseră? Nu mai eră nici o îndoială. Toată stângăcia asta încăpățanată a lui tat-su, din care n'avea să poată să-l scoată cu binele, vorbea destul. Cum eră să-i lase pe ei să caute pe Șefki pentru așa grozăvie?

Ali puse pușca în colț, strânse tinichelele de alifii, cârpele, șurupelnița și se sculă.

— „Fără Șefki nu mai viu acasă”.

Umurli își împreună mâinile, a uimire speriată, și făcù un pas înainte.

— „Nu spune asta, tată!” gemu ea.

El o inveli într'o căutătură înduioșată și o sărută pe frunte la rădăcina părului ca șofra-

nul. Fata îl îmbrățișă strâns și rămase așa, cu ochii închiși, pe umărul lui. Să-i spuie? Să-l roage să nu se grăbească?

Alî se desfăcù încet, își aruncă o geantă de vânatoare la șold, luă arma și ieși.

— „Tatăl” vru să strige din toate puterile după el Umurli. Dar rămase zăpăcită, în mijlocul odăii, înaintea ușii închise. L-auzeă pe Ali cum călcă cu mersul lui obișnuit.

Un gând îi veni atunci. Trebuiă să-l împiedice cu orice preț. Alergă la o ladă în care păstrau lucrurile lui Șefki și risipi pe podele tot felul de boarfe, până găsi de ce aveă nevoie. Se îmbracă cu o haină, își ridică gulerul, strânse coadele cunună pe creștet și puse peste ele fesul de sărbătoare al fugitului. Când își împiedică mai sus șalvarii și luă un băț în mână, eră un băiat de turc din mahală ieșit să bată la un oblon după ceva cafeă sau gaz. Făcù lampa mică și deschise ușa în al cărei gol răsări o grădină de stele. Ascultă. Niciun zgomot. Noaptea înghițise pe vânător și urma pașilor lui.

Îeși repede, cu nalâmii în mână, de grijă să nu bată pe pietre. În odăița de lângă poartă stătea de ieri Viciè, tocmai ca să nu rămână astăzi casa singură. Trebuiă să se ferească de ea și să se ție tiptil de tată-său, pe drumul spre otacul pescarilor. N'aveă decât să i se arate undevă în câmp. S'ar fi întors de voe, de nevoie, s'o aducă îndărăt și cel puțin deocamdată își amână gândul. Măine eră altă zi și-ar fi văzut ea ce făcea.

În uliță avu un fior de frig. Niciodată nu fusese singură la un ceas ca acesta nici până la piatra lată de prag. Cerșia erà neagră de jur împrejur. Numai la o parte, în colț, strălucea alb, cu împletiturile de flori din daltă și cu pizania de scris arab, chioșcul de marmoră al ceșmelelor. Parcă înaintea fiecărei lespezi ardea neclintită câte o candelă de argint, pe când lumina ieșea din chiar lespede. Înăuntru i se năzări că aude fâșii de apă. Poate la o vreme așa târzie aveau să se înșire prin fața ferestruicii, săpată cu un desen atât de des de piatră că mâna care împingea pe jos prin deschizătură canalele și ibricele aburite de îngheț, se vedeă, dar chipul de dindărăt, nu, toate fetele câte trecuseră de o sută de ani pe-acolo. Nu ieșise cumva și ea, scoasă fără să-și dea seama, de aceeaș poruncă? Plecă ochii lungi, cu genele tremurătoare ștregărește, ca niște cozi de codobatură, și se strecură în vârful picioarelor pe lângă jghiaburile roase de ani. Apoi se grăbi până în răspântie și iară ascultă.

Aerul erà ca vrăjit. Nicio șoaptă nu venea prin el, vreun suspin de pasăre de noapte sau hârșitul cu întreruperi al papucilor dervișului, mort acum zece ani în cimitir făcându-și slujba și de care se ziceă că trece zilnic, în somnul ulițelor, la vechea căsuță de rugăciune. Ii fu frică să se uite într'acolo, la ferestrele lipite cu hârtie din peretele portocaliu. Prin găurile ei, pe unde cu alți copii se săltă din călcăe să

vadă feșele, tichiile și năsăliile îngropării, se putea să licăre acum ochi dinăuntru în afară. Lăsă techia la o parte și sări peste gropi și peste maluri, înainte.

Tată-său o luase sau pe sub beden, dealungul cazărmilor, sau pe Podul Gunoiiului, prin grădini. Dacă-i eră numai să se ducă la otac, de ceeace se temeă, apucase drumul întâiu, dacă se gândea să mai stea și la niște pândă și să abată ceva, ieșise pe-al doilea. Nu stătù la îndoială și porni mărunt pe sub cazărmi. Vedeă malul de pământ al bedenului, aproape deasupra capului, stăvilind revărsarea scăpărătoare a căii robilor. Dacă tată-său ar fi urcat cumvã pe sus, l-ar fi urmărit cum mergeă negru prin cer. Dinspre curțile pline ziua de soldați, întunericul păzit din loc în loc de felinare fume-goase, neatârinate parcă de nimic, eră și mai întunecat. La intrare, umpleă drumul alb, paznicul. Inlemnii. Dacă întrebă cine-i acolo și-o chemă? Câtva timp rămase lipită de zid. Omul din fund pareă că vine. Peste capul lui fulgeră câteodată cuțitul dela pușcă. Făcù doi, trei pași deandaratele, pe când mâna căută în neștire fe-regeaua, să se acopere. Când intrare și paznic se șterseră, alergă chiar cum trebuie, cale intoarsă. Numai subt bolțile Porții Gunoiiului se desmetici și fu rușinată și furioasă. Pesemne straele băești erau de vină, fesul ăsta greu care-i loveă cu ciucurele urechea și o speriă. Bătù din picior cu ciudă și ieși pe cealaltă

parte, dealungul șanțului, ocolind pintenii de zidărie și bălăriile, care aduceau cu capre vinete la pășune. Broaștele cântau dedesubt slab, ca o mutare de tălângi. Ali nu se vedeă, nu s'auzeă.

Fata rătăci fără nădejde un ceas, două, ascultă jos în ceair, se furișă pe zăgazul cimitirului ovreesc, nimeri spre Kumbair. De-ar fi bufnit cel puțin o împușcătură, să se ție după ea! Tăcerea singură auia și-i lua auzul. Il pierduse.

Se opri zdrobită. Dar, stând pe loc, noaptea prindeă să invie. Un foșnet ca de dihor care se duceă la cotețe, sună pe-aproape. Se sui repede pe-o piatră. Clănțaneă și de frig. Șalvarii i se îngreuiaseră de rouă. Pe sus se clătina ca un fâlfâit. Dar fâlfâitul se subție și se isprăvi într'un scârțâit încet, într'un sâsâit cu deget pe buze, și nu puteă fi decât un ușor cutremur al porumbului, pornit cu o adiere poate tocmai de sub Cutova și umplând toată marginea înaltă a luncii cu întrebarea lui fără înțeles.

Parcă se căutau mai mulți, erau aci, unul pe lângă altul, răscoleau ascunși de negură, și nu se găseau. O stea mare gata de apus, eră ca o lampă cu flacăra verde, lăsată pe pământ loc de adunare. Și deodată pâlpoi mai tare și căzu în apă. Dacă s'ar fi încumetat să strige! Eră amețită și moale. Acel umblet s'ar fi oprit poate și ea și-ar fi descoperit acolo pe-ai ei. Ce căutau toți afară la acel ceas târziu? Ce-i gonise din adăposturi? Ce-i împiedică să se întâl-

nească? O doborâ oboseala. Nu, tată-său n'avea să vadă pe Şefki, aşă cum nici ea nu fusese în stare să-l vadă pe el, cu toate că i se ţinuse de urme. O depărtare ca o ceaţă, în care pasul n'are spor, cădea astăzi între ei, îi risipea şi le înăbuşa glasurile de chemare. Se simţea tot mai istovită şi nu mai pricepea de ce ieşise, ce putere o smulsese din odae, în ce primejdie i se nălucise că ar fi toţi.

Trebuie să se ducă îndărăt acasă. Dacă tată-său se răzgândea sau isprăvea? Să se răzgândească Ali? Dar dacă isprăvea? O frică de ceva ce putea să se întâmple la ei în lipsă, o zgribuli mai rău decât răcoarea. Ar fi dat pe la Florica să-i ciocăneasă în geam. Să se fi strecurat în aşternutul ei, să-i fi şoptit ceva la ureche şi să fi fugit, cu carnea mai caldă şi mai caldă în suflet! Inelul era acum la Şefki. Ce se gândise el primindu-l? Ar fi putut să vie singur, s'o caute. Şefki, zbârlitul? Ha! O verigă-i trimisese, care trebuie să-l ţie până aveau să fie iară faţă în faţă şi să se lămurească în sfârşit. Cum? Nici ea nu ştia! El n'ar fi spus niciodată nimic. Ea, cu ce să înceapă? Dar dacă isprăvea Ali? Vrea să vorbească şi cu Florica, să se ajute cu cineva, să nu mai fie atât de singură. Mai ascultă odată, se ridică în degete, ca şi cum ar fi avut să se uite peste un zid şi plecă mai grăbită decât venise, deadreptul peste şanturi şi bolovani, către poarta cu cele două cule, trasă cu muchi şi arcuri de cărbune pe bolta dela Răsărit.

— „Hei, Turcule, stai!” strigă cineva din răscrucea podului. Eră vreun chefliu, care se întorcea pe afară din Cetate dela târg și se răzimasese de pălimar.

Umurli îngheță și se oprî. Omul de umbră se deslipi de locul lui și se apropiè. Ii tăia calea.

— „N'ai un chibrit, băete?” zise cu o gură plină de aburi de vin. Dar acum se oprise și el, copleșit de o mare uimire. Un braț se întinse lung, de păianjen al cetății.

— „Cadână frumoasă, ce cauți noaptea pe drum?” bolborosi aceeaș gură cu aburi de vin, chiar lângă ea. „Vino cu mine, să nu dai de vreun rău”.

Umurli eră pierită cu totul. Încă o clipă și degetele încovoiate o apucau. De spaima atingerii se zgârci toată și, pe neașteptate, ca o fată bărbată ce eră, sânge de vânător și de pescar, se repezi înainte, căpriță tare în frunte, și răsturnă matahală care-i închidea drumul. Cu nalâmii iară în mână, ca să n'o incurce, alergă săgeată pe ulița cerșiei. Indărătul ei omul se sculase și o fugărea ocărând. Cleșăiala lui se apropiă tot mai limpede. Coti însă la timp și trase poarta, lipindu-se de ea cu niște bătăi de inimă pe care căută să le ție cu mâna, ca într'o cupă. Pașii grei veniră, șovăiră chiar în dreptul acela, ca de-o bănuială, dar pe urmă tropăiră mai încolo și se stinseră. Sfârșită, Umurli intră, uitând cu desăvârșire de Florica,

împinse zăvorul și se lăsă nedesbrăcată pe divan, jumătate ea și jumătate Șefki, într'un amestec de uluială și care aveă să-i umele și visurile neliniștite.

Ali pătrunsese demult în Ostrov și mergea întins spre Cutova. Mergea cât îl puteau duce înaltele cisme de baltă și-l îngăduiau gândurile. Vrea să prindă pe pescari la otac în zori. Avea el o socoteală a lui, cum să ajungă între ei fără să fie simțit. Altfel puiandrul de lup, după care pornise, îi scăpă iară, zbughit în vreun tufiș, sau lăsat pe apă la vale. Să-i fi pus mâna pe umăr și două cuvinte să-i fi zis, nu mai mult, și aveă să-și lepede trufia băețească și să vie. La întors doborau vreo două păsări, fie și oprite, sau dădeau de vreun iepure, și eră iară ca pe vremuri.

Când auzise dela Viciè isprava băeților dela șarampoi, avusese o bănuială. Se uitase și la Umurli care-și pierduse sprintenia. Se gândeau amândoi la fel. Când îi povesti după aceea hoguea că Șefki nu fusese într'adevăr Vineri în bazar, bănuiala se făcuse credință. Se temeă să mai dea ochi cu fata. Pe toată fața ei trebuia să se găsească aceeaș părere, pe care numai i-ar fi întărit-o arătându-i dintr'o privire cât o împărtașește. Stătuse întreaga după amiază în casa geamiei. Așteptă un îndemn de afară, pentru o hotărîre care aveă nevoie și de ajutor străin ca să lucreze.

Nu vorbiseră, el și hoguea, decât douăzeci de

vörbe, intrerupte de cântecul de apă al narghilelei, dar se înțeleseseră. Acum trebuia trecut la fapta, și repede.

— „Nu e Turcoaică de-a noastră, Umurli asta“, zisese bătrânul cu ochii pe fereastra deschisă, la streășina de olane de care cerul parcă atârna țurțuri.

— „E frumoasă, veselă și iute, ca mamă-sa“, răspunsese el.

Târziu hogea adăugase apăsător:

— „Trebuie să-i unești. Șefki pleacă“.

După care tăcuseră.

Seara intrase pe aceeaș fereastră în odaie. Tuntul singur pufăit când și când, îi mai lumina cu dogoarea lui puțină, ca un ghem de putregaiu în întuneric niște moși bărboși ai pădurii într'o coaje de gorun. Ca un plâns trecea în zbor pe-afară strigătul adormit al vreunui guguștic. Erau mișcați. Multe lucruri de demult, de treizeci, patruzeci de ani, le veneau în minte. Știau că le veniseră la amândoi în minte și, fără să și le mărturisească, schimbul se făcea. Nu și mai dădeau seama dacă nu le și vorbiseră. Se priveau fără să clipească, din ochii lor reci și strălucitori de safir și de topaz adevărat.

Vidinul de odinioară urcă în cerceveaua cu perdeă albastră de senin, ca într'o oglindă vrăjită, la dorința lor. Auzeau chemarea din minaret a ajutorului de hodge și le părea o rugăciune mândră de pe vremuri, într'o cunună de candelă aprinse, sus în jurul cerdacului, ca un

cort între stele. Arginarii soseau sunându-și papucii pe pietre și înfășurați în alb ca Arabii. Muzica subțire dela curtea pașei pătrundeă și ea până aici. Bazarul cel vechiu din ziua sfântă a Vinerii se risipeă cu șiruri de care pe șapte drumuri și cu buestrași fineri nechezând și ferindu-se de frâu. În fierberea aceea de oameni erau și ei. Și mai erau și mulți apropiați și necunoscuți, cari se duseseră de-atunci cu Vidinul împărătesc, pe Dunăre în jos, către orașul profetului. Eră frate-său focos, pe la tarabele cu salbe și mătăsurii, cum trebuie să fi fost Șefki prin aceleași locuri și cu aceleași doruri, și eră, acoperită până sus, pe lângă părinți, între alte fete, Nebi'e, mama de mai pe urmă a băiatului. O întreagă lume nenăscută se mișcă poate și ea împrejurul lor, ca aerul. Cum se mișcă negreșit și acum, împrejurul cestorlalți, și nu pot s'o abată și s'o înăbușe, pentru că alte mâini mai puternice i-au dat drumul ca unui stol de porumbei, care în cercuri tot mai strimte și crescând mereu, se apropie.

— „Măine l-aduc pe Șefki”, zisese la urmă sculându-se de pe chilim și punând parcă și aceste vorbe, ca țeava nargh'ilelei, la locul lor, după ce le învărtise și le răsinvărtise în tăcerea din sine. Și acum, cu planul făcut, mergeă să-l implinească.

Fata eră impotrivă. Vedeă el. De aceea nici nu stătuse de povestit cu ea. Umurli l-ar fi lăsat în pace pe Șefki și zece ani, numai să vie

singur. Avea mijloacele ei femeești să-l ispitească, dar ținea mult. O fecioară fragedă, crescută ca o floare ascunsă, oricât ar fi de isteasă, nu poate să pătrundă inima bărbatului. Și inima asta e mândră și încăpățânată, nu știe să se înmoaie deodată ca a femeii și să cadă! Din ce i-ar fi mai dor să se poarte așa, din ce se împietrește și se acopere. O vorbă nelatîmp scăpată, o închide și o umple de lacrimi pentru totdeauna.

Până astăzi toate se întâmplaseră, ca printr'un blestem, tocmai cum nu trebuia. Șefki, de teamă că cei doi îl descoperiseră, se ferea mai rău decât oricând. Și, judecând după firea lui, se pregăteă să plece. Dacă nu se ducea să-l găsească noaptea asta, de mâine trebuia să se fie de el prin port. Ca unchiu și tată de suflet se bizuia în el și pornea în căile băiatului cu încredere. Atâta timp nu mirosise nimic, iar mai apoi se făcuse că nu știe și tăcuse. Asta fusese slăbiciunea lor și tot asta îl ținuse pe Șefki în fuga lui desnădăjduită. Eră destul să-i vorbească limpede și părintește, și tot farmecul se strică. De el nu se rușină să-i fie rușine. Copilul, crescut bărbat, găsea pe singurul căruia putea să i se destăinuie și să-i urmeze.

Umblase poate un ceas. Carul-mare se deșirase jos la miază-noapte din toate încheeturile lui de diamant. De partea cealaltă sclipea pieziș Grebla și odată cu mersul lui săltat, fără potecă, intră și ieșea din coama pomilor ca un

pieptene în niște vițe negre de păr. Zorile se apropiau. Putea să fie ca la două dinspre ziuă. Ali se așază pe o buturugă și-și aprinse luleaua. Apoi scoase cuțitul și cu muchia lui curăță încet cismele de norciu. Dincolo de rariștea pe care o ținuse ca să nu orbecăiască prea rău prin crăpăturile Ostrovului golit de apă, crângul începea să mișune. Fâlfâiri iuți treceau dela un desis la altul. Câte un piruit supărat stârnea patru, cinci țipete mai înfundate, în vreun culcuș. Fiare mărunte se frecau de crăci și-și luau tălpășița.

Bătrânul ascultă pe gânduri, tără să-și slăbească pușca dela umăr. Ar fi putut și iepurele roșu al ceairului să-i facă sluj înainte și să mustăcească mirat, cu labelle îndoite în blana de pe burtă. Ar fi păcâit la el, fără să-l vadă, tot ca acum. Știa grindul. Din câte auzise trebuia să fie pe uscate. La a treia măgură, de unde ieșea primăvara la rațe, o făcea la dreapta și mergea vreo cincizeci de pași în linia trestiiilor. Pe-o lature se adâncea Dunărea, umflată aici într'un sân nebănuit, iar de cealaltă forfoțea viitura. Unde prispa se înalță de sub apă și viitura se îmbucă în râu, se găsea otacul. Puteai să ajungi acum la el și cu lotca și cu piciorul. Il deosebeai de departe, după pânza poloagelor sau după lătratul câinelui.

Locul îl cunoșteau amândoi bine, și el și Șefki, din zilele când băiatul ucenicea cu el la meșteșugul acesta al puștii. Îi mergea alături cu

geanta de vânat pe după gât. Credea că-i aude și azi pasul ieșind din întuneric, mai șreu și mai întins. Dar de ce pasul acela care se îndreptă spre el, se făcea des și o rupea încolo? Ce-l speria? Ce era fuga aceea găfăită și turbată, peste tufe și prin mlaștini? Inimi tinere neașezate și aprige! Lăsă ciubucul și ascultă cu sufletul la gură. Un fâșit subțire, parcă adierea dimineții ar fi suflat în fiecare frunză, încercându-i sunetul, îi plutea peste creștet. Gorneagul coboră din dealurile de piatră, la apă. Bătaia lui străbatea la cealaltă margine a câmpului până la urechea agerită de grijă a lui Umurli sau umflă puțin la ceasul acesta pânza corturilor din văzul Cutovei, de lua șantării poposiți pe ele mai lesne decât fumul. Mirosul de brazdă pe care-l aducea îi făcea pe oamenii de dedesubt să se miște prin somn și să-și treacă suspinând cu mâna peste obraz. Încolo nu era niciun zgomot. Fuga prin desș fusese o părere a așteptării.

Vânătoarea cea mare abia începea. Pușca nu-i era de nicio treabă și lașurile mai mult l-ar fi încurcat. Trebuia să se apropie de sălbătăciune zâmbind și cu palmele întinse. Și pe acele palme îi ducea pe Umurli stând turcește ca pe un chilim, cu capul plecat, a supunere, și brațele cruciș, a credință, ca femeile cele bune ale neamului lor. Și-i ducea casa în care copilărise, cu stupii și guguștiucii ei, cu pietrele cu stele și cu scris adunate din Cetate, și cu sabia lui Pas-

vânoglu. În fiecare tână, cum zicea hoșea, se naște încă odată toată împărăția. Până avea să se ivească cel vrednic, s'o ia în brațe și s'o ridice peste lume, ca Mohamezii și Solimăni.

Se gândea așa și plecase. Cotise în sălcii, dar ochii lui dedați cu pânzile, vedeau ca ziua. Când ieși din ele, Golea se arată pe lăciu, aproape, arcuit și fioros, iar porumbiștea tăcea tainic. Iși trase bine cismele peste genunchi și intră în baltă.

Dela întâiul plescăit, două mogâldețe de umbră care se uitau țintă pe apă, dintr'un colț ferit, tresăriră și se întoarseră.

— „N'auziși ceva, Floreo?” șopti una.

— „Parcă!” veni tot așa și răspunsul.

Eră numai ca un fășiit de frunză de porumb care caută să scape de vârful unui cârcel de fasole și-l lovește cu fața solzoasă. Dar apoi se întări și limpezî.

— „E cineva la capătul cel mic din sălcii al grindului”, zise acelaș glas. Și mogâldețele încremeniră iară, în așteptare, făcându-se una cu noaptea și cu firele de porumb. Șefki îi adusesese aici, le mai arătase locul și ce aveau de făcut și plecase cu lotca lui mică, priponită sub mal de azi dinăineată, de când venise cu călugărul.

Ali o luase incoace d'buind grindul. Pipăia cu piciorul și se ferea de mușuroaie și de găuri. În dreptul băeților îl găsi. Mulțumit stătî locul, scoase luleaua și aprinse. O flacăără scurtă

și ascuțită fâlfâi ca un fluture roșu în aer. Văpaia ei lumină un obraz increțit, cu ochii strânși și cu buzele întinse de supt, și alergă peste umăr pe țeava puștii în sus.

— „Ali!” țipară amândoi băeții și-și duseră mâinile la gură.

Ali n'auzise nimic. Le întoarse ocum spatele și merse ca la vânătoare de rațe, în baltă până sub genunchi. Călca lung și-și așeză întâiu bine talpa, ca să n'alunece. La aceleași răstimpuri, când pâcăia, unda se roșea în jumătate de cerc împrejurul lui, ca de o pulbere pe care ar fi scuturat-o din cap, și marginea umerilor și a împletiturii de bumbac de pe tâmple căpăta un fel de fir înseilat repede cu un ac de lumină. Apoi înegrindu-se iară și crescând cu cât se depărta, își urmă calea. Patru ochi nemișcați îl însoțeau în această scufundare în noapte.

— „Să știi că se duce la otac”, zise Florea.

— „Ce-l găsi tocmai azi”, bombăni Vanci.
„Să nu ne strice cumvâ socotelile”.

— „Miroși ceva moșul. Nu ne spuneă Șeski că are de gând să plece?”

— „Și ce tot au cu el? Eu l-aș lăsa arhanghelului”.

— „Ei nu sânt Turci ca toți Turcii. Nu-i vezi? Stau deoparte. Numai cu hoguea, care zic toți ai lor că e tobă de carte, și cu doi, trei, în mahală”.

— „Ducă-se atunci de unde veniră și să ne lase în pace!”

— „Mie nu-mi plăcù azi Șefki. Nu te uitași ce căutătură aveà?”

— „Asta-i tot goanga ta, că nă-o coace”.

— „Nu, nu-i asta. Ochii lui sunt mai, mai negri, ca trecuți prin foc. Și când îi pune pe tine te strânge haina în spate. Parcă privi moartea în față”.

— „Treaba lui. Mai bine rupe tu o bucată de cocârțau și dă-mi. Nu știam c'o să ajunăm de Duminică. Și-acum mai cade pe capul nostru și Ali ăsta! Da' vezi de-alege parica mai prăjită!”

— „Să-l fi mâncat cald, mălaiul, cum îl scoateă mama din untură! Eu infulicai atunci câțiva bulzi. Unde-i Ali? A, da, uite-l în dunga sălciilor”.

— „Ce facem acum? Mi se pare că rămânem păgubași de pește?”

— „Poate-ar fi mai cuminte să ne întoarcem la han. Și ișă, pe Șefki n'o să-l mai vedem după”.

— „Nu cred eu că se lasă țiparu-ăla prins. Dacă zis, zis rămâne. Trece printre picioarele lui Ali, vine înot despuiat, dar vine. Și chiar dacă n'ar veni! N'am poftă să plec de-aici cu mâna goală. Ori crezi că mai pupăm noi o plească de milogi ca asta?”

— „Ce facem atunci?”

— „Zi și tu!”

— „Hai, dacă-i așa, să ne luăm pe urmele lui. Ali se duce la otac, nici vorbă. Noi ne oprim la treaba noastră, între sălciile încatate. Tocmai

ajunse. Il mai vezi? Uită-te repede că piere. Turcii au să stea împreună la taifas. Lucrăm așa mai fără frică".

Florea porni în frunte. Vanci venea lipit după el, cu coșarca legată în spate pescărește, cu două sfori înodate pe piept. Erau așa de încordați și cu luarea aminte întreagă înainte încât apa îi sperie ca o primejdie neașteptată. Cum îi cuprinse, rece și tăcută, săriră îndărăt și călcară alături, aruncând-o în toate părțile, ca într'un galop de cal. Rămaseră fără suflare locului, strângându-se ca în clește, de mâini. Liniștea se așeză numai decât iară. Se auzeă numai foarte departe mersul tot mai slab prin viitură al lui Ali.

Băeții râseră mut, frecându-și nasurile, ca locuitorii goi ai altor ostroave dela miazăzi, și porniră, de rândul acesta deabinele. Nici vidra nu tae apa în mai mare tăcere decât umblau ei. Florea eră și el un puiu de vietate de Dunăre. O treceă încolo și încoace în joacă. Și, când trebuia, și cu hainele făcute boccea în spate. Din când în când stăteau și ascultau rotindu-și ochii. Zarea eră pustie. Șefki alesese bine și locul și ceasul. De drag să lucrezi cu asemenea tovarăși! Iși dădeau seama a doua oară în aceeaș săptămână. A doua oară, și, cum se arătau până acum semnele, mai cu noroc pentru toți decât întâia.

Făcură așa vreo treizeci de pași, mergând până la genunchi în apă și ținându-se unul de

altul. Dacă Ali nu le-ar fi luat înainte, cine știe dacă se mai îndemneau. Acum n'aveau decât să ție drumul, iar de mai mari adâncinii n'aveau să se teamă. Aveau grijă numai, să se mai uite uneori înapoi ca să se convingă dacă se mai vedeă haina lui Vanci, spânzurată cu albul în afară, într'un arc la marginea porumburilor, ca o momăe de vrăbii. Dacă știai locul, o deosebeai. Ea trebuia să-i ajute să nu se abată după ce isprăveau treaba și să apuce vreo parte primejdioasă. În dreapta și în stânga erau gropi și n'aveau nici un chef să se ude și mai puțin încă să bea apă.

Trei șuerături sparseră atunci din trei părți întinderile.

Băeții rămaseră infipți unde se găseau, cu ochii mari și cu părul mîriște în cap. Lopeți băteau năpraznic apa, fără trecere, parcă ar fi ieșit în locul lor din fund și n'ar fi ostenit până acolo cu înaintări treptate. Sigur că stătuseră de veghe prin dosuri de trestii și la un semn năvăleau.

— „Care-i acolo?” strigă cineva în sălcii.

Vanci își scoase peste cap coșarca și o băgă la fund, înțepenind-o cu pământ. Florea se aplecă și el și se făcù mic, fără să mai caute că luaseră cum trebuie și unul și altul apă. Nu puteau să fie decât pescari la pândă după hoți de pește. Numai de nu i-ar zăril Lotcile se pare că alergaseră toate drept în zăvoiul dinaintea lor, în care intrase Ali. Trebuiau să rămână nemiș-

cați și s'aștepte. Erau destul de departe de vârșe ca să scape nedescoperiți și destul de vecini cu malul, și încă la apă puțină, ca, descoperiți chiar, s'o poată zbughi îndărăt, în desișul de unde-i scosese clipa priincioasă. Deocamdată, pentru orice altă faptă decât pentru această coșare pe loc nu preă erau semne că i-ar fi răbdat gleznele. Și nici gândul că se aflau poate în ațele unei curse a lui Șefki nu li se putea așeză bine subt frunte, într'atât erau cu totul acolo unde acum începeă furtuna.

Numai ochii lui Vanci se aprinseră de o licărire scurtă. Dacă li se pregătise cu adevărat lor șurubăria în care nimerise acum de bunăvoie Ali, aveau să aibă de ce să rătădă! Hazu-ăl mare ar fi fost să-i tragă pe întuneric și Șefki câteva! Și la urmă să iasă și ei de pe unde se zgârciseră, ca să se mire de ce rele timpuri le mai fu dat să apuce, cu oameni cărunți și cunoscuți ca o iapă albă de cinstiți, căzuți din senin la patima hoției de pește! Dar cum se aprinsese licărirea, se și stinse, și Vanci rămase cu bărbia clănțanită aproape în baltă, băgător de seamă la ce se petreceă.

— „N'aș vrea să fiu în locul lui Ali!” zise el.

— „Lasă-i că se înțeleg ei! Numai de n'ar da cumvă de noi!” făcù Florea.

— „Are să fie mai bine sub trenul tău, a treia zi de atârnare, decât aici”, mai îndrăsni să glumească Vanci.

— „Stăi mereu!” răcnì atunci alt glas dintr'o lotcă împiedicată în crăci.

Se auzi cum din ea un om sări în Dunăre și alergă înainte ocărind.

— „Mi se pare că se'ngroașe gluma“, șopti Vanci. Făcuseră amândoi din ochi vârfuri de ac, dar vedeau acum mai puțin decât înainte. Frunze negre cădeau prin aer, ca într'o toamnă a nopții. Lucrurile se arătau și pîereau, sau se înmulțeau și se clătinau, înșelătoare. Li se părea că se țin după cineva alergând prin baltă și, după ce clipeau, nu se mai păstră din acea nălucire nimic. Un răcnet nou le smucea capul în altă parte.

— „Te prinserăm, hoțomane!“ urlă un alt glas, din sus. Locul unde trebuise să fie Ali eră înconjurat. De-acolo începeau șirurile de vârșe și în cercul turbaților ar fi fost să dea din colț în colț, ei. Se făcură și mai mici, cu spinările supte, așteptând parcă ciomăgeala lopeților.

— „Ce dracu' face Ali?“ zise necăjit Vanci.

— „Taci!“ porunci Florea.

Stăteau cu urechea plecată și cu ochii lăcrămați de zgâire. Forfota, bălăceala și strigătele nu ținură decât o clipă, dar lor li se părea că toată balta se umpluse de oameni, cari o călcau blestemând, cruciș și curmeziș, cu cângile în mâini.

Atunci o detunătură trosni. Noaptea o luă și o clocoti prelung prin cotloanele ei. Orice zgomot încetă. Eră iară liniștea dinainte, sfărâmată numai de vreun zbor speriat din culcu-

șuri. Apoi alte răcnete izbucniră și un pas uriaș, ca într'o răsturnare de lotcă, sparse de două trei ori apa. Și o altă detunătură bubui, și după ea răsună alt pas și încă unui, și un țipăt de moarte.

Băeții porniră în fugă pe grind, cât îi răbdă locul subt ei. Nu îndărăt spre hotarul Cutovei, ci înainte. Primejdia o uitaseră sau se spărsese în capul altora. Trebuiau să vadă ce fusese. Un strigăt nou, o văetătură, în care cunoscură glasul lui Șefki, le curmă iară avântul. Vaetul lui, și încă ceva.

Zorile trăseseră deodată o zăre roșie pe dealurile dimpotrivă și în largul Dunărei. Ierburile se înălțau pe ea în fire tremurate, de scrum pâlپâit ușor. Sălciile scuturau pe sus coame de scântei. O revărsare de unde ca o aramă bătută de ciocan îi ajunse și trecu peste ei însângerându-i. Și tot atunci o răbufneală lungă de foc țâșni în stâlpi de flăcări. Nu erau zorile, ci ardea undevă pe câmpia de dincolo. Girezi de pae sau alte lucruri cu pălălae mare. Ca adineauri, fața lui Ali la un chibrit de ciubuc, așa vedeau acum toată mișuneala din tufișul rar, în lumina aceasta dela Răsărit. O vedeau și se apropiau în neștire, ducând două umbre v'nete cu ei.

Ali mersese liniștit până în dreptul vintea-relor. Le zărise bețele și tocmai cotea ca să iasă din câmpul lor, când auzise foșnetul repede al unei lotci. O simțea pornită cu carina în sus,

ca un cal ridicat în două picioare de împunsătura pintenilor. Când să facă faţă dincotro venea ca, alte două făşiituri din alte două unghiuri, îl uimiră. În acelaş timp izbucni şi întrebarea de fior a nopţii.

El se dădù lângă un cict de salcie şi luă puşca în mână. Până să se lămurească pricina vrea să tie pe urmăritori mai departe de lungimea unei lopeţi. Eră şi nevoe. O lotcă trecù vifor pe-alături de el şi o vână de apă îl izbi în obraz şi-i intră în sân. Eră dela o văslă de cârmă care trebuia să-l pălească şi dăduse preă scurt. Necăjit trase un foc în vânt. Şi numaidecât îi părù rău şi vru să le vorbească omeneşte dracilor acelora necunoscuţi tăbăriţi asupra-i, pentrucă se gândea că zgomotul avea să fie auzit dela otac şi să-i răstoarne toate potrivelile.

Strigătele şi răcnetele se amestecară însă nebune şi nu se mai putù face înţeles. Când dintr'o nouă lotcă abiă sosită, un om se aruncă orbiş la el, trase şi al doilea foc, ceva mai jos. Omul dădù drept, în salturi, şi nu-l mai lăsă să încarce a doua oară. Ridică braţul şi lovi din plin.

Ali căzù peste buturuga de salcie. Capul plescăi în apă şi rămase nemişcat. Sângele gâl-găia dintr'o rană, care eră mai mult o spintecătură de fier de plug prin tot coşul pieptului. Pescarii alergară acum din toate părţile.

— „Mi se pare că-l omorişi, staroste“, zise unul.

— „Nu-i nimic. Ne scăpă numai de-o lighioană rea. Se spurcase dumnealui la blagă străină. Și pentru că vream, după atâtea nopți de căutări fără noroc, să-i cunoaștem obrazul, hai să ne trimeată un glonț în cap! Cât despre știut, n'are să știe nimeni. Ii legăm o piatră de picioare și-l lăsăm în mijlocul Dunărei”.

— „Dar vedeți, bre, cine-i?”

Atunci Șefki picase între ei, făcându-și loc desnădăjduit cu capul, cu coatele și cu picioarele, și se repezi cel dintâiu la cel căzut. Se aplecă peste el, îl privi și scoase acel vaet care încremenise la câțiva pași de-acolo pe Florea și pe Vanci.

Martorii acestei desnădejdi micșorară cercul împrejurul lui, încet, purtați de râu. Fețele li se făcură roșii. Toți căutară unul la altul, speriați, ca și cum i-ar fi ajuns o răsfrângere a sângelui care se auzea picând în baltă. Tufișurile și ochiurile de apă se invăpăiară.

— „Se aprinse vreun pătul de conac dela țereni”, zise cineva mai dela fund.

Starostele se apropiase de Șefki și încercase să-l desfacă de omul de jos.

— „Ce-ai tu cu hoțul de pește?”

— „Ce hoț de pește?” hohoti plin de plâns băiatul. „E tata care venea la mine. Eu îl omorii! Eu îl omorii!”

Starostele îl zvârli cât colo și luă capul lui Ali în mână. Era în adevăr prietenul lor, cu obrazul împăcat, cu ochii sticloși în care lică-

reă pârjolul de departe. Ceaușul se desfăcù repede dintre ceilalți, căroră el le fusese cap în această impresurare și năvală, și li se alătură. Il priveau toți și nu le venea să creadă. Ce-l hotărise să ajungă la ei pe grind și în puterea nopții, cum n'o mai făcuse? Și cum să-i nime-rească tocmai când erau mai orbi și mai scoși din fire de șiretenia hoțului de pește?

Așa-i găsiră Florea și Vanci când se strecurară tiptil până la lotci. Nu se mai sfiau. Intrebați, erau să spuie că auziseră, pe când se întorceau cu ocol, acasă, foc de pușcă și strigăte și alergaseră să fie de ajutor. Șefki nu putea să-i dea de gol. Ce fusese acolo? Nu cumvâ se împușcaseră Turcii între ei?

— „Vânătoare de rațe nu prea mirosi să fie! Să vedem ce-o să-i ducă la ziuă tat-su lui Umurli“, nu-și putù struni limba Vanci.

— „Mișcă și ține-ți gura!“ făcù Florea, dornic să vadă odată ce se petrecuse.

Lumina pâlpâia peste toți și rând pe rând îi scotea și-i afundă în întuneric. Moartea trecuse peste ei și-i impietrise, care pe unde se găsisse. Nu eră moartea pedeapsă a unuia fără rost și nume, ci moartea de mâna lor a unuia dintre ei care-i legă cu junghiuri peste șale într'o legătură de sânge. Și flacăra le cădea iară deasupra și-i miruia cu mirul ei roșu. Întâmplarea din smârcul cu sălcii își aveă o clipă toată ființa grozavă, cu oamenii, cu apele și cu cerul dimprejur, și se prăbușea în clipa următoare cu cerul dimprejur,

cu apele și cu oamenii, din nou în neînțelegere. Părea numai o vedenie nepământeană și nu de-acum, a focului și a bălților, cu făpturi ieșite până la brâu din adânc.

Șefki se smulse cel dintâiu din această împietrire. Când starostele îl împinse în lături, în mișcarea făcută ca să-și ție cumpăna, ridică mâinile. Dar mâinile erau pline de sânge și rămase cu ochii la ele, fără să înțeleagă. Sângele cădea în picuri, ca dintr'o rană a lui. Se uită împrejur întrebător.

Pescarii dela otacele vecine, cari sosiseră chiar la început și-i închiseseră ieșirile lui Ali, nu-l văzură. Ceașul ajută pe staroste să așeze mortul pe lemn, la loc uscat. Numai doi noi veniți, retrași mai la o parte, priveau îngroziti la degetele zgârcite și roșii. I se păreau cunoscuți și nu-și aducea aminte de unde. Le zâmbi aproape. Atât că zâmbetul trebuie să se fi văzut în afară o groaznică strâmbătură, de vreme ce străinii se lipiră unul de altul fricoși, a apărare.

Atunci în capul lui Șefki se făcù puțină lumină. Ii mai văzuse undevă, rezemându-se tot așa în umeri, și cu aceeaș privire. Parcă la o altă apă, de mult, numai că aerul era alb, nu roșu ca azi. El se găsea într'o vale și se uită la ei de jos în sus. Și deodată se dumiri! Și în aceeaș clipă mintea, ca într'o descărcare cu ruperi și dărâmaturi, se umplu de înțelegere. Era ca și cum focul de-afară ar fi pătruns la ea, mistu-

ind-o. Știa de data asta tot, cum socotise cu grijă, umblase, răsese, mințise, întinsese sforile șapte zile dearândul, pusese pe drum brațul care să doboare, cum se legă jocul de copii dela beden, al celorlalți, unde muriseră câțiva pui de crete, cu răutatea lui chibzuită, de unde ieșeau morți de om și prăpădire de neamuri. Și știa mai ales ce-i rămâneă de făcut!

Scânteia aceea lungă, scăpărată în creier când se ciocnise de băeți, se roti peste întreagă viața lui trecută și stătù deasupra unui prag de casă prietenă. „Aici, la marginile împărăției...” Toate întâmplările care-l înduioșau altădată, azi îl obsesau. Nu se mai simțea legat de ele, și nu mai avea parcă destulă vlagă să le invioreze. Luarea aminte toată i se oprise la acel prag. „Aici, la marginile împărăției...”

Zorile pătrunseseră în grădină și băteau în ferestre ca o tufă de trandafiri galbeni și roșii, desfoiați la fiecare adiere. Curtea dormea încă. Numai turtureaua de sub streășină îndrăsnise în atâta liniște să se lase pe marginea căușului de piatră dela puț și uitase să bea. Ascultă ceva. Ochiul lui însă erau nemulțumiți. Căutau. Pluteau singuri, fără trup, din loc în loc și nu se puteau opri, până ajunseră acolo, la lespede cu scris arab tocit de pași, peste care atâția ani intraseră el și altcineva în casă, și intraseră și oameni mai vechi plecați pentru totdeauna. Pe acea lespede zăcea rezemat de stâlpul porții, ca într'o ațipcală după cale lungă, un băiat cu

totul și cu totul asemenea lui. Capul îi era căzut pe piept și nu se deosebea bine, dar incolo era el aîdoma. Părul lui, umerii lui, brăul, picioarele pline de pământ, făptura întregă. Ochii jumătate închiși se uitau la un cuțit încovoiat, vârit pe jumătate în coșul pieptului. Sângele râura pe afară și se strânsese la un loc, lângă șoldul drept, parcă anume ca să nu se piardă. Scrisul ieșea mai bine de pe fundul acum roșu. Turtureaua ascultă picurii căzând și nu se hotărâ să-și afunde ciocul în căușul de apă. Nu era decât ea, care ascultă, și privirea lui, întârziată în văzduh, veghindu-l.

Trebuia să ajungă la pragul acela. Orice amănare era o nouă durere și o nouă primejdie pentru alții. Din amănări de acestea izbucnise sapta de azi. Era așteptat, și atâtea lucruri nu se puteau împlini numai pentru că nu era el în stare să-și smulgă odată călcâiele din mîlul rece.

Se repezi peste ceauș la Ali, îi trase cosorul din piept și dădù năvală în băceți.

Vanci începuse să se gândească la săcuiul cu pâine și la haina lui de pe mal. Să nu se ducă de dimineață acasă, nu numai fără pește și flămînd, dar și golăneț! Florea zisese de vreo trei ori până acum, și da să le ia dela capăt, niște cuvinte auzite dela ba' Anghel și a căror legătură cu lumea de-acolo n'o mai pricepea: „Care-i iapa de se prinde, aia treeră!” Atunci năvălise în ei Șefki cu cosorul ridicat. Vanci și Florea uitară gândurile lor mici și se desfăcură și-

pând. El trecu printre ei vijelie, pe grind îndărăt și pe lângă porumbiște, în crângul de sălcii. Apa sărea aprinsă din pașii lui. Alergă spre Dii cât îl țineau picioarele.

Eră nevoie să fie acolo înainte să se facă ziuă, ca să nu-l vadă și să-l împiedice oamenii. Și cu cât gonea mai iute, cu atât se liniștea mai mult. Osteneala îl descărca de orice alte griji sau amintiri. Și cu atât hotărîrea lui, înfricoșată, rămasă astfel singură și stăpână, i se părea mai firească. Trebuia să se așeze în locul care i se arătase, așa, cu capul sprijinit de ușorul porții, ca după un drum de zile, când nu s'ar îndura să-i trezească pe cei dinăuntru, ca să-i deschidă, și cu ochii la cuțitul intrat la încrângătura coastelor, până în plăsele.

Se lumină de ziuă. Răsăritul se boltea verziu drept înainte. Deastînga vâlvoarea se întea. Limbi mari portocalii se frământau ca sub o bătae de vergea. Nori de scântei bufneau când și când de sub ele, întrecându-le și revărsându-se în arcuri. Parcă dăduse cineva foc nopții cu toate stelele. Dunărea se podea roșie și roșii erau și cărările în care călca. Poate că Ion Desculțu trecuse dincolo și-și împlinise gândul. Țara românească începea să ardă, cu ciocoi și cu nedreptățile ei, și un sătean în haine albe stă la jărăgaiu și-l răscolea cu cavatul lui.

Vorbele de aseară ale hanului se făceau fapte. Călugărul sculat de vreme trebuie că-și lua acum cealmaua lui creștină de pe cap, cum îl

văzuse cu o zi înainte la otac, și se spală încet; se pregătește de drumurile Bregovei. Vasile Ilici plecă la port între hamalii lui, ca să le spuie de cele două revoluții și de spânzurarea țarilor. Antonova, zorlie la lucru, căută pe Florea în așternut și ieșea bodogănind prin întuneric, să-l găsească pe unde-și făcea iară de cap. Florentinova, speriată de un vis rău, se dădea jos din pat și aprindea o lumânare la oglindă, în care se uită tot mai de-aproape, de groaza petelor de vărsat. Dar niciunul nu-l ajunsese pe el, nici în iuțeala nici în ticăloșia isprăvii. Alergă roșu prin Ostrov, șiroind de sângele tatălui lui de suflet, care-i era mai drag decât celălalt, pentru că pe celălalt nici nu-l cunoscuse și acesta era și tata lui Umurli.

Umurli! Umurli! Cum zisese căfugărul? „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani și erau înaintea lui ca niște zile puține, pentru că o iubea pre dânsa”. Trăise pe lângă ea, fără să știe și, când o văzuse, trebuise să fugă zburătăcit de gândul care crescuse deodată în el. Nu era în stare să-l privească. Așteptă să treacă timp, ca să cuteze. Ii trebuia o altă lume, mai a lor, unde în singurătate să-l cheme și să stea la sfat împreună, încântat și rușinos. Lumea aceea se năruise, zadarnică și ea de acum. Gândul avea să se destrame nespus. Umurli! Umurli!

Cetatea răsărea din ape, sură și ierboasă. Șefki sări peste Părăsita și coti spre șarampoi. Turnurile ierbăriei păzeau deasupra tăcerii și,

pe lângă ele, sulitele cu lună coclită ale minaretelor. Intră pe zidul îngust de afară, cu vechile cule pustiite. Pietre cădeau de pasul lui, dedesubt în Dunăre. Eră o părăsire, de lume de veacuri moartă, din care și umbrele ostașilor de odinioară proptiți în lănci, sau lângă pușca cu cremene pusă în crăcana de fier, sau la gura tunului cu ghiulele de marmoră, plecaseră. O luaseră acea lume anii, și o lua, câtă bură de argint din ea se mai păstrase în amintire, o lua cu fiecare undă râul. Cel din urmă rămas venea în fuga din urmă, care-l dusesese prin atâtea întâmplări, ca să se culce pe o lespede în inima ei și să nu se mai scoale. Ziduri și minarete se prăbușeau peste el și-l acopereau. Duhul din adânc se scuturase odată mânios. Cetea nu mai eră.

Umurli! Umurli! Inelul ei cu piatra albastră îl căutase până'n baltă, lângă poloagele unde cu ochii deschiși visa de ea în fiecare seară. Ii trimisese un cuvânt mut de aur și zâmbind sub feregea apropiase ușa după sine în cășta dintre piersici. El alergase să-l îngroape în cel mai ascuns loc din matca râului, să îngroape darul și să îngroape, în picioare, și pe omul care-l primise. Dar fusese hotărît altfel și acum alerga să i-l aducă singur îndărăt, cu piatra albastră plină de sângele bătrânului, și în curând spălată de-al altcuiva sânge. Poate Mihai lăutaru' aveà să le cânte cântecul prin hanul lui ba' Anghel și prin alte hanuri de drum străin, cum îl

auzise de Stângă și de Pașalele din alte vremuri, cu vioara la piept, cu ochii negri umeziți, cu vorbele tăragănite, între ascultători căzuți deodată pe gânduri. Umurli! Umurli!

Deastânga Dunărea se limpezea: incet și șoptea lovind în ziduri, ca de o lumină în adânc, în legănat lin de clopote subt apă. Il însoțea în drumul din urmă. Clocotea subt umbra lui gonită, aplecată înainte. Ii aducea din port, pe lire de foc, semnalul felinarului din catarg, al șăicii care avea să plece mâine și ar fi trebuit să-l poarte în mările cu chitre. Un bătlan vânăt, ră-tăcit din baltă, îi zbură alături, întrecându-l. Zbură spre Răsărit, spre orașul profetului! Nu mai aveau de acum nici un rost, nici cuvântul, nici cărțile hogii!

Umurli! Umurli! Se întorcea. Capul greu, atât de greu că trebuia să i-l ție în mâini, avea să se odihnească la ea în poală. Gura, mai pecetluită de cât oricând, nu mai avea de ce să se deschidă, ca să spuie ce avea de spus. Putea să stea lipit de ea. Până venea peste două ceasuri și celălalt om lipsă al casei, adus pe crăci de salcie, și se așezau amândoi în odaia cea mare, între flori din grădină, rupte de degete scumpe. Vecini cu fes și cealmale și cadăne de subt feregele lungi albe, mulți câți încăpeau și câți nu încăpeau, din odae, dela ferestre și din curte, îi veghiau nemșcați. Și el ar fi vrut să se mai ridice odată în coate, să-și deschidă ochii calzi

și să-i poată zice numai atât, înaintea să se lase iară pe spate, stins: „Umurli! Umurli!”

Fuga începută de un an și care-l scosese din copilărie se apropiă de sfârșit. Dela poarta aceasta cu arc, dintre curțile dinăuntru cu îndoite metereze, dădea în ulița lor. Șefki se mai arată odată, sus la cotitură, singur pe cerul cu stele slăbite. Cosorul roșu era în mâna lui ca o semilună mică. Apoi sări ușor dincolo și pieri dedesubt. Pașii se auzeau tot mai depărtați.

